

Voorlopige agenda van de Raadscommissie Cultuurverandering van 9 oktober 2013

Hierbij wordt u uitgenodigd voor de openbare vergadering van de Raadscommissie Cultuurverandering

Datum: woensdag 9 oktober 2013
Aanvang: 13:00 uur
Locatie: Oude raadzaal
Voorzitter: dhr. J. Spakman
Griffier: dhr. W.T. Meijer t.(050) 367 77 26

Opening

Bijlage - Uitnodigingsbrief (pdf)

A Algemeen deel

A1. Opening en mededelingen

A2. Vaststelling agenda

A3. Afspraken en planning

a. Lange Termijn Agenda

Bijlage - LTA CV oktober 2013 (pdf)

b. Lijst initiatiefvoorstellen en moties

Bijlage - IM lijst CV oktober 2013, niet afgehandeld (pdf)

A4. Rondvraag

B Inhoudelijk deel

B1. Burgerparticipatie

- collegebrief StadDoetMee - informatie over de participerende gemeente

- initiatiefvoorstel D66 Wijkconferenties + preadvies college

- initiatiefvoorstel PvdA Bewoners nemen heft in eigen handen + preadvies college

Collegebrief - StadDoetMee - informatie over de participerende gemeenten
(pdf)

D66 - initiatiefvoorstel Wijkconferenties (pdf)

D66 - initiatiefvoorstel Wijkconferenties (cie. CV okt. 2013) (pdf)

Collegebrief - Preadvies bij initiatiefvoorstel D66 (pdf)

PvdA - initiatiefvoorstel Bewoners nemen heft in eigen handen (pdf)

Collegebrief - Preadvies initiatiefvoorstel PvdA (pdf)

Raadscommissie Cultuurverandering - woensdag 9 oktober 2013

Collegebrief - Toekomst samenwerking gemeente - corporaties (pdf)

Ingekomen stukken - Brief burgerparticipatie 07102013 (pdf)

B2. Cultuurverandering algemeen

- presentatie resultaten enquête werkwijze raad
- memo griffie evaluatie cultuurverandering
- brief burgemeester cultuurverandering stand van zaken
- memo griffie integriteit op de politieke agenda

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering (pdf)

Bijlage - Integriteit op de politieke agenda (pdf)

Collegebrief - Uitwerking motie tegenkracht (pdf)

Collegebrief - Stand van zaken cultuurverandering (pdf)

C Huishoudelijk deel

C1. Ingekomen stukken

Lijst ingekomen stukken (pdf)

Sluiting

Bij commissievergaderingen kunt u gebruik maken van het spreekrecht bij de inhoudelijke agendapunten (inclusief de conformstukken onder A) en de rondvraag. U krijgt dan drie minuten de gelegenheid de commissieleden te vertellen hoe u over een onderwerp denkt. Voor aanmelding en informatie kunt u terecht bij de commissiegriffier. De agenda's zijn onder voorbehoud. De definitieve agenda's worden in de vergadering vastgesteld.

Bijlage - Uitnodigingsbrief

Onderwerp Uitnodiging vergadering
 9 oktober a.s.

Leden Raadscommissie Cultuurverandering

Telefoon	(050) 367 77 26	Bijlage(n)	Ons kenmerk
		Uw brief	Uw kenmerk
Datum	27 sept 13	van	

Geachte commissieleden,

Namens uw voorzitter, de heer Spakman, nodig ik u uit voor de vergadering van de commissie Cultuurverandering op **woensdag 9 oktober a.s. om 13.00 uur in de Oude Raadzaal**.

Het gaat om de eerste vergadering CV van dit jaar. Eerder waren er wel twee heisessies, bedoeld om de pijlers 'op het stadhuis' (cultuurverandering) en 'in de stad' (burgerparticipatie) uit het coalitieakkoord verder uit te werken. De nu komende vergadering kan gebruikt worden om voorzichtig de balans op te maken. We clusteren de voorliggende stukken daarom ook rond deze twee thema's.

Burgerparticipatie

Met betrekking tot dit thema liggen twee initiatiefvoorstellen voor, van resp. D66 en PvdA. Het één gaat over het organiseren van wijkconferenties, het ander over het breder inzetten van wijkbudgetten. Bij beide voorstellen is een preadvies van het college verschenen; tevens is een collegebrief bijgevoegd die langs het onderwerp van het PvdA-stuk schuurt, over de samenwerking tussen gemeente en corporaties (deze brief staat overigens als besprekingsstuk op de agenda van R&W d.d. 2 oktober a.s., dus hier is het meer ter informatie).

Daarnaast staat een collegebrief op de agenda over het traject StadDoetMee, waarmee een verdere ontwikkeling van burgerparticipatie en het omgaan met burgerinitiatieven wordt beoogd. Het college wil nu opiniërend met u spreken over ervaren kansen, dilemma's, vragen en knelpunten, om dan begin 2014 een discussienotitie aan u voor te leggen over de 'Groningse aanpak'.

NB In het preadvies bij het initiatiefvoorstel van de PvdA wordt gezegd dat er in uw commissie een presentatie wordt gegeven over StadDoetMee. Later is besloten daarvan af te zien en het te laten bij voorliggende brief. Er komt dus geen presentatie.

Bijlage - Uitnodigingsbrief

Bladzijde
Onderwerp

2 van 2

Cultuurverandering

Dit cluster wordt begonnen met een korte presentatie van de griffier. Aan alle (oud) raadsleden uit de periode 2010-2014 is een enquête toegezonden met evaluatievragen over de werkwijze van de raad. In zijn presentatie zal de griffier u de resultaten van deze enquête bekend maken. Het is niet de bedoeling dat deze presentatie verder wordt besproken, dat kan in een later stadium, maar uiteraard kunt u wat u hoort wel alvast meenemen in de bespreking van de voorliggende stukken.

De griffie heeft een document opgesteld waarin het hele proces van cultuurverandering sinds de Europaparkaffaire in 2007 wordt beschreven. Aan de hand van die beschrijving wordt geprobeerd voorzichtig de balans op te maken: in hoeverre zijn de oorspronkelijke doelstellingen gerealiseerd en wat zijn de nog overgebleven zorgpunten. Aan u de vraag of u zich in die evaluatie kunt vinden. Vervolgens wordt een aantal voorstellen gedaan voor het vervolg.

Van de burgemeester is ook een brief ontvangen waarin hij aangeeft hoe hij zelf, alsmede ook het college, tegen het proces van cultuurverandering de afgelopen tijd aankijkt. Verder is ter informatie een collegebrief toegevoegd naar aanleiding van de motie tegenkracht, die ook alles met cultuurverandering te maken heeft.

Tenslotte een memo van de griffie met als voorstel om het onderwerp 'integriteit' – zowel ambtelijk als bestuurlijk – op de politieke agenda te plaatsen. Dit zou één van de thema's kunnen zijn waarmee cultuurverandering in de nieuwe raadsperiode een vervolg krijgt.

Namens de voorzitter,

Wolbert Meijer
commissiegriffier

Lange Termijn Agenda per 26-09-2013

]

maand / kwartaal	nummer	cie	onderwerp	vorm document	vraag voor raad	portefeuille	progr	opmerkingen
PM	2012-14	CV	Herziening inspraakverordening			Rehwinkel		VNG beraadt zich nog op modelverordening; daarom losgekoppeld van handboek participatie
2e kw 13	2013-209	CV	concrete maatregelen cultuurverandering + plan van aanpak (n.a.v. motie van spijt 19/12/12)	voorstel	besluiten			Afhankelijk van werksessie
3e kw 13	2013-100	CV	Handboek participatie, voortgang melden	brief	kennis nemen	Rehwinkel	alg	maart en april
				brief	kennis nemen	Rehwinkel		aanbeveling 21
							11	

Legenda:
rode tekst + vet = strategische agenda /
raadsbehandelplan
geel achtergrond = belangrijke politieke beslissingen
bv kadernota's

Bijlage - IM lijst CV oktober 2013, niet afgehandeld

Moties en initiatiefvoorstellen

<i>Jaar - Nr</i>	<i>Mn Indieners</i>	<i>Titel</i>	<i>Dictum</i> <i>verzoekt het college:</i>	<i>Cie</i>	<i>Geplande afhandeling / overige opmerkingen</i>	<i>Algehandeld</i>	<i>Soort</i>	<i>Agenda-punt / Thema</i>	<i>Porte- feuille houder</i>
2011- 07	12 D66	Burgerinitiatief in Groningen	1. een proef met de duur van twee jaar met burgerinitiatieven in enge zin mogelijk te maken in Groningen, conform het initiatiefvoorstel; Burgerinitiatief in Groningen; 2. de bijgevoegde verordening, die in samenspraak met de Griffie tot stand is gekomen vast te stellen.	CV	Evaluatie na twee jaar? > voorjaar 2014		<i>Initiatiefv oorstel</i>		Rehwinkel
2012- 84	12 PvdA, GL, CU, Stadsparij, VVD, CDA, S&S, D66, PvdD	Motie van Spijt	1. voor 1 april aanstaande met concrete maatregelen te komen die bijdragen aan de cultuurverandering; 2. met een plan van aanpak te komen waarin gerichte doelen en hoe en met welke indicatoren deze doelen moeten worden bereikt en wanneer; 3. hierbij onder andere aandacht te hebben voor het op orde brengen van het gemeentelijke archief; het goed in kaart brengen van consequenties van te maken keuzes en deze te delen en bespreken met alle relevante partijen.	CV	Motiebrief 24/5/13: uitkomsten heilssessie cultuurverandering g besproken met presidium; zie verder brief over gemeentelijk archief 6/6/13		<i>motie</i>	Rapport raads-onderzoek verzelf-standing openbaar onderwijs Groningen.	Rehwinkel
2012- 85	12 GL	Organiseren tegenkracht	Binnen nu en een half jaar ideeën te ontwikkelen over hoe in voorkomende gevallen vormen van tegenkracht zouden kunnen worden georganiseerd.	CV	Motiebrief 24/5/13: zie brief 22/5/13 over het organiseren van tegenkracht		<i>motie</i>	Rapport raads-onderzoek verzelf-standing openbaar onderwijs Groningen.	Schroor

Collegebrief - StadDoetMee - informatie over de participerende gemeenten

.
. .
Bestuursdienst

Onderwerp StadDoetMee – informatie over de participerende gemeente

Steller Liesbeth van de Wetering

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 81 11 Bijlage(n) -

Ons kenmerk RO 13.3895323

Datum 23 SEP 2013 Uw brief van -

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Met deze brief willen wij uw raad informeren over het traject StadDoetMee, waarmee wij beogen om burgerparticipatie en het omgaan met burgerinitiatieven in de stad verder te ontwikkelen.

Initiatiefvoorstellen

Uw Raad heeft onlangs twee initiatiefvoorstellen ingediend die gaan over nieuwe vormen bij het betrekken van burgers bij de Stad en het aansluiten van de gemeente bij dat wat er leeft bij bewoners. Dit zijn constructieve aanzetten om discussie over nieuwe rollen van overheid en burgers stevig op de agenda te zetten. Ons College wil graag actief bijdragen aan deze discussie, en verder in gesprek met uw Raad om input te krijgen voor een vervolg. Na een eerste opiniërende ronde tijdens de raadscommissie Cultuurverandering op 9 november zullen wij komen met een discussienotitie.

Er is veel in verandering in de Stad. Naast aandacht voor het betrekken van burgers bij gemeentelijke plannen, ligt er een opgave om beter aan te sluiten bij sociale verbanden van burgers. Bewoners en sociaal ondernemers nemen steeds vaker het voortouw bij het vormgeven van hun leefomgeving en realiseren op basis van intrinsieke motivatie prachtige initiatieven. En stellen ons daarbij voor uitdagingen en nieuwe dilemma's. Dat werd onlangs bijvoorbeeld duidelijk toen bij het actualiteitendebat over Tuin in de Stad bleek dat er meerdere werkelijkheden naast elkaar kunnen bestaan bij het omgaan met bewonersinitiatieven. Dit vergt aandacht voor de nieuwe rol die dit van de politiek en de gemeentelijke organisatie vraagt.

Opgaven

We zien daarbij twee opgaven.

- Allereerst willen we graag in gesprek met uw Raad over wat bewonersparticipatie en bewonersinitiatieven voor implicaties hebben voor de rollen van Raad en College. En over het ambitieniveau van de Stad als gaat om omgaan met en

Collegebrief - StadDoetMee - informatie over de participerende gemeenten

Bladzijde 2
Onderwerp StadDoetMee – informatie over de participerende gemeente

stimuleren van bewonersinitiatief. Het college zal hiervoor met een discussienotitie komen.

- Ten tweede focussen wij op de interne gemeentelijke organisatie. De veranderende rollen hebben ook gevolgen voor de rollen, taken en gewenste competenties van ambtenaren. Wij verbinden deze opgave met de agenda voor de organisatieontwikkeling en cultuurverandering.

StadDoetMee

We starten het programma 'StadDoetMee'. Hiermee organiseren we:

1. De politieke discussie over ambitie en werkwijze participatie-agenda (begin 2014).
2. Intern ambtelijk traject StadDoetMee, als belangrijk onderdeel van de organisatieontwikkeling/cultuurverandering (2013/2014).

Er wordt al gewerkt aan het verder inrichten van 'De Stadwerkplaats' (v/h expertisecentrum), een ontwikkelmodel waar bewoners en ambtenaren online voorbeelden, handvatten en praktische informatie vinden over bewonersinitiatieven.

We hebben een 'gangmaker' StadDoetMee benoemd die dit traject aanjaagt en ontwikkelt.

Als één ding helder is bij het omgaan met bewonersinitiatieven en bewonersparticipatie, is dat er niet één scherp einddoel is te formuleren of sprake is van een lineaire ontwikkeling.

Lokale Logica en een 'georganiseerde zoektocht'

We zullen als gemeente steeds meer in staat moeten zijn om lokaal maatwerk per situatie, gebied en/of thema mogelijk te maken. 'Lokale Logica' zoals Joop Hofman (bureau Rode Wouw) dit noemde bij de raadsbijeenkomst met Jim Diers (burgerkracht-expert uit de VS). We zien deze weg dan ook als een 'georganiseerde zoektocht'. Processen en uitkomsten zullen verschillen, afhankelijk van de aard van het thema, gebied en doelgroep. Telkens zullen we moeten weten te variëren in de gewenste gemeentelijke rol en bijdrage. Samen met bewoners, ondernemers en organisaties gaan we concreet handen en voeten geven aan een nieuwe manier van werken.

Het uitgangspunt bij deze aanpak is dat we discussies over participatie en bewonersinitiatief in de Raad zoveel mogelijk aan de hand van lopende onderwerpen op de LTA, die zich daarvoor lenen, gaan voeren. We willen meta-discussies voorkomen en juist aan de hand van concrete situaties de participatie-vragen 'naar boven halen'. We stellen voor werkende weg innovatieve werkwijzen en maatwerk te ontwikkelen, en aan de hand van voorbeelden en dilemma's het gesprek met uw Raad te voeren.

Collegebrief - StadDoetMee - informatie over de participerende gemeenten

Bladzijde	3
Onderwerp	StadDoetMee – informatie over de participerende gemeente

Voortborduren op succes en leren van beperkingen

We beginnen daarbij niet bij nul. Groningen kent een lange en succesvolle traditie van wijkvernieuwing. In het NLA zijn we een gedurfd experiment aangegaan met wijkbudgetten en andere zeggenschapsvormen voor buurtbewoners. Hierbij verantwoordten wijkteams zich achteraf aan de Raad. Tevens hebben we jarenlange ervaring met (wijk)budgetten als Goed Idee (+), flexibele lijnbudgetten, stadsdeelprogramma's en het convenant met bewonersorganisaties. Vanuit het sociale domein is een stevige inzet op ondersteuning van bewonersinitiatieven door buurtwelzijn. En in toenemende mate zijn er experimenten met participatie, zoals prijsvragen rondom projecten zoals Suikerunie.

We lopen echter in toenemende mate aan tegen de beperkingen die deze inzet heeft. We hebben veel met aanvullende budgetten kunnen oplossen. Die extra budgetten vallen weg. We hebben veel in structuren geregeld, zoals het convenant met de bewonersorganisaties, overlegvormen en (subsidie)regelingen. Deze nieuwe tijd vraagt ook om een andere inzet van ons. De uniformiteit 'wringt', en de sterke 'beleidsgedomineerde' cultuur in Groningen maakt het omgaan met bewonersinitiatief soms stroef. Ook lopen we tegen de grenzen aan van bestaande regels, werkwijzen, zeggenschapsvormen en budgettering.

Innovatie

De ontwikkelingen op het gebied van bewonersinitiatieven komen niet uit de lucht vallen, en zijn al een tijdje gaande. Op allerlei manieren vindt reeds innovatie van onze werkwijzen plaats. Zo presenteerde onlangs een bewoonster van de Rivierenbuurt de uitkomst van het co-creatieproces aan de raadscommissie. En zijn er in meerdere wijken al co-creatieprocessen gaande. Met de visie West en de groenparticipatie in Lewenborg wordt volop geëxperimenteerd met nieuwe samenwerkingsvormen met bewoners. Plannen voor buurtactiviteiten, ontmoeting en woonomgeving worden samen bedacht en gerealiseerd. Op vele plekken in de Stad realiseren bewoners ontmoetingsactiviteiten, buurtmoestuinen en duurzaamheidsinitiatieven, waar de gemeente een faciliterende rol heeft. Dat gebeurt ook met de Pilot 'burgerkracht', die samen met het ministerie van BZK met ondernemers in de Oosterparkwijk loopt (www.oosterparkboom.nl). In de Bewoners- en OndernemersOntwikkelMaatschappij werken Oosterparkers aan een eigentijdse buurtvoorziening. Het Wijkbedrijf Selwerd is een andere aanpak waarbij de samenwerking met bewoners op een nieuwe manier vorm krijgt. En met het stadsdebat Let's GRO verwachten we een ideeënfestival van formaat te realiseren.

Kortom: de zoektocht is al gaande. Onze ambitie reikt echter verder dan dit. We willen de lopende inzet een impuls geven, meer innoveren en meer ruimte geven aan bewonersinitiatief. Daarbij willen we recht doen aan de grote lokale verscheidenheid in onze Stad.

Verscheidenheid en maatwerk

Collegebrief - StadDoetMee - informatie over de participerende gemeenten

Bladzijde 4
Onderwerp StadDoetMee – informatie over de participerende gemeente

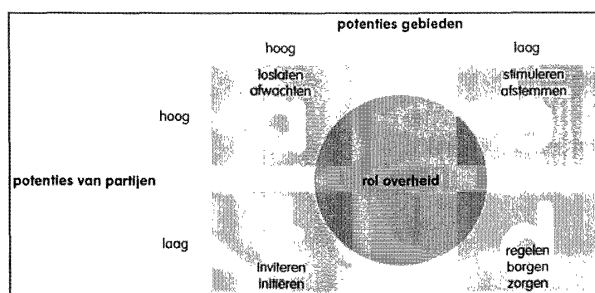
Knelpunten en successen bij bewonersinitiatief en participatie zijn niet op één dimensie terug te voeren. De dimensies die hiervoor bepalend zijn:

1. Zeggenschap (wie, welke vorm, welke mate), legitimiteit en regelgeving;
2. Cultuur, houding en gedrag;
3. Beschikbare budget/inrichting begroting. Over welk onderdeel/welke onderdelen van de begroting gaat de zeggenschap?
 - basis(-dienstverlening), kerntaken
 - plus-/wijkaanpak, projecten
 - flexibele ruimte, knelpuntenbudget
 - budget bewonersinitiatieven
 - fundraising (buiten de gemeentebegroting)

Daarnaast zijn er grote verschillen in thema's en gebieden, die om maatwerk vragen:

- Aard en omvang van de opgave in gebieden (sterkten, zwakten, kansen, bedreigingen). Hiervoor is het Groningse WIJKKOMPAS als instrument ontwikkeld.
- Leefstijl van de bewoners. Elke leefstijlgroep wordt met een eigen communicatie- en participatiestrategie het best bereikt. We hebben een SMARTagent-analyse beschikbaar voor alle wijken.
- Mate van initiatief en wijkdynamiek. Wat zijn de kansen die lopende initiatieven en projecten bieden? ('waar zit de energie?')

Het bovenstaande illustreert dat uitmuntende kennis van de gebieden een vereiste is. Elke situatie vraagt feitelijk om een andere rol van de gemeente en vergt maatwerk in de aanpak, zoals bijgaande afbeelding illustreert:

ROUTEBOEKJE

Collegebrief - StadDoetMee - informatie over de participerende gemeenten

Bladzijde 5
Onderwerp StadDoetMee – informatie over de participerende gemeente

We stellen voor aan de hand van lopende processen (LTA) dilemma's, leerpunten en discussiepunten naar boven te halen. Die verwerken we in een discussienotitie, waarbij we ook zullen ingaan op de volgende politieke vragen:

- Het accepteren van ongelijkheid in proces en inhoud op thema's en in gebieden;
- Mogelijke 'depolitisering' door maatwerk;
- Maatwerk is extra complex, maar vergt ook meer tijd en keuzes. Over welke keuzes moet College/Raad wel/niet willen beslissen?

Najaar 2013

- Raadscommissie Cultuurverandering 9 oktober: opiniërende ronde over ervaren kansen, dilemma's, vragen en knelpunten.
- Let's GRO (20/21 november); aanhaken bij de opbrengsten van het Stadsdebat.

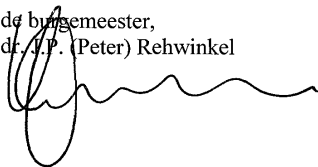
Eerste maanden 2014

- Bespreking in Commissie Cultuurverandering (desgewenst gecombineerd met andere raadscommissies) van 'Groningse aanpak' op basis van de discussienotitie. In de discussienotitie worden leervragen en dilemma's aan de hand van concrete praktijkvoorbeelden uit lopende processen verwerkt.
- Bepalen 'Groningse ambitie' StadDoetMee, aan de hand van discussienotitie College.

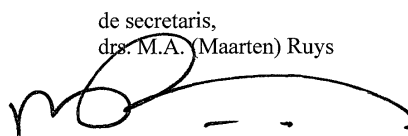
Met deze StadDoetMee aanpak menen we een goede impuls te organiseren voor bewonersparticipatie en bewonersinitiatief.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

Initiatiefvoorstel Wijkconferenties

16 mei 2013

D66 - initiatiefvoorstel Wijkconferenties

Inleiding

Het organiseren van wijkconferenties is een relatieve nieuwe manier om direct contact te zoeken met wijkbewoners over onderwerpen die hun wijk raken. De input van wijkconferenties kan gebruikt worden voor tal van zaken, van de inrichting van een speeltuin tot aan de inpassing van een ringweg. Deze manier van participatie betreft burgers op deze manier directer bij de inrichting van hun eigen leefomgeving en voegt daarom iets toe aan de huidige overlegstructuren.

Het plan in het kort

De fractie van D66 krijgt de nodige signalen van wijkbewoners dat er (te) veel overleggen zijn met en over de wijken en hun bewoners. Daarbij wordt soms uit het oog verloren wat er nodig is in een bepaalde wijk. Er wordt bijvoorbeeld teveel gekeken naar de structuur van de gemeentelijke organisatie of van de overlegorganen, in plaats van naar de behoefte van de wijk. Ook krijgt de fractie signalen dat wijkbewoners zich tegelijkertijd niet serieus genomen voelen, alsook dat ze zich niet vertegenwoordigd voelen door wijkteams en/of andere wijkvertegenwoordigers.

Daarom wil D66 dat vertegenwoordigers van de gemeente periodiek in gesprek gaan met bewoners zelf. Hoewel wijkvertegenwoordigers in de ogen van D66 zeker een positieve rol kunnen spelen als het gaat om de dialoog tussen gemeente en bewoners, blijft contact met de bewoners zelf een belangrijke voorwaarde voor het functioneren van de gemeente als bestuurslaag. Ook in een stad met bijna 200.000 inwoners.

Doel van de wijkconferentie

Doel van de wijkconferentie is om in overleg te gaan met de bewoners van een wijk, om zo samen te bepalen wat er nodig is in een wijk. Daarbij is het de bedoeling beter aan te sluiten bij de structuur van de wijk, met de verenigingen, samenwerkingsverbanden, etc, in plaats van te kijken naar de structuur van de gemeente. Tijdens de wijkconferentie kunnen bewoners met elkaar, hun wijkvertegenwoordigers, de instellingen in de wijk en de gemeente van standpunt wisselen over een van tevoren vastgesteld aantal thema's die spelen in hun wijk.

De gemeente kan de input die ze tijdens de wijkconferentie ontvangt bijvoorbeeld gebruiken voor het opstellen van de wijkperspectieven. Ook kan het beleid van de gemeente op deze manier beter aansluiten op de wensen die in de wijk leven.

D66 - initiatiefvoorstel Wijkconferenties

Het organiseren van wijkconferenties past ook in het streven om te komen tot een meer vraaggerichte overheid, waarbij op de schaal van de wijk gewerkt wordt.

Conferenties in andere steden: goede voorbeelden

Het organiseren van wijkconferenties is geen compleet nieuw idee. In andere steden zijn al de nodige goede ervaringen opgedaan met het organiseren van de conferenties en het verwerken van de input tot voor de bewoners tastbare resultaten.

Een voorbeeld dicht bij huis is te vinden in Leeuwarden.¹ Daar organiseren wijkpanels (overlegorganen voor wijken) jaarlijkse conferenties waar panels verantwoording afleggen over het eigen beleid. Alle bewoners van de wijk worden hiervoor uitgenodigd, en bewoners grijpen de conferentie vaak aan om ook beleid van de gemeente en, bijvoorbeeld, corporaties, te bespreken. De conferentie kan hierbij leiden tot wijzigingen in het gevoerde beleid van de gemeente of van de verschillende instanties. In Leeuwarden is de wijkconferentie begonnen als initiatief van de gemeente. Later hebben de wijkpanels, als onderdeel van afspraken met de gemeente, zich verplicht elk jaar de organisatie van de wijkconferentie op zich te nemen.

Ook in Kerkrade worden wijkconferenties georganiseerd. Zo heeft de gemeente daar in overleg met de inwoners plannen gemaakt om Kerkrade-West duurzaam te herontwikkelen. Omdat het beleid samen wordt bedacht en vastgesteld voelen de bewoners van de wijk zich veel meer medeverantwoordelijk voor het slagen van de plannen.

Reacties wijkvertegenwoordigingen

De fractie van D66 heeft dit initiatiefvoorstel met wijkvertegenwoordigers gedeeld en hen om feedback gevraagd. Veel wijkvertegenwoordigers zijn positief: zij zien de wijkconferentie als een kans om de inwoners van hun wijk te betrekken bij en samen te werken aan de leefbaarheid van de wijk. De Schildersbuurt geeft daarbij aan hiertoe al initiatieven ontplooid te hebben, samen met de initiatiefgroep manifestatie Schilderswijk. Mede vanuit hun ervaring ondersteunen zij ons initiatief dan ook van harte.

¹ Meer informatie over de wijkconferenties in Leeuwarden kunt u hier vinden:
http://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fkant.leeuwarden.nl%2Fris2%2Fdocumentoriginal.asp%3Foid%3DD257B589-5F4C-4BFC-86B0-C98F65C7225C&ei=DT9DUeTSMoiHPYv_gKgP&usq=AFQjCNEpHxttdUFYQ02FEy10Yfiu6_7PtA&bvm=bv.43828540,d.ZWU

D66 - initiatiefvoorstel Wijkconferenties

Tegelijkertijd geven wijkvertegenwoordigers enkele belangrijke tips. Zo zien zij een mogelijk probleem als "bewoners pas van zich laten horen als er problemen zijn". Zolang men tevreden is neemt men vaak niet de moeite om naar een overleg te komen, zo geeft bijvoorbeeld de Bewonersorganisatie Oosterpoort aan. De fractie van D66 herkent en erkent dit mogelijke probleem: dit speelt natuurlijk niet alleen bij een wijkconferentie, maar bij allerlei vormen van burgerparticipatie. In Leeuwarden wordt dit ondervangen door de wijkconferentie te koppelen aan een presentatie of optreden van wijkbewoners, bijvoorbeeld van een lokale band. Op deze manier wordt er extra publiek getrokken en wordt het nuttige met het aangename gecombineerd.

Huidige situatie in Groningen

Momenteel zijn er erg veel overlegstructuren in de Groninger wijken. Zeker de wijken die vallen onder het Nieuw Lokaal Akkoord hebben over het algemeen veel verschillende overlegorganen die tussen betrokken instellingen, gemeente, en bewoners in staan.

De overlegorganen hebben een belangrijke functie, en hebben een toegevoegde waarde. Het is voor veel zaken immers niet mogelijk om elke keer de bevolking te raadplegen. Veel bewoners hebben hier geen behoefte aan, of hebben er simpelweg de tijd niet voor.

Tegelijkertijd is een overschot aan wijkvertegenwoordigers natuurlijk een probleem. In de praktijk komt het zelfs voor dat organisaties die in theorie dezelfde bewoners vertegenwoordigen andere standpunten innemen. Ook is het voor bewoners niet duidelijk wie hen op welk moment vertegenwoordigt.

Voorstel D66

Het voorstel van D66 is erop gericht om een pilot te organiseren met een wijkconferentie, waarbij bewoners, wijkvertegenwoordigers, betrokken instanties en de gemeente met elkaar in gesprek gaan over actuele thema's. Hoewel er veel positieve ervaringen zijn in andere steden is het belangrijk te testen of de wijkconferentie ook in Groningen een succes kan worden, om zo het risico te beperken dat er middelen verloren gaan.

De kosten voor een wijkconferentie kunnen gelukkig relatief laag zijn. Natuurlijk is er een locatie nodig waar de wijkconferentie gehouden kan worden. Ook is het aan te bevelen een (neutrale) gespreksleider aan te stellen. De thema's voor de wijkconferentie kunnen worden bepaald aan de hand van enquêtes, via overleg met wijkorganisaties of op een andere manier.

D66 - initiatiefvoorstel Wijkconferenties

D66 stelt voor om het College te belasten met de uitvoering van een pilot, waarbij in één of twee wijken getest wordt of de wijkconferentie ook in Groningen een goed middel is om co-creatie vorm te geven. Bij de pilot wil D66 het College graag vrij laten bij het kiezen van één of twee pilotwijken. Wel wil de fractie van D66 graag als suggestie meegeven, bij de keuze voor twee wijken, om dan een wijk mét en een wijk zonder wijkperspectief te kiezen, zodat de resultaten goed met elkaar vergeleken kunnen worden.

Dictum

D66 stelt de raad voor, gezien het initiatiefvoorstel wijkconferenties, het College opdracht te geven:

- een pilot op te zetten waarbij in een of twee wijken een wijkconferentie wordt georganiseerd
- daarbij ervaringen uit andere gemeenten te gebruiken bij het voorbereiden van de wijkconferentie(s)
- na afloop van de wijkconferentie(s) deze te evalueren met bewoners, wijkvertegenwoordigers en betrokken instanties
- deze evaluatie te delen met de Gemeenteraad

Berndt Benjamins
D66

Collegedebrief - Preadvies bij initiatiefvoorstel D66

Bladzijde
Onderwerp

Bestuursdienst
1
Preadvies initiatiefvoorstel D66

Onderwerp Preadvies initiatiefvoorstel D66

Steller Wilma van Geffen/Mirjam Wagter

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 82 75 Bijlage(n) - Ons kenmerk RO13.3764144
Datum **25 JUN 2013** Uw brief van - Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Wij zijn positief over het initiatiefvoorstel wijkconferenties D66 Groningen. In onze gemeente bestaat immers een lange traditie van overleg met Groningse wijken over wat er nodig is in de wijk. Het overleg met de wijken kent verschillende vormen, omdat we telkens proberen aan te sluiten bij de couleur local en structuur van de wijk. De wijkperspectieven voor 16 wijken en wijkvisies zijn onder andere resultaten van deze werkwijze en samenwerking met bewoners en ondernemers en corporaties.

Het initiatiefvoorstel schetst de huidige Groningse situatie waarin sprake is van een overschot aan wijkvertegenwoordigingen met verschillende standpunten waardoor er voor bewoners onduidelijkheden ontstaan.

De gemeente stelt zich terughoudend op als het gaat om de organisatie van bewoners. Wij zijn ons er van bewust in onze gesprekken met bewoners dat vertegenwoordiging, in de zin van representatie van alle wijkbewoners, te veel gevraagd is. Dat is ook de reden waarom dit niet als eis maar als inspanningsverplichting is opgenomen in het convenant met de bewonersorganisaties.

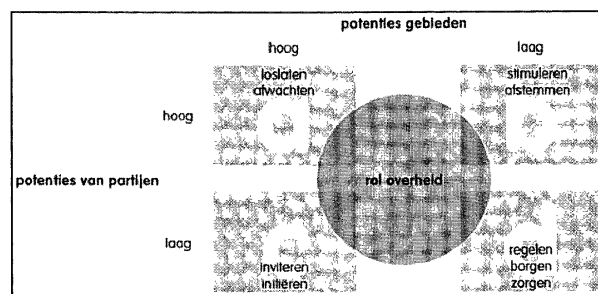
Ook wij hechten er veel belang aan dat het overleg met wijken en de betrokkenheid van bewoners bij hun leefomgeving op een gecoördineerde wijze gebeurt en onderschrijven het probleem dat in het initiatiefvoorstel wordt signaleerd dat er soms vanuit de verschillende beleids invalshoeken op verschillende wijze overleg wordt gevoerd met de wijken. We zijn op zoek naar manieren die dit probleem ondervangen.

Collegebrief - Preadvies bij initiatiefvoorstel D66

Bladzijde
Onderwerp

2
Preadvies initiatiefvoorstel D66

Het bereiken van wijkbewoners en hun vertegenwoordigers om samen te kunnen bepalen wat nodig is, is een continu proces waarbij we proberen aan te sluiten bij de potenties in de wijk of het gebied (zie schema hieronder).

Op dit moment zijn we op vernieuwende wijze in gesprek over wijkontwikkeling (en werken we samen) met bewoners en andere betrokkenen in o.a. Groningen West, de Rivierenbuurt en Selwerd. Een integrale benadering van het gebied is daarbij het uitgangspunt en co-creatie het sleutelwoord. De doelstellingen van een wijkconferentie passen naadloos in deze aanpak.

De wijkontwikkelings- en co-creatieprocessen starten we naar aanleiding van een initiatief uit de wijk of op basis van onze eigen analyse, en soms zijn beide aanleiding om een proces op te starten. We sluiten dus zo veel mogelijk aan bij wat er gaande is en wat nodig is in een wijk.

Wij hebben daarom het volgende besloten:

- de hiervoor genoemde werkwijzen en co-creatieprocessen verder uit te rollen in die wijken waar aanleiding is om een dergelijk proces te starten;
- uw raad bij deze processen te betrekken;
- de werkwijze te evalueren met alle betrokkenen en deze evaluaties met uw raad te delen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

INITIATIEFVOORSTEL

“Bewoners nemen heft in eigen handen”

Namens de fractie van de PvdA door de leden: Bea Enting, Marloes Dekker en Randy Martens

PvdA - initiatiefvoorstel Bewoners nemen heft in eigen handen

1. Inleiding en Aanleiding

Wij verwachten dat buurten erop vooruit gaan als mensen meer directe en concrete invloed op hun eigen buurt hebben. Daarom staat dit hoog op de agenda van de PvdA. De PvdA vindt dat burgerparticipatie de relatie tussen overheid en bewoners in de stad helpt te verbeteren en goede ideeën oplevert voor de stad. De PvdA ziet dit als een belangrijke stap op weg naar nieuw evenwicht in de verhouding tussen stad en de gemeente. Het is tijd om de lokale overheid mee te laten veranderen en meer in te zetten op het faciliteren en activeren van de stad zelf. Groningen liep altijd voorop met het beleid in de wijken. Voorop blijven lopen betekent ook als eerste weer iets nieuws proberen.

De PvdA heeft gesprekken gevoerd met bewonersorganisaties over de huidige mogelijkheden tot burgerparticipatie. In deze gesprekken kwamen de volgende onderwerpen aan bod:

- Wijkstemdag;
- Goed Idee;
- NLA (Nieuw Lokaal Akkoord);
- Heel de Buurt;
- Paddepoel dialoog;
- Lentekriebels;
- Convenant met bewonersverenigingen;
- Burgerinitiatief .

Daarnaast speelt er op dit vlak van alles: er wordt door het college onderzocht hoe te komen tot een vernieuwde manier van de inzet van de NLA-middelen, passend bij de huidige landelijke ontwikkelingen van bewonersparticipatie. Ook is het politieke klimaat rijp om nieuwe initiatieven te ontwikkelen. In maart vond een bijeenkomst plaats met de enthousiaste Jim Dears, de SP organiseerde een bijeenkomst over Zorg in de wijk en D66 diende een voorstel in over Wijkconferenties. Niet alleen op gemeentelijk niveau wordt gezocht naar een andere manier van bewonersparticipatie, ook landelijk zijn er vele ontwikkelingen.

Dit initiatiefvoorstel beoogt een bijdrage te leveren aan een nieuwe manier van bewonersparticipatie en het inzetten van wijkbudgetten in Groningen. Wij vinden het hierbij ook belangrijk om te durven experimenteren. Niet alles laat zich op de tekentafel ontwerpen en er zal dus af en toe gewoon iets geprobeerd moeten worden.

2. Landelijke ontwikkelingen

In 2012 heeft de Raad Openbaar Bestuur een advies gegeven in de notitie “Loslaten in vertrouwen”.

Enkele uitgangspunten:

- Overheid die meedenkt en initiatieven verder brengt i.p.v. deze reguleert of overneemt;
- Andere werkwijze ambtenaren: ambtenaren meer procesbegeleider die met betrokkenen en belangstellenden, waaronder het politiek bestuur, toewerkt naar een duidelijk omschreven doel. Met name een buurtgerichte houding;
- Particulier initiatief is leidend, waarbij geëxpliciteerd wordt welke rol de overheid wenst/moet spelen;
- Ruimte geven aan de vitaliteit van de samenleving;
- I.p.v. te kijken naar wat allemaal niet kan, kijken naar wat er nodig is om een project wel

PvdA - initiatiefvoorstel Bewoners nemen heft in eigen handen

mogelijk te maken. De overheid heeft daarbij een begeleidende, stimulerende rol die het initiatief aanwakkert i.p.v. dooft;

- Als de vitale samenleving bestaat moet de overheid haar ten volle tot bloei laten komen door een andere rolopvatting, nl. verschuiving van de verzorgingsstaat naar de voorwaardenscheppende staat.

De omslag is ook dat politici daadwerkelijk ruimte geven aan particulier initiatief. “Zelfsturing” is daarbij het leidende principe. Dit vraagt om een terughoudende rol van de gemeente.

Het beleid moet gericht zijn op ruimte geven aan de bestaande vitaliteit. Mensen moeten de kans krijgen taken op zich te nemen die bij hun competenties, zelfvertrouwen en interesses passen. Bij ruimte geven aan de vitale samenleving moeten politiek en bestuur tegelijkertijd scherp oog blijven houden voor de kwetsbaren in de samenleving.

Wanneer de overheid een taak loslaat, dan dient zij ook te accepteren dat de mensen of organisaties die de taak eventueel overnemen dat op een andere manier kunnen doen dan gewenst of verwacht.

Het is zelfs mogelijk dat de uitvoering misloopt of strandt. Loslaten betekent ook helemaal loslaten, en dus niet interveniëren als de uitkomsten of effecten daarvan niet bevallen. Mislukken mag. Een mislukt project kan ook waardevol zijn.

Een andere rol van de overheid vraagt om een andere werkwijze van overheidsorganisaties en daarmee andere rollen voor hun ambtenaren. Ambtenaren dienen de omslag te maken van beleidsmakers naar procesmanagers. Plannen zullen vaker in coproductie met belanghebbenden en betrokken worden opgesteld waarbij de overheid de rol van procesbegeleider en – bewaker vervult.

De overheid dient telkens bewust haar rol te kiezen en deze te benoemen naar partners. Maar ook andersom: wanneer de overheid publieke taken loslaat, dient zij ook te benoemen of, en zo ja, wat zij van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties verwacht. We laten iets los en spreken de partners erop aan hun steentje bij te dragen. Er is feitelijk sprake van een kanteling van de overheid naar een nieuwe frontlijnorganisatie die op maat burgers en organisaties met elkaar in contact brengt op basis van behoeften en mogelijkheden in het gebied.

Bewonersbedrijven

Een andere landelijke ontwikkeling zijn bewonersbedrijven. Bewonersbedrijven zijn bedrijven voor en door bewoners. Het is een experimenteel project van het LSA (Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken). Het LSA helpt 10 tot 15 Bewonersbedrijven op te richten. Op verschillende plekken, verspreid over het land, gaan bewoners een bedrijf opzetten dat tot doel heeft hun buurt economisch, fysiek en sociaal te helpen te ontwikkelen. Het is de bedoeling dat de Bewonersbedrijven zoveel mogelijk hun eigen geld gaan verdienen en daarmee dus losser komen te staan van subsidies. Bewonersbedrijven gaan besturen en zij zullen beslissen of en zo ja, welke beroepskrachten ingehuurd moeten en kunnen worden (zie site LSA of www.bewonersbedrijven.nl). De PvdA vindt dit een hele goede ontwikkeling en ziet graag dat dit ook gestimuleerd gaat worden in de stad. We juichen de plannen van het college op dit gebied in Selwerd dan ook toe.

3. Enkele ervaringen met de huidige vormen van bewonersparticipatie

Uit de gesprekken met enkele vertegenwoordigers van bewonersorganisaties blijkt dat ze gematigd

PvdA - initiatiefvoorstel Bewoners nemen heft in eigen handen

positief zijn over het *convenant*. In het convenant staan afspraken tussen de gemeente en bewonersorganisaties over communicatie en hoe zij betrokken worden bij ontwikkelingen in hun wijk/buurt. De afspraken in het convenant gelden niet als een derde partij, bv. een woningcorporatie, erbij betrokken is. Dan wordt de bewonersorganisatie weinig of laat geïnformeerd en kan nauwelijks tot niet adviseren. Als suggestie is door een bewonersorganisatie meegegeven op te nemen in het bestemmingsplan dat als een bouwvergunning wordt gegeven voor een corporatie of particulier, de investeerder de buurt vooraf betreft bij de plannen. Ook is voorgesteld de bewoners te betrekken bij het ontwerpen van bestemmingsplannen. Bewoners worden nu vaak laat geïnformeerd over plannen. De bewonersorganisatie ziet graag dat voordat de plannen naar buiten komen, bewoners hierbij zijn betrokken zijn geweest.

Wijkteam

De ervaringen van de bewonersorganisaties met het wijkteam van het NLA zijn verschillend. Hier wordt gesteld dat het heel erg afhankelijk is van de personen die er vanuit instellingen en/of gemeenten inzitten. De werkwijze in de verschillende wijkteams is verschillend, o.a. het binnenhalen/krijgen van ideeën. Het wijkteam In Corpus den Hoorn gaat de deuren langs om ideeën binnen te halen. Daarna wordt er een bewonersavond georganiseerd waar bewoners uit de opgehaalde ideeën kunnen kiezen. Hierna wordt er vanuit het wijkteam een zgn. projectleider toegevoegd aan degene(n) die het plan heeft/hebben ingediend en samen werken ze dit plan verder uit. Hierdoor blijft de verbinding met het wijkteam en kan meegedacht/mee gekeken worden. Ook financieel. Bovendien voelt/voelen de indiener(s) zich gesteund.

Wijkbudget

De verschillende bewonersverenigingen zouden graag zelf meer de beschikking krijgen over een wijkbudget. Bijvoorbeeld n.a.v. een wijkvisie die door hen is opgesteld een bepaald bedrag toegekend te krijgen om de plannen die daarin staan te realiseren. Met dit budget kunnen ze eventueel ook de ondersteuning inkopen die ze nodig denken te hebben en/of besteden aan een vrijwilligersvergoeding voor mensen die onderhoud plegen in de buurt.

Een Goed Idee

Een Goed idee is dit jaar afgeschaft. Vooral voor wijken die geen extra gelden ontvangen vanuit het NLA was dit geld een mooie aanvulling. Hiervoor werden extra activiteiten georganiseerd, zoals Paasfeest voor de wijk; sport-en speldag; schaatstocht door de wijk; koninginnemarkt e.d.

In de gesprekken borrelden bruikbare ideeën op voor alternatieve financiering. Vanuit een wijk die wel NLA-budget ontvangt werd de suggestie meegegeven bijvoorbeeld 10% van het totale NLA-budget te bestemmen voor wijken die alleen gelden voor een Goed idee ontvingen. Dit zal moeilijk uitvoerbaar worden bij wijken met hoofdzakelijk koopwoningen, omdat het NLA-geld ook voor de helft van de corporaties komt. Een andere suggestie die is meegegeven: laat de bewoners van de wijken die buiten de NLA-gelden vallen bv. 1.5% bovenop de OZB die ze moeten betalen storten in een fonds (vergelijk met Fonds Ondernemend Groningen) die ze zelf beheren en daarnaast subsidie vragen bij de gemeente en/of provincie, zodat ze daaruit hun (extra) activiteiten kunnen betalen. Over bewonersparticipatie in het algemeen is gezegd dat de *communicatie* vanuit de gemeente beter kan. Bewoners worden regelmatig te laat op de hoogte gesteld van voorgenomen plannen.

N.a.v. genoemde ervaringen wil de PvdA graag dat er met nieuwe vormen van bewonersparticipatie geëxperimenteerd wordt, waarin ook de voorbeelden over het wijkbudget en alternatieve financiering worden meegenomen.

PvdA - initiatiefvoorstel Bewoners nemen heft in eigen handen

4. Wat willen we met bewonersparticipatie bereiken?

Het actief betrekken van bewoners bij hun woon- en leefomgeving. Bewoners zeggenschap geven over hun woon- en leefomgeving.

Dit kan volgens de Partij van de Arbeid door:

- a) Meebeslissen: bewoners beslissen zelf binnen door de gemeente gestelde randvoorwaarden. Randvoorwaarden – al dan niet samen met bewoners samen ontwikkeld – zijn bijvoorbeeld regels in het bestemmingsplan; subsidievoorwaarden e.d.
- b) Coproduceren: gemeente en burgers maken samen, eventueel met experts, een plan; Bij coproduceren wordt uitgegaan van de creativiteit en vitaliteit van de samenleving
- c) Instellen buurt/wijkbudgetten: het buurt/wijkbudget wordt toegekend n.a.v. ingediend plan/wijkvisie;
- d) Dialoog: door de dialoog aan te gaan met bewoners en organisaties worden plannen ontwikkeld en gezamenlijk gezocht naar eventuele oplossingen
- e) Ruimte geven aan nieuwe initiatieven: bijvoorbeeld Bewonersbedrijven.

De PvdA wil graag in de gedachte van “Loslaten in vertrouwen” aan wijken een *wijkbudget* toekennen voor een door bewoners gedragen plan / wijkvisie die door de bewonersorganisatie/bewoners is ingediend. Het buurt / wijkbudget is een middel om mensen te activeren.

Deze aanpak verschilt van de huidige werkwijze in het NLA. Het buurt/wijkbudget is niet meer afhankelijk van het wel of geen NLA-wijk zijn. Het budget voor de buurt/wijk is samengesteld uit de integrale budgetten van diverse beleidsterreinen. De financiering gaat vanuit dit integrale budget dat de gemeente beheert voor de wijk/buurt.

Het budget moet voldoende zijn om enkele praktische ergernissen in onze dagelijkse leefomgeving te kunnen oplossen en nieuwe ideeën te kunnen aanboren/ontwikkelen.

Mensen willen zich graag inzetten voor hun omgeving, als ze er maar van overtuigd zijn dat hun inzet ertoe doet. De voorwaarde is dat buurtorganisatie/bewoners enige vrijheid krijgen. Duidelijk moet wel zijn wie waar verantwoordelijk voor is. Wil je dat de buurt/wijk enige vrijheid krijgt, dan zul je vast moeten leggen wat die vrijheid is en wat de taak van de gemeente/andere professionals is. Onder buurt/wijk bedoelen wij naast bewonersorganisaties ook georganiseerde wijk/buurtbewoners die een gedragen plan indienen.

In het plan kan ook de ondersteuningsinzet opgenomen worden die nodig is om het plan/wijkvisie uit te voeren. Als randvoorwaarde wordt gesteld dat in de aanvraag van het wijk/buurtbudget beschreven moet worden hoe de bewonersorganisatie de achterban heeft meegenomen en uiteindelijk tot het ingediend plan/visie is gekomen. M.a.w. het plan/wijkvisie moet worden gedragen door de wijk/buurt. Ook zijn wij een voorstander van de Bewonersbedrijven die hier en daar in het land, met ondersteuning van de LSA, opgestart worden.

Wat betreft de financiering van de plannen wordt gedacht aan inzet vanuit budgetten die onderwerpen in het plan raken, zoals bijvoorbeeld NLA-gelden, WMO-budget, budget Jeugd-en Jongerenwerk, budget Zorgen voor Morgen, budget Gezonde Buurt, Sport, Cultuur e.d.

5. Voorstel

De PvdA stelt voor te starten met twee pilots. Het lijkt ons goed om ervaringen op te doen in twee verschillende wijken, bijvoorbeeld in een wijk waar eerder NLA-gelden beschikbaar waren gesteld

PvdA - initiatiefvoorstel Bewoners nemen heft in eigen handen

en een wijk die alleen een Goed Idee budget ontving. Wij stellen voor een experiment te doen – een pilot - omdat de werkwijze van geïntegreerde budgetten een grote omslag vergt van zowel beleidsmakers als instellingen. Deze ervaringen kunnen na een proefperiode worden gebruikt in andere wijken. De pilotperiode zal twee jaar zijn, waarna wordt geëvalueerd. Daarnaast stellen we voor in de wijken waar geen NLA-budget beschikbaar wordt gesteld te onderzoeken of bewoners bereid zijn 1.5 % bovenop de OZB die ze moeten betalen te storten in een fonds dat ze zelf beheren waaruit ze extra activiteiten voor de wijk/buurt kunnen organiseren. Verder stellen we voor dat de schotten tussen huidige budgetten wegvallen en gelden integraal worden ingezet voor de wijk. Ook stellen wij voor bewoners uit te dagen om te komen tot initiatieven voor Bewonersbedrijven in de buurt/wijk.

Het voorstel aan de raad luidt dan ook om het college te verzoeken te komen met een plan van aanpak waarin vanuit de gedachte van “Loslaten in vertrouwen”, de bovengenoemde voorstellen over buurt/wijkbudget en initiatieven op het gebied van bewonersbedrijven een plaats krijgen.

6. Succesfactoren

Wij vinden het experiment een succes als er daadwerkelijk mooie dingen gebeuren voor en in de betreffende wijken. Daarnaast is het belangrijk dat er meer mensen betrokken zijn bij hun buurt en dat het de participatie vergroot. Om het te kunnen vergelijken met de situatie van nu zal een 0-meting moeten worden gedaan. Tot slot is het natuurlijk een belangrijke factor of de betrokkenen in de wijken het experiment zelf als een succes beschouwen.

Besluit:

Het college te verzoeken om te komen tot een plan van aanpak “Bewoners nemen heft in eigen handen”, waarin de genoemde voorstellen een plaats krijgen.

Namens de fractie van de PvdA,

Bea Enting,

Randy Martens,

Marloes Dekker

Collegebrief - Preadvies initiatiefvoorstel PvdA

Bestuursdienst
1
Bladzijde
Onderwerp Preadvies initiatiefvoorstel "bewoners nemen heft in eigen handen" PvdA.

Onderwerp Preadvies initiatiefvoorstel "bewoners nemen heft in eigen handen"
Steller Wilma van Geffen

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 82 75 Bijlage(n) - Ons kenmerk RO13.3867113
Datum 5 SEP 2013 Uw brief van - Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Het initiatiefvoorstel van de PvdA beoogt via participatie het verbeteren van de relatie tussen overheid en bewoners, en het verkrijgen van goede ideeën voor de stad. De PvdA stelt dat het tijd is dat de lokale overheid verandert en meer gaat inzetten op het faciliteren en activeren van de stad zelf.

Wij zien dit initiatiefvoorstel als een ondersteuning, ondersteuning en aanmoediging van de koers in ons collegeprogramma waarin wij aangegeven dat het richten van de gemeentelijke organisatie op participatie een uitermate belangrijk thema is. Dit initiatiefvoorstel raakt aan de discussie over de verhouding burger en lokale overheid. Een onderwerp waarover het gemeentebestuur onderling maar ook met bewoners het gesprek wil voeren. Het Staddebat in november is hiervoor een uitgelezen moment. Met bijgaande reactie geven wij alvast een voorzet.

Het initiatiefvoorstel gaat in op een groot aantal zaken rond participatie, bewoners(organisaties), het convenant bewonersorganisaties, het bestemmingsplan, wijkteams, wijkbudgetten, etc. In deze brief reageren wij op de verschillende onderdelen van het initiatiefvoorstel.

Wij zijn momenteel bezig met een organisatieverandering. Deze beoogt een efficiënte en effectieve lokale overheid, die in staat is in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen en die goed samenwerkt met bewoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen in de stad. Het faciliteren en activeren van de stad zelf is hierbij een van onze opgaven. De lokale overheid heeft daarnaast ook nog een groot aantal andere rollen en taken zoals beleidsontwikkeling en -uitvoering in het fysieke en economische, sociale, culturele, zorg en veiligheids domein, de

Collegebrief - Preadvies initiatiefvoorstel PvdA

Bladzijde	2
Onderwerp	Preadvies initiatiefvoorstel “bewoners nemen heft in eigen handen” PvdA.

vergunningverlening, controle en handhaving etc. Wij constateren dat er op al deze terreinen ontwikkelingen gaande zijn die vragen om een actieve en participerende overheid. Met andere woorden bij een stad met actieve en participerende bewoners past een actieve en participerende lokale overheid in al zijn facetten.

In de afgelopen periode is met extra middelen van Rijk, Gemeente en Corporaties de mogelijkheid gecreëerd om bewonersinitiatieven financieel te ondersteunen. Het initiatiefvoorstel noemt hiervan een aantal voorbeelden (wijkstemdag, Goed Idee, NLA). We constateren echter dat de middelen voor deze ondersteuning opdrogen. Dit brengt ons in de situatie dat we enerzijds meer willen activeren en ondersteunen en anderzijds te maken hebben met vermindering c.q. verdwijnen van de financiële mogelijkheden voor de door ons gewenste activering en ondersteuning. Het hierboven beschreven dilemma vraagt om een fundamentele afweging over de inzet van de gemeentelijke middelen. In ons collegeprogramma hebben wij al aangegeven naar meer flexibiliteit te willen en daartoe een cofinancieringsfonds in het leven te roepen.

De PvdA stelt in het initiatiefvoorstel dat “de omslag is dat politici daadwerkelijk ruimte geven aan particulier initiatief. Tegelijkertijd moeten politiek en bestuur een scherp oog blijven houden voor de kwetsbaren in de samenleving”. Wij onderschrijven dit. Het gemeentebestuur en de ambtelijke organisatie moeten “van alle markten thuis zijn”. Dus adequaat kunnen inspelen op (burger)initiatieven en tegelijkertijd, wanneer dat nodig is, zelf het initiatief nemen om problemen en vraagstukken aan te pakken. Dit vraagt van ons allemaal een open houding, bereidheid tot samenwerken en breed inzetbare kennis en ervaring in de wijk. Wij realiseren ons dat dit niet altijd vanzelf gaat en zijn daarom bezig onze organisatie hierop in te richten en bij te sturen. Wij willen komen tot een werkwijze die vernieuwend is en die voortborduurt op onze historie van succesvolle wijkontwikkeling. Een gangmaker/projectleider “stad doet mee” heeft de opdracht om nog intensiever verbindingen te leggen tussen bewonersinitiatieven en de gemeentelijke organisatie.

Wij onderzoeken in Selwerd of een wijkbedrijf een goede vorm is om de bewonersbetrokkenheid bij de eigen woon- en leefomgeving te vergroten. Gebleken is dat er in die wijk veel belangstelling is voor het thema energie(besparing). Dit is een geschikte voedingsbodem voor de ontwikkeling van een wijkbedrijf. Wij zullen uw raad op de hoogte houden van de voortgang in Selwerd.

Bewoners willen vroegtijdig betrokken worden bij plannen in hun wijk. In het convenant bewonersorganisaties is de clausule opgenomen: “Niet tot het convenant behoren alle beleidszaken die de wijk overstijgen en concrete projectplannen op wijkniveau waarbij ook andere overheden, publieke lichamen, instellingen, bedrijven en dergelijke bij betrokken zijn. In die situaties gelden adviezen van de wijkorganisatie zonder toepassing van het convenant, en geldt de algemene inspraakverordening”. De rol van de gemeente in deze is om verschillende belangen en waarden (woon- en leefklimaat, ruimtelijke inpassing, cultuurhistorie, milieu, etc.)

Collegiebrief - Preadvies initiatiefvoorstel PvdA

Bladzijde	3
Onderwerp	Preadvies initiatiefvoorstel “bewoners nemen heft in eigen handen” PvdA.

tegen elkaar af te wegen en hierover vervolgens keuzes te maken en besluiten te nemen. Wij adviseren de raad in gesprek te gaan over wat (en hoe) bij bewoners kan worden neergelegd. Bewoners(organisaties) zijn een van de belanghebbende partijen bij het ontwerp en de vaststelling van het bestemmingsplan, en hebben via inspraak de mogelijkheid om hun belangen naar voren te brengen.

De gemeente is niet in alle gevallen in staat om er voor te zorgen dat bewoners(organisaties) **altijd** voordat plannen naar buiten komen worden geïnformeerd. Want initiatiefnemers/ontwikkelaars kiezen er soms voor om in een vroegtijdig stadium plannen naar buiten te brengen nog voordat de bouwaanvraag bij de gemeente is ingediend.

De werkwijze van wijkteams is verschillend, want zij leveren maatwerk. Wijkteams gaan op zoek naar de juiste aanpak voor die betreffende wijk, want wat in de ene wijk goed werkt hoeft in de andere wijk helemaal niet aan te slaan. Het flexibel kunnen inspelen op de behoefte en mogelijkheden van de wijk juichen we toe en zien wij dan ook als een belangrijke aanwijzing voor het vervolg van onze wijkgerichte werkwijze.

De circa 40 erkende wijkorganisaties in de stad ontvangen momenteel gezamenlijk een subsidie van ongeveer 300 duizend euro jaarlijks. Deze gemeentelijke subsidie wordt verstrekt afhankelijk van het aantal inwoners van de wijk en de activiteiten van de wijkorganisaties. De subsidie wordt verleend onder voorwaarden dat wijkorganisaties dit aanwenden om wijkbewoners te informeren (wijkkranten, wijkwebsites, informatieavonden, etc.) en om activiteiten van bewoners te ondersteunen. In de praktijk blijkt echter dat actieve bewoners(groepen) soms de weg naar de wijkorganisaties niet weten te vinden. Omgekeerd is het voor wijkorganisaties ook niet altijd even eenvoudig om bewonersinitiatieven in hun wijk goed in beeld te hebben.

Tot 2015 zijn vanuit het ISV budget, in het stadsdeelbudget, middelen beschikbaar voor het uitvoeren van wijkplannen. En voor 15 NLA wijken is tot 2015 een wijkbudget beschikbaar voor bewonersinitiatieven. In de wijkteams werken bewoners(organisaties) en wijkprofessionals nauw samen om initiatieven in de wijk op te sporen en te ondersteunen.

Sinds het stoppen van de subsidieregeling “Goed Idee”, zijn er voor de niet-NLA wijken nauwelijks extra middelen beschikbaar voor bewonersinitiatieven. Het verdwijnen van de beschikbare middelen voor bewonersinitiatieven vraagt om een nieuwe financieringssystematiek en afweging in de gemeentebegroting. Wij kunnen ons voorstellen dat bewoners(organisaties) initiatieven ontplooiën om extra middelen te vergaren voor de financiering van bewonersinitiatieven. Een verhoging van de OZB is niet mogelijk, aangezien deze niet per wijk kan variëren. Als bewoners daar zelf voor kiezen is het oprichten van een bewonersfonds een mogelijkheid. Wellicht is er een alternatieve vorm van fondsenwerving denkbaar. Daarnaast of in plaats daarvan zien wij meer mogelijkheden voor maatwerk en flexibiliteit door hiervoor in de programmabegroting ruimte te maken.

Collegebrief - Preadvies initiatiefvoorstel PvdA

Bladzijde 4
Onderwerp Preadvies initiatiefvoorstel “bewoners nemen heft in eigen handen” PvdA.

Net als de fractie van de PvdA willen ook wij graag experimenteren met nieuwe vormen van bewonersparticipatie. Het experiment zal wat ons betreft dan ook vooral moeten zijn hoe wij als gemeentelijke organisatie, zowel bestuurlijk als ambtelijk, in staat zijn tot een adequate reactie op de initiatieven van bewoners/ondernemers. Wij zijn hierbij van mening dat het dan niet gaat om generieke oplossingen en of regelingen, maar om het leveren van maatwerk en flexibiliteit en integraliteit (ook van de budgetten) in de ondersteuning van deze initiatieven.

De gemeentelijke rol hierbij kan zijn om met bewoners/ondernemers via een gezamenlijk proces van bijvoorbeeld co-creatie, initiatieven te inventariseren en deze vervolgens, indien nodig, voor te leggen aan uw raad. Momenteel experimenteren wij met deze werkwijze in onder andere: Selwerd, groenparticipatie in Lewenborg, Groningen West, en met ondernemers in de Oosterparkwijk.

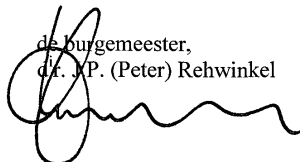
Aanvullende middelen (ISV) om deze experimenten uit te voeren verdwijnen. We hebben te maken met aan de ene kant bezuinigingen en aan de andere kant hebben we de ambitie om flexibel in te spelen op initiatieven uit de wijken. Wij zijn op zoek naar mogelijkheden om de gemeentebegroting flexibel en meer integraal in richten.

Als het gaat om het oplossen van praktische ergernissen in de dagelijkse leefomgeving is het in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de gemeente om een zeker basisniveau te garanderen en hiervoor middelen beschikbaar te hebben. Dit is in het huidige tijdsgewricht een grote opgave, waarin we zoeken naar nieuwe wegen om dit niveau te behouden. Dat betekent dat we ook willen experimenteren met het ‘right to challenge’ (naar Brits model¹), omdat burgers sommige taken misschien wel beter en efficiënter kunnen uitvoeren.

Wij adviseren uw Raad het gesprek over het initiatiefvoorstel te combineren met de behandeling van het initiatiefvoorstel van D66 over het organiseren van wijkconferenties en de presentatie over bewonersinitiatief en participatie “StadDoetMee” (in de raadscommissievergadering cultuurverandering op 9 oktober 2013).

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
d.f. P. (Peter) Rehwinkel

¹ Zie <http://mycommunityrights.org.uk>

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

Collegebrief - Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

•
•
•
Bestuursdienst

Onderwerp Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

Steller Kees van der Helm

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon 050 367 8267

Bijlage(n) 1

Ons kenmerk RO 13.3895338

Datum **18 SEP 2013** Uw brief van -

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Het Bestuurlijk Overleg Nieuw Lokaal Akkoord heeft een begin gemaakt met de herijking van de samenwerkingsafspraken tussen gemeente en corporaties in de stad. Met deze brief informeren wij u over de resultaten van het eerste gesprek dat op 30 augustus jl. plaatsvond. In de komende maanden zullen een aantal uitgangspunten verder worden uitgewerkt. We streven ernaar om begin 2014 de contouren van een nieuw convenant aan u voor te leggen.

In Groningen kennen we al lange tijd een goede samenwerking tussen gemeente en corporaties. In 1998 werd het Convenant Wijkvernieuwing afgesloten. We maakten toen afspraken om gezamenlijk de fysieke wijkvernieuwing op te pakken in de buurten met grotendeel corporatief bezit. In de jaren daarna zijn de afspraken hernieuwd en verbreed. Sinds 2006 is ook het sociale domein nadrukkelijk onderdeel van de afspraken. In 2011 gaven gemeente en de vijf corporaties die in de stad actief zijn een vervolg aan de onderlinge samenwerkingsafspraken in Nieuw Lokaal Akkoord 2.0. Deze afspraken lopen eind 2014 af.

De resultaten van onze gemeenschappelijke inzet in de afgelopen 15 jaar mogen er zijn. Uit de gemeentelijke Monitor Leefbaarheid en Veiligheid, die elke twee jaar de mening van bewoners in kaart brengt, blijkt dat de waardering voor de wijken waarin is geïnvesteerd sterk is gestegen. In het algemeen hebben bewoners een positieve verwachting over de toekomst van hun wijk. Ook uit de landelijke Leefbaarometer (Ministerie van Binnenlandse Zaken) blijkt dat Groningen het, in vergelijking met andere gemeenten, uitzonderlijk goed doet. In 1998 woonde nog ruim 34% van de stad in een buurt met een slechte of matige leefbaarheidsscore. Dat percentage is in 2012 terug gebracht tot 2,8%. Een ontwikkeling om trots op te zijn.

Collegebrief - Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

Bladzijde	2
Onderwerp	Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

Herijking samenwerking in veranderde omstandigheden

Ondanks het succes van het Nieuw Lokaal Akkoord is er grote behoefte om de samenwerking opnieuw onder de loep te nemen. In de eerste plaats omdat de financiële positie van zowel gemeente als corporaties sterk is gewijzigd. Ook zien we veranderingen in de woningmarkt die vragen om een bezinning op een aantal volkshuisvestelijke uitgangspunten. Verder is het noodzakelijk om na zeven jaar opnieuw te kijken naar de instrumenten die aan het succes van het Nieuw Lokaal Akkoord hebben bijgedragen, zoals de NLA wijkteams en wijkbudgetten. Tenslotte voltrekken zich grote veranderingen in het sociale domein (zoals de voorgenomen decentralisatie van Rijkstaken) die ingrijpen in de structuur van onze wijken.

De komende jaren zal er aanmerkelijk minder geld beschikbaar zijn voor de wijkvernieuwing. De belangrijkste oorzaken:

- Het Investeringsfonds Stedelijke Vernieuwing (ISV) stopt in 2015. De gemeente heeft daardoor jaarlijks € 8 miljoen minder te besteden aan de vernieuwing van de stad.
- In het Woonakkoord dat het kabinet sloot is opgenomen dat corporaties te maken krijgen met een verhuurdersheffing vanuit het Rijk die oploopt tot 1,7 miljard euro in 2017. Ook moeten zij tegenslagen bij collega-corporaties (zoals bij Vestia) gezamenlijk opvangen. Beide maatregelen leiden tot een forse aanslag op de investeringscapaciteit (ongeveer 26 miljoen euro per jaar) bij de Groningse corporaties.
- Corporaties moeten aan strengere eisen voldoen om (geborgd) leningen te kunnen krijgen voor nieuwbouw of verbetering van woningen. Zoals bekend zijn verschillende bouwplannen geschrapt of in de ijskast gezet. Ook afspraken over verduurzaming van de sociale huurvoorraad kunnen moeilijk worden bekostigd. Tegelijkertijd vindt discussie plaats over de vraag wat wel en niet tot het takenpakket van corporaties mag worden gerekend, waarbij de brede inzet van corporaties in leefbare wijken, zoals we die in Groningen kennen, onder druk staat.

Tegelijkertijd nemen we een aantal andere ontwikkelingen waar:

- Meer bewoners, ondernemers en instellingen zijn bereid om zelf initiatief te nemen en bij te dragen aan de leefbaarheid in de wijken en de eigen woon- en leefomgeving. Voorbeelden daarvan zijn moestuinen en buurtkamers die door bewoners worden opgezet en de initiatieven van ZZP-ers in Oosterparkwijk en Beijum.
- Bewonersgroepen zijn sterk betrokken bij de ontwikkeling van hun wijk en zijn bereid in een co-creatief proces mee te denken over de toekomst, zoals

Collegebrief - Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

Bladzijde	3
Onderwerp	Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

in de Rivierenbuurt en Groningen West. Daarbij komen meerdere partijen in beeld die een bijdrage die een bijdrage leveren aan leefbaarheid.

- Duurzaamheid is een belangrijk thema geworden. Daarbij gaat het om de realisatie van milieudoelstellingen en om betaalbare energielasten. Ook op dit gebied zien we veel initiatieven vanuit de samenleving.

Het is duidelijk dat gemeente en corporaties voorlopig niet in staat zijn om grootschalige wijkvernieuwing (zoals bijv. in Vinkhuizen en Corpus den Hoorn) te starten. We zullen ons meer moeten richten op de inzet van andere partijen, ons moeten richten op de bewegingen om ons heen. Eerder onderschreven we de uitgangspunten van het essay 'Stedelijke vernieuwing op uitnodiging' (Kei en Nicis, 2012); een inspirerende denkrichting waarbij niet meer van boven af, maar samen met mensen en partijen die iets willen, vorm te geven aan vernieuwing en verbetering. Er moet een klimaat komen waarin ruimte wordt gegeven aan initiatieven van onderop, een klimaat dat uitnodigt en belemmeringen voor eigen initiatief wegneemt. De rol van gemeente en corporaties hoeft niet altijd leidend te zijn, of zoals een van de corporatiedirecteuren het zei: "We hoeven niet altijd boven aan het bouwboard te staan".

Volkshuisvestelijke thema's

Gemeente en corporaties geven – met anderen – inhoud aan de volkshuisvesting in de stad. We zorgen voor dat alle doelgroepen kunnen beschikken over een kwalitatief goede woning, een prettige woonomgeving en een leefbare wijk. Samen maakten we afspraken over extra jongerenhuisvesting, de verbetering van sociale huurwoningen en opvang van kwetsbare groepen. We hebben behoefte om de huidige stand van zaken tegen het licht te houden tegen de achtergrond van de wijzigingen in de woningmarkt en het Rijksbeleid.

Betaalbaarheid en beschikbaarheid van sociale huurwoningen zijn belangrijke thema's voor de komende tijd. Door de crisis zijn meer mensen aangewezen op een betaalbare huurwoning. Tegelijkertijd zien corporaties door Rijksbeleid zich genoodzaakt om huren te verhogen en woningen uit de sociale voorraad te verkopen. Iedere corporatie heeft de plannen bijgesteld en voor de komende jaren uitgezet. We gaan samen onderzoeken of er voldoende goedkope woningen beschikbaar blijven in de stad voor de laagste inkomens. We letten daarbij ook op de spreiding over de wijken en de opgave per wijk. We willen zoveel mogelijk gemengde wijken houden, waar arm en rijk elkaar kunnen ontmoeten. Deze inventarisatie is een belangrijke bouwsteen om de gezamenlijke inzet voor de komende jaren te kunnen bepalen. We willen een plaatje van de kansen en bedreigingen per wijk. Wat is de kwaliteit van het wonen? Kunnen mensen zich zelf redden of is er een vangnet nodig? Laten we kansen onbenut? Een dergelijk overzicht helpt om focus voor de komende periode aan te brengen.

Collegebrief - Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

Bladzijde	4
Onderwerp	Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

De woonlasten worden in toenemende mate bepaald door de hoogte van de energierekening. Om het wonen voor iedereen betaalbaar te houden, zullen we blijvend moeten investeren in energiebesparende maatregelen en duurzame energievoorziening. Mogelijkheden voor sloop / nieuwbouw en grootscheepse woningverbeteringen zijn afgenomen. Het ontbreekt aan capaciteit om te investeren. Een belangrijke impuls voor de aanpak van de woningvoorraad kan liggen bij onze deelname aan het project Hoogspringers. We onderzoeken (met 4 corporaties) dit najaar of het mogelijk is een sluitende businesscase te maken voor een Nul op de Meter renovatie van tenminste 1000 woningen in de komende vijf jaar. We zien een mogelijkheid om met dit project de fysieke trein in de wijken rijdende te houden.

In een studentenstad als Groningen blijft goede jongerenhuisvesting een speerpunt. De afspraken die we maakten in *BouwJong* houden we tegen het licht. We onderzoeken in hoeverre leegkomende gebouwen en vrijkomend zorgvastgoed geschikt gemaakt kan worden voor de huisvesting van jongeren.

Voor zover mogelijk gaan we door met de fysieke aanpak in de wijken: nieuwbouw en duurzame renovatie. Dit moet leiden tot de nog steeds noodzakelijke kwalitatieve verbetering van de woningvoorraad. De focus in onze samenwerking ligt op de sociale voorraad. In tegenstelling tot de eerder gemaakte afspraken leggen we op dit moment geen aantallen vast. De financiële uitgangspunten zijn daarvoor te onzeker. We informeren elkaar over de voortgang in afzonderlijke projecten. Het gemeentelijk *Bouwoffensief* wordt gezien als een belangrijk signaal van de bereidheid tot samenwerking.

Binnen Meerstad is ruimte om te experimenteren, bijvoorbeeld binnen een pilot voor welstandsvrij bouwen. Daarnaast kan een deel van de grond beschikbaar gesteld worden voor een experiment waarbij marktpartijen huurwoningen realiseren. Corporaties bezien welke mogelijkheden er voor hun zijn binnen Meerstad.

De toekomst van ons werk in de wijken

Ook in de afgelopen jaren lukte het nog om de wijkvernieuwing stevig door te zetten, met goede resultaten. De wijkaanpak kreeg vorm met nieuwbouw en renovatie van woningen, met de inrichting van de WMO (opzet STIPS) en andere programma's in het sociale domein en – last but not least - met de inzet van 15 NLA-wijkteams, die met een eigen budget de vraag en de inzet van bewoners hebben gestimuleerd.

Onze inzet in de wijken is gericht op de realisatie van onze volkshuisvestelijk doelen, zoals eerder beschreven: beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van wonen en leven. Onder kwaliteit verstaan we de kwaliteit van de woningen en de leefomgeving, maar ook de beschikbaarheid van voorzieningen, de aanwezigheid van een sociaal vangnet en de mogelijkheid tot ontmoeting en participatie.

Collegebrief - Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

Bladzijde	5
Onderwerp	Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

Wijkteams

In het licht van de herijking van onze samenwerkingsafspraken hebben we de werking van de wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven laten onderzoeken door RUG/SocioQuest. Het rapport van de onderzoeker, de heer Van der Zee is bijgevoegd. De belangrijkste bevindingen van het onderzoek zijn:

- Wijkteams hebben in de afgelopen jaren (elk op hun eigen manier) een belangrijke functie vervuld bij het aanjagen van bewonersinitiatief en het realiseren van leefbaarheidsprojecten. Tegelijkertijd is er sprake van een zekere mate van “institutionalisering”. Er is teveel nadruk komen te liggen op het verdelen van het wijkbudget.
- De bezuinigingen maken het noodzakelijk om meer nadruk te leggen op het productdoel (directe bijdrage aan leefbare wijken) en minder op het procesdoel (organiseren bewonersbetrokkenheid). De inzet van de middelen zal dichterbij de kerntaak van gemeente en corporatie moeten liggen.
- Een landelijke trend van coproductie heeft in het NLA nog onvoldoende vorm gekregen. De nadruk ligt nu op stimuleren (en faciliteren) van bewonersinitiatief. Bij coproductie kunnen bewoners ook taken uitvoeren van formele instanties, waarbij het initiatief komt van onderop, van actieve, ondernemende bewoners in de buurt. Coproductie sluit goed aan bij de eerder geformuleerde uitgangspunten van Wijkvernieuwing op Uitnodiging.
- Om vorm te geven aan coproductie is het van belang om in de wijken te beschikken over personen of teams die weten wat er speelt, initiatieven strategisch kunnen duiden, kunnen inschatten welke benadering en inzet er nodig is voor de realisatie van initiatieven, ruimte hebben vanuit de instanties en duidelijkheid kunnen scheppen (ook in verwachtingen). Dit wordt aangeduid met de term frontlijnfunctie.
- Er is behoefte aan maatwerk per wijk. Per wijk moeten we vaststellen welke interventies er nodig zijn om onze (volkshuisvestelijke) doelen te realiseren, welke kansen zich voordoen en welke partijen een bijdrage kunnen leveren. Daarbij hoort een passende benadering van stimuleren, faciliteren of coproductie.
- Wijkbudgetten zouden de vorm kunnen krijgen van “handgeld” voor de frontlijnfunctie. Hoe die functie wordt ingevuld kan per wijk worden vastgesteld: door het wijkteam, door een functionaris van gemeente of corporatie of wellicht door een andere partij.

Collegebrief - Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

Bladzijde 6
Onderwerp Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

- Wijkperspectieven zouden dynamische documenten moeten worden, waarin niet zozeer een toekomstbeeld wordt omschreven, maar waarin de kansen voor coproductie worden geïnventariseerd.

De conclusies van het onderzoek van Theo van der Zee worden door het Bestuurlijk Overleg NLA gedeeld. Eerder sprak het Bestuurlijk Overleg zich uit voor Wijkvernieuwing op Uitnodiging, een benadering die ook als uitgangspunt diende voor het onlangs opgestelde Wijkplan Selwerd, waarin is besloten tot de opzet van een wijkbedrijf, een vorm van coproductie.

Ontwikkeling sociale domein.

Vanuit het sociale domein wordt in toenemende mate aandacht gegeven aan een wijkgewijze benadering. Rond de Vensterscholen bestond al langer een wijkgerichte structuur. Met de inrichting van de WMO is hieraan een vervolg aan gegeven. In de stad bestaan momenteel 14 Stips, informatiepunten voor iedereen die wil weten wat er te doen is in de wijk, die vrijwilligerswerk of een klusje zoekt, informatie of advies wil hebben of hulp nodig heeft. Het is daarmee ook een ontmoetingspunt. Acht wijken hebben inmiddels een Centrum voor Jeugd en Gezin, in twee wijken zijn sociale teams gevormd.

Met de decentralisatie van de AWBZ, Jeugdzorg en de Participatiewet komen in 2015 nieuwe verantwoordelijkheden naar de gemeente. Centraal staat de beweging naar ontzorgen en minder medicaliseren, institutionaliseren en bureaucratiseren en meer resultaatsturing. Bij de decentralisaties gaat het om een ongekennde transformatieopgave met consequenties voor zowel een bestuurlijke als financiële verhoudingen. De overdracht van verantwoordelijkheden gaat gepaard met forse bezuinigingen. De verhouding tussen overheid en burger zal sterk wijzigen.

Uitgangspunt is dat bij het oplossen van ondersteuningsvragen van burgers de eigen kracht en het informele netwerk van burgers beter wordt benut. Hierbij is de wijkgerichte benadering essentieel. Het draait om ondersteuning in en (mede) door de nabije leefomgeving. De invoering van (sociale) wijkteams gaat daaraan een bijdrage aan leveren. Deze zullen moeten werken vanuit een passende, herkenbare plaats in de wijk, zoals nu bijvoorbeeld ook de Stips.

Met de decentralisatie van Rijkstaken zal de wijkgewijze organisatie van hulpverlenings- en zorgtaken zich in de komende jaren verder doorzetten. De opgave is om in deze ontwikkeling zorg te dragen voor voldoende samenhang en efficiënte afstemming van taken tussen alle partijen. Bovendien vraagt ook het fysiek onderbrengen van deze wijkfuncties de nodige aandacht. De opdracht hiervoor ligt in eerste instantie bij de gemeente, maar goede samenwerking met corporaties is onontbeerlijk. Corporaties vervullen een belangrijke rol in de sociale structuur in sommige wijken.

Collegebrief - Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

Bladzijde 7
Onderwerp Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

Naast de decentralisaties speelt ook de extramuralisering van Zorgzwaartepakketten, waardoor steeds meer mensen die voorheen in een instelling zouden gaan wonen, nu langer thuis blijven wonen of in een complex gaan wonen waar de zorg naar toe wordt gebracht. Bij de huisvesting in de thuissituatie gaat het in de toekomst dus steeds meer ook om bewoners met een zwaardere beperking dan we tot nu toe gewend waren. Corporaties signaleren nu al dat er een toename is van huurders die “extra aandacht nodig hebben” en soms een belasting vormen voor de sociale draagkracht in een buurt of straat.

Vanwege de extramuralisering komt zorgvastgoed vrij. We onderzoeken in hoeverre die geschikt gemaakt kan worden voor andere doelen, zoals jongerenhuisvesting. Ook onderzoeken we de mogelijkheden om ouderen zelfstandig, maar toch bij elkaar in de buurt te huisvesten, om vereenzaming tegen te gaan.

In de komende jaren zal de sociale structuur in toenemende mate gebiedsgebonden vorm krijgen. Gemeente en corporaties willen deze structuur in goede samenspraak ontwikkelen.

Richting voor de toekomst

De hierboven geschetste ontwikkelingen brengen het Bestuurlijk Overleg NLA tot de volgende conclusies:

- De samenwerking tussen gemeente en corporaties heeft in de afgelopen jaren tot goede resultaten geleid. We delen de visie op de toekomst van de stad, weten elkaar goed te vinden in een open houding. Dit willen we doorzetten.
- Corporaties zijn een belangrijke partner bij het vaststellen en uitvoeren van het gemeentelijk volkshuisvestingsbeleid. Betaalbaarheid, beschikbaarheid van woningen en kwaliteit van wonen en leven staan daarin centraal. We blijven investeren in een kwalitatieve verbetering van de huisvesting voor jongeren en houden de afspraken van *BouwJong* tegen het licht. We stemmen af over de nieuwbouwplannen die we nog kunnen realiseren om optimaal te kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van wijken. Er is gemeenschappelijke aandacht en inzet voor de huisvesting van kwetsbare groepen en bijzondere doelgroepen.
- Met het NLA hebben we een structuur gecreëerd met wijkteams en wijkbudgetten voor de 15 NLA-wijken. We zullen toe werken naar meer maatwerk per wijk of buurt. De wijken verschillen in sterke mate van elkaar. Niet alleen wat betreft de opgaven, maar ook wat betreft de mogelijkheden om te werken aan leefbaarheid met inzet van bewoners. De doelen van de wijkteams staan nog overeind, maar kunnen wellicht ook op een andere manier bereikt worden. We zetten in op een beweging van een wijkgerichte aanpak naar een aanpak van projecten in wijken (accupunctuur). Per project kan

Collegebrief - Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

Bladzijde 8
Onderwerp Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

worden vastgesteld wie erbij betrokken moeten worden en welke middelen nodig zijn.

- In de komende tijd zullen we voor de Groningse wijken een wijkperspectief nieuwe stijl ontwikkelen. Per wijk bekijken we welke thema's de meeste aandacht verdienen, met gebruikmaking van de analyses die per wijk zijn opgesteld (de wijkkompassen). Ook worden de kansen van de wijk in kaart gebracht: welke initiatieven doen zich voor in de wijk, welke partijen (bewoners, ondernemers, instellingen) kunnen bijdragen aan oplossingen?
- Per wijk zullen we ook bezien hoe een frontlijnfunctie het beste kan worden ingevuld. Vanuit de gemeente, vanuit een corporatie, door een functionaris of door een team. De frontlijn zorgt voor verbindingen van relevante partijen in de wijk, voor co-creatie en de frontlijn stimuleert initiatieven van onderop.
- We bespreken welke financiële armslag er per wijk nodig is om aan de frontlijnfunctie inhoud te geven. Gemeente en corporaties onderzoeken de mogelijkheden voor een gemeenschappelijk fonds voor wonen en wijken, waaruit projecten op het gebied van leefbaarheid (zo mogelijk samen met andere partijen) kunnen worden gefinancierd. De inzet van corporaties zal gekoppeld blijven aan de belangen van de eigen huurders.
- De huidige wijkbudgetten (tot eind 2014) blijven voor de 15 NLA-wijken beschikbaar. Wel wordt er een korting toegepast van in totaal 450.000 euro (225.000 gemeente, 225.000 corporaties) die evenredig over de 15 wijkbudgetten wordt verdeeld.
- Per wijk wordt bezien of na 2014 het wijkteam wordt gehandhaafd of dat andere vormen meer passend zijn voor het organiseren van co-creatie en bewonersbetrokkenheid. Daarbij zal ook gekeken worden naar de ontwikkeling in het sociale domein, zoals bijvoorbeeld de aanwezigheid van sociale teams en samenwerkingsverbanden die we kennen in Zorgen voor Morgen.
- We willen voorkomen dat er een nieuwe wijkbureaucratie ontstaat. De organisatie in de wijken moet klein en overzichtelijk zijn. We streven eerder naar een veelheid aan kleinere projecten waarbij de betrokkenheid van deelnemers groot kan zijn, dan naar grote projecten die veel organisatiekracht vereisen.
- We omarmen het werken 'Op uitnodiging'. Tegelijkertijd realiseren we ons dat niet iedereen in staat is om zelf met ideeën te komen of die uit te voeren. Mensen met relatief sterke netwerken kunnen met elkaar plannen ontwikkelen, zelf een bijdrage leveren en de overheid inschakelen voor ondersteuning. Dat kan veel opleveren, maar de dreiging is dat de kloof met mensen voor wie

Collegebrief - Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

Bladzijde 9
Onderwerp Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

zelforganisatie niet is weggelegd wordt vergroot. We onderzoeken de komende tijd werkbare methodieken om deze kloof te voorkomen.

Organisatie NLA

De organisatie van het NLA volgt de inhoud. Begin volgend jaar zullen we bespreken welke structuur (Bestuurlijk Overleg, stuurgroepen, etc) we nodig hebben om onze doelen te bereiken. We blijven inzetten op een kleine en betaalbare organisatie.

In het Regeerakkoord staat: "Corporaties komen onder directe aansturing van gemeenten." Het is onduidelijk hoe dat geregeld zal gaan worden, tot op dit moment is hier niets over bekend. Wij geven er de voorkeur aan om onze afspraken zo veel mogelijk op basis van gelijkwaardigheid te maken. Gemeente en corporaties tonen al jaren een gemeenschappelijke inzet om het wonen in Groningen zo goed mogelijk te regelen. We kennen elkaar en zoeken elkaar op. In andere gemeenten is dat lang niet altijd vanzelfsprekend.

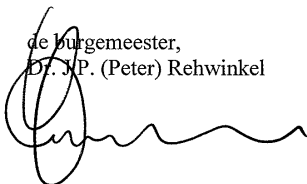
Vervolg

De komende maanden gebruiken we om te komen tot een verdere uitwerking van de samenwerkingsafspraken. We gaan een aantal zaken verder onderzoeken. We bekijken hoe het staat met de beschikbaarheid van betaalbare woningen voor de laagste inkomensgroepen, we maken de balans op met betrekking tot jongerenhuisvesting en we maken een begin met de analyses en het benoemen van de speerpunten van de verschillende wijken. Begin 2014 zal een nadere uitwerking van de samenwerkingsafspraken met de corporaties aan de raad worden voorgelegd.

We gaan er vanuit hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
Drs. M.A. (Maarten) Ruys

BIJLAGE sh

SocioQuest

ONDERZOEK & ADVIES

VERBONDEN AAN DE RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN
VAKGROEP SOCIOLOGIE

Toekomst wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven Nieuw Lokaal Akkoord

Opdrachtgever: Bestuurlijk overleg Nieuw Lokaal Akkoord Groningen

Datum: augustus 2013

rijksuniversiteit
 groningen

faculteit gedrags- en
 maatschappijwetenschappen

sociologie

Collegebrief - Toekomst samenwerking gemeente - corporaties

SocioQuest

SocioQuest onderzoek & advies
Grote Rozenstraat 31 (Boumangebouw)
9712 TG Groningen
Tel: 050 - 363 73 98
Email: socioquest@rug.nl
Website: www.socioquest.nl

Contactpersoon voor dit project:
Theo van der Zee (t.g.van.der.zee@rug.nl / 06- 23201594)

SocioQuest

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 : inleiding	3
1.1 Aanleiding en vraagstelling	3
1.2 Toelichting en afbakening van het onderzoek	3
1.3 Aanpak	4
1.4 Leeswijzer	4
Hoofdstuk 2: instrumenten, resultaten en ervaringen	5
2.1 Inleiding	5
2.2 Beschrijving instrumenten op basis van beleidsdocumenten	5
2.3 De doelen die met de instrumenten worden nagestreefd	7
2.4 Ervaringen met de instrumenten in de praktijk	10
2.5 Resultaten	12
2.6 Kritische succes- en faalfactoren volgens betrokkenen	13
2.7 De toekomst: relevante ontwikkelingen en verandertsuggesties	14
Hoofdstuk 3: analyse	16
3.1 Inleiding	16
3.2 Wat leveren bewonersinitiatieven over het algemeen op?	16
3.3 Wijze van inspelen op bewonersinitiatieven en alternatieven	19
Hoofdstuk 4: conclusies	21
4.1 Inleiding	21
4.2 Doelen en context	21
4.3 De instrumenten in het kort	22
4.4 Een richting voor de toekomst	22
4.5 Praktische invulling	23
4.6 Functie en invulling instrumenten in de toekomst	24
Bijlage I: geïnterviewde personen	26

SocioQuest

Hoofdstuk 1 : inleiding

1.1 Aanleiding en vraagstelling

In de gemeente Groningen is sprake van een langjarige samenwerking tussen de gemeente en de stedelijke corporaties. Vanaf 2007 hebben de samenwerkende partijen afspraken verrat in het Nieuw Lokaal Akkoord (NLA). Het NLA is een breed programma in 15 Groningse wijken. De afspraken hebben onder andere betrekking op nieuwbouw, renovatie, leefbaarheid in wijken, duurzaamheid, kwetsbare groepen en woningtoewijzing. Daarnaast vindt in het NLA afstemming plaats over "reguliere" taken van de gemeente en de corporaties.

De wijkaanpak van het NLA heeft onder andere vorm gekregen door het instellen van wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven. Voor de wijkbudgetten is voor vier jaar (2011-2014) 8.875.000 euro beschikbaar. Dit bedrag wordt voor 50% door de gemeente en voor 50% door de corporaties gefinancierd. Met de instrumenten is in de afgelopen periode het nodige gerealiseerd waarover de NLA-deelnemers tevreden zijn. Voor de periode na 2014 zullen opnieuw bestuurlijk keuzes worden gemaakt. Bij het vooruitkijken naar de komende periode is een belangrijke vraag in hoeverre de genoemde instrumenten (wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven) het meest geschikt zijn in het licht van de doelen van het NLA. Daarbij speelt ook een rol dat sprake is van verminderde financiële slagkracht bij gemeente en corporaties. Het is de vraag of voor een komende periode vergelijkbare budgetten als in de huidige periode beschikbaar zijn voor de wijkteams, de wijkbudgetten en de wijkperspectieven. Het bestuurlijk overleg van het NLA wil daarom onderzoek laten doen naar dit deel van het NLA. In het onderzoek staan daarom de volgende vragen centraal:

"In hoeverre zijn in de gegeven context de instrumenten wijkbudgetten, wijkteams en wijkperspectieven het meest geschikt om de daarmee nagestreefde doelen te realiseren? Welke andere mogelijkheden zijn er om die doelen (beter) te verwezenlijken?"

1.2 Toelichting en afbakening van het onderzoek

Instrumenten zijn een onderdeel van het bredere NLA beleid

Het onderzoek heeft betrekking op enkele instrumenten van het NLA, te weten de wijkteams, de wijkbudgetten en de wijkperspectieven. Het onderzoek heeft dus niet betrekking op het gehele NLA.

Onderzoek is toekomstgericht

Het onderzoek is toekomstgericht. Er zijn geen (aanvullende) gegevens verzameld om (terugkijkend) de effectiviteit van de te onderzoeken instrumenten onomstotelijk vast te stellen. De causaliteit tussen de instrumenten en de doelen zal onderzoekstechnisch ook niet of

SocioQuest

nauwelijks 'hard' zijn aan te tonen'. Het onderzoek is er primair op gericht om handvatten voor de toekomst te krijgen en te leren van wat bekend is over het gebruik van deze instrumenten. Zodoende kunnen doelgerichte en onderbouwde keuzes gemaakt worden.

Kijken naar functioneren wijkteams in zijn algemeenheid

Voor wat betreft de wijkteams is in het onderzoek gekeken naar de geschiktheid van het instrument 'wijkteam' in zijn algemeenheid. Er is in het onderzoek niet gekeken of de verschillende wijkteams het goed/minder goed gedaan hebben.

1.3 Aanpak

Het onderzoek is uitgevoerd in de maanden april, mei en juni. Gezien de beperkte tijdspanne is efficiënt te werk gegaan. Er zijn daarom niet allerlei nieuwe empirische gegevens verzameld. Ten aanzien van de te onderzoeken instrumenten, de resultaten daarvan en de knelpunten is vooral gezocht naar wat hierover reeds bekend is. Hiervoor zijn (beleids)documenten van het NLA bestudeerd, één op één interviews met betrokkenen bij het NLA gevoerd en groeps gesprekken met de Stuurgroep wijkvernieuwing en het Bestuurlijk Overleg NLA georganiseerd. Om goed te kunnen beoordelen of de instrumenten nog de meest geëigende instrumenten zijn, zijn interviews gevoerd met experts en is literatuur bestudeerd. Een overzicht met de voor dit onderzoek gesproken personen is opgenomen in de bijlage.

1.4 Leeswijzer

Hierna wordt in hoofdstuk 2 een beschrijving gegeven van de onderzochte instrumenten, de resultaten die bekend zijn van de instrumenten, de kritische succes- en faalfactoren die volgens betrokkenen een rol spelen, relevante ontwikkelingen voor de toekomst en verandarsuggesties die door betrokkenen genoemd. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 ingegaan op de vraag wat bekend is over wat bewonersinitiatieven zoals die ook met NLA instrumenten worden ondersteund eigenlijk opleveren. Tevens wordt de vraag behandeld of de wijze waarop nu door de wijkteams en met de wijkbudgetten wordt ingespeeld op bewonersinitiatieven de meest geëigende wijze is. Het rapport sluit in hoofdstuk 4 af met de beantwoording van de onderzoeksvraag.

¹ Onderzoek naar de effectiviteit van beleid, stuit veelal op het probleem dat het effect van beleidsinstrumenten erg moeilijk te isoleren is van overige invloeden. Met name bij onderzoek met dominante methoden zoals het experimentele ontwerp geldt dat. Nieuwere methoden zoals 'realistic evaluation' geven vaak meer bruikbare resultaten. Daarbij wordt minder ingezet op het 'hard' aantonen van effecten en meer ingezet op het aannemelijk maken van effectiviteit en het blootleggen van de weg waarlangs instrumenten al dan niet effect hebben (mechanismen). Dergelijk onderzoek begint idealiter al bij het begin van de uitvoering van het beleid.

SocioQuest

Hoofdstuk 2: instrumenten, resultaten en ervaringen

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ten eerste een beschrijving gegeven van de instrumenten wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven. Er wordt ingegaan op wat in beleidsdocumenten is terug te vinden over deze instrumenten (2.2), welke doelen er mee werden en worden nagestreefd (2.3) en de ervaringen met de instrumenten in de praktijk (2.4). Ten tweede wordt aandacht besteed aan de resultaten die bekend zijn van de instrumenten en de kritische succes- en faalfactoren die daarbij volgens betrokkenen een rol spelen. Tot slot wordt een blik geworpen op de toekomst door te kijken naar relevante ontwikkelingen die zich voordoen in de context van het NLA en verandarsuggesties die door betrokkenen bij het NLA naar voren worden gebracht.

De input voor dit hoofdstuk is met name verkregen door interviews met betrokkenen bij het NLA en het bestuderen van beleidsdocumenten.

2.2 Beschrijving instrumenten op basis van beleidsdocumenten

Vanaf eind jaren '90 van de vorige eeuw maken de gemeente Groningen en de Groninger corporaties afspraken met elkaar. Sinds het NLA 2007-2010 is leefbaarheid een meer prominent thema. Vanaf 2007 zijn daarom ook afspraken gemaakt over de inzet van wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven. Voor wat betreft het wijkbudget ging dit in de periode 2007-2011 over een totale investering van ongeveer €20 miljoen. Dit bedrag werd voor de helft opgebracht door de corporaties. De gemeenten financierde de andere helft. In het thans geldende NLA 2.0 (2011-2014) hebben de gemeente Groningen en de Groninger corporaties opnieuw afspraken gemaakt over deze instrumenten. Voor deze periode is in totaal € 8.875.000 beschikbaar voor de wijkbudgetten, waarbij opnieuw sprake is van een 50/50 verdeling tussen gemeente en corporaties. De instrumenten wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven worden ingezet in 15 wijken waarvoor de in het NLA samenwerkende partijen het van belang achten dat hier bijzondere aandacht is.

De wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven zijn een met elkaar samenhangende set instrumenten. Kort gezegd komt deze samenhang op het volgende neer. De opdracht voor het **wijkteam** zoals deze in de taakstelling wijkteams is benoemd is 'het organiseren van betrokkenheid van bewoners bij de leefbaarheid in de wijk'². Om dat te realiseren heeft het wijkteam de beschikking over een **wijkbudget** waarmee projecten/initiatieven vanuit de wijk kunnen worden bekostigd. Daarbij geldt onder andere dat deze initiatieven moeten passen binnen het **wijkperspectief**.

² Zie document taakstelling wijkteams van 30 mei 2011.

SocioQuest

De 15 wijken waar de instrumenten worden ingezet zijn ingedeeld in:

- grote en kleine wijken (aantal woningen hoger of lager dan 2.500)
- lichte en zware wijken (indeling op basis van wijkanalyses)

Dit leidt tot de volgende indeling:

- Grote zware wijken: Selwerd, Paddepoel, De Wijert, Beijum, Lewenborg, Oosterpark, Korrewegwijk
- Kleine zware wijken: De Hoogte en Oosterhoogebrug
- Grote lichte wijken: Vinkhuizen, Corpus den Hoorn
- Kleine lichte wijken: Kostverloren, Grunobuurt, Hoogkerk, Tuinwijk

Hieronder wordt nader toegelicht wat in beleidsdocumenten wordt geschreven over de drie instrumenten. Verderop in dit document komen ervaringen in de praktijk aan de orde.

Wijkteam

In totaal zijn er 15 wijkteams in Groningen. Naast bovengenoemde hoofdpdracht voor het wijkteam (het organiseren van betrokkenheid van bewoners bij de leefbaarheid in de wijk) komen in het document 'taakstelling wijkteams' (30 mei 2011) de volgende taken voor het wijkteam naar voren:

- Goed bereikbaar zijn voor bewoners met ideeën en initiatieven voor de leefbaarheid in hun wijk.
- Actief inzamelen van ideeën van bewoners door het gesprek in de wijk te organiseren over onderwerpen die voor de wijk van belang zijn.
- In overleg met bewoners thema's aan de orde stellen uit het wijkperspectief.
- Actiepunten in de wijk agenderen.
- Beslissingen nemen over de aanwending van het wijkbudget.
- Zicht houden op aanvragen bij andere leefbaarheidsprojecten (Goed Idee, fondsen van corporaties, etc) en bewoners eventueel doorverwijzen.
- Werkzaamheden periodiek in het reguliere overleg met bewoners bespreken, zoals het Heel de Buurt overleg.
- Zorg dragen voor verantwoording van de werkzaamheden aan het Bestuurlijk Overleg Nieuw Lokaal Akkoord. Dit omvat een verantwoording van de investeringen (aanwending wijkbudget) én de wijze waarop hierover met bewoners is gesproken (het draagvlak).

In het NLA 2.0 wordt voor het wijkteam de volgende basishouding geschetst: actief luisteren naar de buurt, het zoeken van contact, het tonen van interesse en het geven van vertrouwen.

Wijkperspectieven

Voor alle 15 wijken waar in het NLA bijzonder aandacht naar uit gaat hebben gemeente en corporaties wijkperspectieven gemaakt. Op basis van een analyse van cijfermateriaal en

SocioQuest

gesprekken met bewoners en professionals in de wijken is een gedeeld toekomstperspectief geschetst. Wijkperspectieven moeten zoals hierboven aangegeven onder andere richting geven aan de besteding van de wijkbudgetten. Het wijkperspectief moet door de wijkteams gebruikt worden om voorstellen van bewoners te toetsen. Volgens het NLA 2.0 zou het wijkperspectief verder de mogelijkheid moeten bieden om zaken in de wijk te agenderen.

Wijkbudgetten

De wijkbudgetten zijn bedoeld om initiatieven vanuit de wijk die goed worden geacht voor de wijk, te financieren. Uitgangspunt daarbij is dat het geld 'niet op hoeft'. Aan de besluitvorming over financiering van projecten zijn vrij brede criteria verbonden. In de taakstelling van de wijkteams worden de volgende criteria genoemd:

- voorrang aan projecten waarbij bewoners zelf een actieve rol kunnen en willen spelen,
- voldoende draagvlak voor het project onder bewoners,
- het moet passen binnen het wijkperspectief en
- bewoners moeten dingen voor elkaar krijgen die regulier niet gebeuren. Het moet gaan om zaken die niet tot het reguliere beleid van de gemeente en de corporaties behoren.

Wijkteams hebben de vrijheid om zelf nadere richtlijnen of voorwaarden op te stellen.

In totaal is voor de wijkbudgetten € 8.875.000 beschikbaar voor de periode 2011-2014. De verdeling over de wijken is als volgt:

- Grote zware wijken (7) hebben een wijkbudget van maximaal € 900.000
- Kleine zware wijken en grote lichte wijken (4) hebben een budget van maximaal € 450.000
- Kleine lichte wijken (4) hebben een wijkbudget van maximaal € 225.000. Uitzondering daarop vormt Hoogkerk. Daar is het plafond vastgesteld op €100.000

2.3 De doelen die met de instrumenten worden nagestreefd

Het NLA in zijn algemeenheid

Zoals gezegd werken in het NLA gemeente en corporaties samen. De maatschappelijke rol van gemeente en corporaties verschilt. De gemeente heeft diverse wettelijke of autonoom gekozen taken in het publieke domein. Dit gaat van onderhoud wegen tot taken vanuit de WMO en van cultuurbeleid tot het zorgen voor speeltuinvoorzieningen. De kerntaak van corporaties ligt kort door de bocht op het gebied van huisvesting. Het doel wat iedere afzonderlijke corporatie daarbij voor ogen heeft verschilt. Zo kan een corporatie zich voornamelijk richten op bouwen, beheren en verhuren van woonruimte. Een andere corporatie kan voor zichzelf een ruimere taak zien weggelegd en richt zich in bredere zin op het zorgen voor een goede en prettige leefomgeving. De omgeving waarin de complexen van de woningcorporatie zich bevinden wordt in dat geval een belangrijker punt van aandacht. Kortom, niet alleen de

SocioQuest

maatschappelijke rol van gemeente en corporaties verschilt. Ook de rol die corporaties voor zichzelf zien weggelegd verschilt onderling.

Ondanks het verschil in doelen en rolopvattingen weten gemeente en corporaties elkaar te vinden in het NLA. In NLA-verband wordt nauw afgestemd en worden afspraken gemaakt op punten waarop men elkaar kan versterken. Zo zijn in het NLA afspraken gemaakt over het zorg dragen voor huisvesting voor iedereen, het verduurzamen van woningen, het bouwen van woningen, bewonersinitiatieven etc. Deze afspraken kunnen soms gemaakt zijn vanuit verschillende doelstellingen. Bijvoorbeeld, het streven naar duurzame woningen kan plaatsvinden vanuit een milieu-ambitie maar kan ook voortkomen uit het idee om te zorgen voor lagere woonlasten voor huurders. Iedere deelnemer aan het NLA kan zo zijn eigen doelstellingen hebben met de gemaakte afspraken.

Doelstellingen instrumenten

In het onderzoek komen de volgende problemen naar voren die ten grondslag liggen aan het gebruik van de instrumenten wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven:

1. Burgers hebben te weinig het gevoel invloed te hebben op de eigen leefomgeving.
2. Er is een verandering van de 'verzorgingsstaat' nodig. Overheden / corporaties kunnen niet al hun huidige taken zonder actieve bijdragen van burgers oplossen. Er wordt meer een beroep gedaan op zelfredzaamheid van burgers (eigen kracht).
3. Gebrek afstemming tussen instanties (verkokering).

Bij deze problemen worden de volgende doelen genoemd die worden nagestreefd met de instrumenten:

1. Proces: burgerbetrokkenheid organiseren bij het verbeteren van de leefbaarheid,
2. Product: projecten realiseren die (vanuit de doelstellingen van de deelnemende organisaties) 'goed' zijn voor de wijk,
3. Interne organisatie: zorgen voor betere afstemming en samenwerking tussen professionals in de wijk.

Doel 1 kan worden omschreven als een 'procesdoel'. Het gaat om het betrekken van burgers bij het proces waarin wordt gewerkt aan de leefbaarheid in de buurt. Verondersteld wordt dat daarmee het gevoel van betrokkenheid en invloed verbeterd kan worden. Tevens is het te zien als een voorwaarde voor het daadwerkelijk realiseren van zaken die 'goed' zijn voor de wijk (doel 2). Doel 2 is te beschouwen als een 'productdoel'. Het gaat daarbij vooral om het realiseren van relevante projecten/producten. Doel 1 en 2 hebben allebei betrekking op het realiseren van (extern) maatschappelijk effect. Doel 3 is meer een intern organisatorische aangelegenheid. Dit is te beschouwen als een gewenst neveneffect van het gebruik van de instrumenten.

Van belang is dat met het nastreven van de doelstellingen bij wordt gedragen aan het oplossen van het probleem. In dit geval is aannemelijk dat er een verband is tussen problemen en doelen. Door burgers meer te betrekken bij het verbeteren van de leefbaarheid (doel 1) kan het

SocioQuest

gevoel van invloed op de directe leefomgeving worden verbeterd (probleem 1). Door het meer betrekken van burgers bij het verbeteren van de leefbaarheid (doel 1) en het daadwerkelijk realiseren van relevante projecten (doel 2) kan de eigen kracht van burgers meer worden benut (probleem 2). Het zorgen voor betere samenwerking tussen professionals (doel 3) kan zorgen voor minder verkokering bij de instanties (probleem 3). In de volgende tabel is het verband tussen problemen en doelen weergegeven.

Probleem	Bijpassen doel
Burgers hebben te weinig het gevoel invloed te hebben op eigen leefomgeving	Procesdoel
Er is een verandering van de 'verzorgingsstaat' nodig. Overheden / corporaties kunnen niet alles meer oplossen. Burger meer aan zet (eigen kracht).	Proces- en productdoel
Gebrek afstemming tussen instanties (verkokering).	Doel interne organisatie

Bovenstaande problemen en doelen komen naar voren wanneer wordt gevraagd naar de problemen en doelen in de afgelopen NLA periode en worden ook genoemd als problemen en doelen voor de periode na 2014. Naar voren komt wel dat het in de periode na 2014 meer van belang zal zijn dat de eigen kracht wordt aangesproken van burgers en er relevante producten/projecten worden gerealiseerd. Het productdoel zal meer nadruk krijgen (zie ook paragraaf 2.7).

De deelnemers wegen het belang van het oplossen van de verschillende problemen en het nastreven van doelen verschillend. Complicerende factor is daarbij met name dat de organisaties verschillende visies hebben op hun (kern)taken. Zo richt de ene corporatie zich voornamelijk op de kerntaak om te zorgen voor goede betaalbare woningen. Een andere corporatie richt zich in bredere zin op de woonomgeving en onderlinge betrokkenheid van bewoners. Deze woningcorporatie wil bewoners stimuleren om samen dingen te doen en elkaar te ontmoeten. De gerealiseerde projecten hoeven niet perse alleen betrekking te hebben op de eigen complexen en bewoners daarvan. Voor de gemeente liggen er nog weer bredere taken en doelstellingen ten aanzien van wijken en buurten. Denk aan taken op het gebied van ruimtelijke ordening (bijv. onderhoud straten), milieu (bijvoorbeeld afval) en welzijn (deelname aan de samenleving). De genoemde instrumenten kunnen vanuit die invalshoek een taak vervullen om te zorgen voor een schone, hele en veilige omgeving in de directe nabijheid van de wooncomplexen.

De redenen voor de investeringen in de instrumenten zijn voor een belangrijk deel terug te voeren op doelstellingen van de afzonderlijke partijen. Aangezien deze op onderdelen verschillen, verschilt ook de wegging en concrete invulling van de doelstellingen tussen de

SocioQuest

deelnemers. Voor wat betreft de investering in projecten betekent dit dan ook dat over het belang daarvan soms verschillend gedacht wordt. Bij een voor de één relevant project, kan een ander kanttekeningen plaatsen.

2.4 Ervaringen met de instrumenten in de praktijk

Wijkteams

De hierboven weergegeven opdracht van wijkteams is ruim omschreven. In de praktijk betekent dit dan ook dat de werkwijzen van de wijkteams van elkaar verschillen. Je zou kunnen zeggen dat er 15 verschillende werkwijzen zijn. Als relevante verschillen tussen wijkteams zijn de volgende te noemen:

- Rolopvatting. Uit interviews en groeps gesprekken komt naar voren dat wijkteams verschillen in rolopvatting. Deze rolopvatting gaat van 'het ophalen van wat leeft' tot 'veel inzet op verbeteren van de leefbaarheid en het sturen van de wijkontwikkeling'. Ook binnen een wijkteam lijken er soms verschillen te bestaan over de rolopvatting van een wijkteam.
- Samenstelling. Er zijn wijkteams zonder bewoners, wijkteams met enkele bewoners en wijkteams met meerdere bewoners.
- Besluitvorming. Zo besluit het ene wijkteam zelf over aanvragen en zijn er wijkteams die dat overlaten aan de bewoners (bijvoorbeeld de wijkstemdag).

Ten aanzien van bovenstaande komen in interviews met betrokkenen bij het NLA onder andere de volgende vragen en aandachtspunten naar voren:

- Volgens sommigen is het nodig dat duidelijker wordt gemaakt welke rol men (de samenwerkende partijen) ziet weggelegd voor het wijkteam en wanneer men 'tevreden is' over een wijkteam. In de interviews worden kanttekeningen en vragen geplaatst bij de rol van het wijkteam. Er wordt door sommigen afgevraagd of er wel een voldoende gedeelde opvatting is over de rol van het wijkteam en of wijkteams nu de gewenste rol voldoende invullen. Zo komt het geluid naar voren dat wijkteams nu soms te veel een rol nemen als wijkontwikkelingsteam terwijl het doel 'het betrekken van bewoners bij de leefbaarheid' zou moeten zijn. Een ander geluid is dat wijkteams soms te veel een rol zien als 'ideeën ophalen en geld verdelen'. Ten slotte wordt genoemd dat de professionals in de wijkteams nu soms te veel op kop lopen. De professionals in de wijkteams moeten niet de initiatieven van burgers overnemen ("Als we als college van B&W naar een wijk gaan, dan worden we soms welkom geheten door een ambtenaar").
- Een vraag die naar voren komt is of de wijkteams representatief moeten zijn voor de wijk en (zo ja) of ze dat nu voldoende zijn.
- In meerdere interviews wordt gewezen op de drukte op het gebied van organen voor overleg- en afstemming. Gedacht kan worden aan het Heel de Buurt overleg, het leefbaarheidsoverleg en bewonersorganisaties.

SocioQuest

Wijkperspectieven

Uit de interviews en een globale bestudering van enkele wijkperspectieven komt naar voren dat het wijkperspectief een breed en redelijk abstract geformuleerde visie voor de wijk is. Het wordt soms als vaag en weinig richtinggevend beleefd. De vraag is in hoeverre een dergelijk document scherper zou moeten en of dat in de praktijk haalbaar is. Het is een document dat door alle corporaties en de gemeente wordt onderschreven. Iedere partij heeft daarbij zo zijn belangen en als gevolg daarvan is wellicht enige vaagheid niet te voorkomen.

Wijkbudgetten

Op centraal niveau zijn vrij ruime criteria gegeven voor de verdeling van de wijkbudgetten voor de initiatieven die vanuit de wijk komen. Deze zijn in paragraaf 2.2 beschreven. De criteria geven veel ruimte aan het wijkteam om te besluiten over initiatieven/projecten. Uit interviews komen over deze ruimte diverse geluiden naar voren. De ruimte geeft het wijkteam mogelijkheden om snel en eenvoudig in te haken op iets dat leeft in de wijk en waar bewoners behoefte aan hebben. Aan de andere kant geven enkele respondenten aan dat –ondanks uitvoerige discussie en afwegingen in het wijkteam- afwijzingen soms moeilijk te begrijpen zijn voor aanvragers. Ook in de situatie van 'De Wijert' komt uit het hiernaar uitgevoerd onderzoek als aandachtspunt naar voren dat criteria voor besluitvorming over aanvragen specifiekere kunnen.

Andere aandachtspunten die ten aanzien van het wijkbudget in interviews met betrokkenen bij NLA naar voren komen, zijn:

- Sommigen hebben de indruk dat soms gemeentelijk beleid via de achterdeur vanuit het NLA wordt gefinancierd. Dit is gezien de criteria van de wijkbudgetten niet de bedoeling. Genoemd worden onder andere de Stips en opbouwwerk. Het is de vraag in hoeverre voorkomen kan en moet worden dat dit gebeurt.
- Burgers in wijkteam hebben soms belang bij beslissingen van het wijkteam. Met name wanneer zij zelf een aanvraag hebben gedaan.
- Vanuit verschillende argumentaties komt uit interviews naar voren dat het wijkbudget omlaag kan. Enkele argumenten die worden genoemd zijn:
 - de indruk dat het soms zoeken is naar projecten ter uitputting van het budget (terwijl het uitgangspunt is dat het geld 'niet op hoeft').
 - dat de omvang van het budget zijn doel voorbij schiet. Het budget was bedoeld als handgeld/smeermiddel, terwijl projecten nu soms om hele grote bedragen gaan (met een risico van overvragen),
 - dat het logisch is dat wanneer er bezuinigd moet worden de wijkbudgetten daar ook in meegenomen moeten worden,
- De meningen over de manier van inzet van middelen lopen uiteen (onder andere in de Stuurgroep wijkvernieuwing). Naar voren komt onder andere de suggestie dat de partijen het geld voor deze instrumenten niet meer in een gezamenlijke pot moeten stoppen, maar

SocioQuest

dat iedere partij per project zou moeten kunnen beslissen of men hier in wil investeren. Door anderen wordt een dergelijke verandering als einde van de huidige werkwijze gezien. Besluitvorming wordt hierdoor volgens hen onnodig stroperig.

- Het budget lijkt te institutionaliseren. Het gaat van gunst naar recht.
- De gefinancierde projecten lijken voor enkelen te zijn afgedreven van empowerment/het stimuleren van bewoners om zaken op te pakken naar een focus op het produceren van allerlei zaken die goed zouden zijn voor de leefbaarheid (leefbaarheidscarousel).
- De vraag komt naar voren of er een bepaald minimumniveau van betrokkenheid van bewoners zou moeten zijn. Hierbij kan een onderscheid gemaakt worden naar betrokkenheid in de fasen van planvorming, besluitvorming en uitvoering.
- Genoemd wordt dat het proces van samenwerken met en tussen burgers minstens zo belangrijk is als het uiteindelijke product. Vanuit die gedachte zou de voorkeur naar sociale projecten uit moeten gaan en minder naar fysieke projecten. Anderen brengen hier tegenin dat wanneer 'de wijk wil' dat een bepaald project gefinancierd wordt en dit uit het wijkbudget kan, dit moet gebeuren.

2.5 Resultaten

Kijkend naar de resultaten van de instrumenten kan in de eerste plaats genoemd worden dat de wijkteams met de wijkbudgetten vele projecten hebben weten te realiseren. Een punt dat door velen wordt genoemd is dat door de wijkteams er een betere afstemming en samenwerking is tussen professionals. Ook een betere zichtbaarheid en kortere lijnen tussen professionals en bewoners uit de wijk komen vaak naar voren als belangrijk resultaat (wijkteam als vooruitgeschoven post). Tevens wordt vaak aangegeven dat de leefbaarheid in de aandachtswijken omhoog is gegaan. De vraag daarbij is wel in hoeverre dit komt door de wijkteams en de wijkbudgetten (causaliteit). Voor wat betreft de wijkperspectieven komen niet veel duidelijke resultaten naar voren. Het lijkt in de huidige vorm (breed en abstract) niet echt als een leidend en noodzakelijk document te worden gezien.

Een mogelijk ongewenst resultaat dat genoemd kan worden is de ophef in de Wijert en de als gevolg hiervan mogelijk negatieve beeldvorming over de besteding van, besluitvorming over en verantwoording over publieke middelen. Ook komen geluiden naar voren over de vraag of de instrumenten in de huidige vorm voldoende tegemoet komen aan de doelstellingen van een ieder. Zo vindt een corporatie vooral de directe omgeving van haar complexen belangrijk. De vraag daarbij is of de huidige projecten daar in voldoende mate aan tegemoet komen. Het verband met de eigen doelstellingen kan soms moeilijk te leggen zijn. Projecten kunnen soms 'leuk' zijn voor de buurt, maar de vraag is of ze ook echt 'nodig' zijn en voldoende tegemoet komen aan de doelstellingen van de deelnemende partijen.

SocioQuest

2.6 Kritische succes- en faalfactoren volgens betrokkenen

Uit de interviews met de betrokkenen bij het NLA komt duidelijk naar voren dat de samenstelling van wijkteams en de wijze waarop wijkteams hun rol zien en invullen nogal verschilt. Wijkteams zijn er in verschillende soorten en maten. 'Het wijkteam' bestaat dan dus ook niet. Ieder wijkteam zoekt naar manieren om zo goed mogelijk te functioneren binnen de context waarin het opereert. Een algemeen geldende blauwdruk voor hoe wijkteams zouden moeten opereren is dan ook niet te geven. Hoewel het moeilijk blijkt duidelijk te benoemen waar de effectiviteit van het wijkteam aan is af te meten, kan 'theoretisch' worden gesteld dat de effectiviteit van een wijkteam afhangt van de mate waarin het wijkteam er in slaagt een invulling te geven aan zijn rol die past bij de context. In de interviews komt dan ook naar voren dat de kwaliteit van het team in belangrijke mate afhangt van 'de spelers' in het team en de mate waarin die spelers een kwalitatief goed team vormen. De trekker van het team wordt daarbij als belangrijke centrale speler gezien. Daarnaast komt de context als belangrijke factor voor succes naar voren. Door meerderen wordt gesteld dat niet in iedere wijk de basis aanwezig hoeft te zijn om met een wijkteam bewoners te betrekken bij het werken aan leefbaarheid. Ook komt naar voren dat het wel eens zo kan zijn dat juist in andere wijken dan de huidige aandachtswijken het makkelijker zal zijn om bewoners te betrekken. Het idee is dan dat juist in wijken waar potentieel veel 'eigen organisatiekracht' aanwezig is het makkelijker zal zijn om bewoners te betrekken. Er wordt dan bedoeld op wijken met hoger opgeleiden en bewoners in hogere inkomenscategorieën. Kanttekening daarbij is dat dit wijken zijn waar corporaties minder actief zijn.

Een factor die door betrokkenen bij het NLA zowel een succesfactor als een faalfactor wordt genoemd is de vrijheid die de wijkteams hebben. Voor de een is dit een belangrijke voorwaarde om snel en zonder al te veel hindernissen in te springen op 'zaken die belangrijk zijn voor de wijk'. Door anderen wordt dit juist als faalfactor gezien omdat er volgens hen zo te weinig richting wordt gegeven aan de wijkteams en onduidelijk is 'wanneer we nou tevreden zijn over de wijkteams'.

Een laatste punt dat door betrokkenen bij het NLA wordt genoemd is grootschalige wijkvernieuwingsovernames. In een dergelijk geval kan het volgens een respondent zijn dat tot wel 70% van de mensen vertrekt uit een bepaald deel van de wijk. Het is dan lastig om mensen te binden. Een laatste punt dat door een trekker van een wijkteam wordt genoemd is het belang van het hebben van een goede opbouwwerker. Zonder een goede opbouwwerker is het volgens deze respondent moeilijk om bewoners te bereiken en te betrekken. Dit zijn de ogen en oren voor het wijkteam van betreffende respondent.

SocioQuest

2.7 De toekomst: relevante ontwikkelingen en verandersuggesties

Ontwikkelingen in de context van het NLA

In het onderzoek komt naar voren dat er sprake is van bezuinigingen bij de gemeente en de corporaties. Wettelijke ontwikkelingen maken dat corporaties zich meer richting hun kerntaak zullen bewegen en meer zullen focussen op de kwaliteit van woningen. Voor gemeenten geldt dat door decentralisatie van taken het sociale domein van de gemeente zal uitbreiden. Met (relatief) minder middelen moet meer gepresteerd worden.

Voor de onderzochte instrumenten betekent dit dat door de beweging richting kerntaken van corporaties er voor de gemeente en de corporaties een minder groot gezamenlijk speelveld zal ontstaan waarop de instrumenten een rol spelen. De bezuinigingen maken dat gemeente en corporaties minder middelen hebben om in te zetten voor de instrumenten. In de nieuwe periode zal het daarom meer van belang zijn dat ingezette middelen voor de instrumenten relevante zaken opleveren. Het hiervoor genoemde 'productdoel' zal daarom meer nadruk krijgen.

Naar voren gekomen verandersuggesties

Voor de te maken keuzes voor de toekomst is in de interviews met betrokkenen bij het NLA gevraagd naar verbeter- en verandersuggesties. Zonder een oordeel te geven over het nut, de haalbaarheid en de onderbouwing hiervan wordt hieronder opgesomd wat naar voren wordt gebracht door hen:

- Zorg voor meer maatwerk. Er moet een structuur zijn die er voor zorgt dat burgers worden bereikt en betrokken. Dat hoeft niet perse met een wijkteam.
- De wijk als focus is te groot. Richt je ook op buurten en straten.
- Breid de deelnemers aan het wijkteam uit. Betrek bijvoorbeeld ook mensen uit de welzijnssector en marktpartijen.
- Organiseer naast een stadsdebat ook een wijkdebat.
- Concretiseer de wijkperspectieven.
- Neem voorbeelden aan best practices. Genoemd worden onder andere Lewenborg en de Korrewegwijk (wijkstemdag).
- Verminder het budget. Dat maakt het meer behapbaar, beter passend bij het niveau van bewonersinitiatieven (dat moet niet financieel te omvangrijk worden) en leidt tot scherpere keuzes. Ook wordt genoemd dat het proces van samenwerken met en tussen burgers minstens zo belangrijk is als het uiteindelijk product. Vanuit die gedachte komt naar voren dat de voorkeur naar sociale projecten uit zou moeten gaan en minder naar fysieke projecten.
- Werk meer thematisch. Het is nu te breed. Zorg bijvoorbeeld voor een inhoudelijke onderlegger voor te financieren initiatieven.

SocioQuest

- Zorg voor korte/tijdelijk projectgroepen in plaats van (of wellicht naast) een structureel wijkteam.
- Het gaat erom methoden te hebben om:
 - gedragen speerpunten voor de wijk te benoemen,
 - zelfredzaamheid te organiseren,
 - gedragenheid initiatief te meten,
 - te zorgen voor gedragen besluitvorming,
 - te stimuleren om met ideeën te komen (let daarbij op: niet pamperen; wel de te bewandelen weg bieden, niet het vervoer),
 - in gesprek te komen met burgers,
 - verantwoording af te leggen.
- Methoden die naar voren komen zijn dialoogmethode, emailpanel, wijkstemdagen, zeepkistavonden, facebook, twitter, theekar de wijk in, op bijeenkomsten in de buurt je presenteren etc.
- Beschouw het budget vooral als smeermiddel of handgeld. Kijk goed naar de mate waarin financieel omvangrijke fysieke projecten gefinancierd zouden moeten worden vanuit het wijkbudget.
- Verscherp de criteria voor toekenning vanuit het wijkbudget.
- In iedere fase (planvorming, besluitvorming, uitvoering) moet een substantiële bijdrage van bewoners zijn.
- Als het gaat om het organiseren van bewonerskracht dan zit dat misschien vooral in sterke wijken (hoog opgeleiden, hoge inkomens)
- Iedere NLA partij zou per project moeten kunnen beslissen of men hier in wil investeren. In dat geval stoppen de deelnemende partijen het geld niet meer in een gezamenlijke pot.
- Radicaliseer de aanpak met een experiment in een wijk. Bijvoorbeeld onderhoud ook naar de wijk/buurt/straat (right to challenge).

SocioQuest

Hoofdstuk 3: analyse

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk komt naar voren dat over het algemeen het verdelen van wijkbudgetten over initiatieven / projecten die vanuit de wijk komen, als belangrijkste taak van het wijkteam wordt gezien. Dergelijke initiatieven moeten passen binnen het wijkperspectief. Dit leidt tot de volgende vragen:

1. Wat is te zeggen over wat bewonersinitiatieven eigenlijk opleveren?
2. Is de wijze waarop nu door het wijkteam en met de wijkbudgetten wordt ingespeeld op bewonersinitiatieven de meest geëigende wijze?

Op deze beide vragen wordt in dit hoofdstuk ingegaan. Input voor de beantwoording is verkregen door interviews met externe deskundigen, het naslaan van literatuur en de bespiegelingen van direct betrokkenen bij het NLA die ook deels in het vorige hoofdstuk naar voren zijn gekomen.

3.2 Wat leveren bewonersinitiatieven over het algemeen op?

Wanneer wordt gekeken naar de resultaten van bewonersinitiatieven dienen deze te worden bekeken in het licht van de **problemen** die moeten opgelost en de **doelstellingen** die worden nagestreefd. Zodoende kan iets gezegd worden over de effectiviteit. Op de doelstellingen van de instrumenten is in het vorige hoofdstuk reeds ingegaan. Naar voren is gekomen dat de instrumenten ook in de komende periode (na 2014) zouden moeten bijdragen aan meerdere doelstellingen. Deze doelstellingen dragen vervolgens bij aan het oplossen van de problemen die men ziet (zie voor uitleg daarover hoofdstuk 2). In het vorige hoofdstuk kwamen de volgende doelstellingen naar voren.

1. Procesdoelstelling: Burgerbetrokkenheid organiseren bij het verbeteren van de leefbaarheid,
2. Projectdoelstelling: Projecten realiseren die (vanuit de doelstellingen van de deelnemende organisaties) 'goed' zijn voor de wijk en
3. Intern organisatorische doelstelling: Zorgen voor betere afstemming en samenwerking tussen professionals in de wijk.

De intern organisatorisch georiënteerde doelstelling kan worden gezien als een nevendoelstelling. In dit hoofdstuk zal vooral aandacht zijn voor de hoofddoelstellingen ten aanzien van de externe maatschappelijke effecten. Voor wat betreft de intern georiënteerde (neven)doelstelling wordt hier volstaan met de opmerkingen de volgende opmerkingen:

- Het wijkteam kan een instrument zijn om professionals met elkaar in contact te laten komen.

SocioQuest

- Ook het wijkperspectief kan behulpzaam zijn om te zorgen voor betere samenwerking en afstemming over wat professionals doen in de wijk. Als het wijkperspectief dit doel primair zou moeten dienen dan verdient het aanbeveling dit document aan te scherpen. Daarbij dient opgemerkt te worden dat vanuit de andere doelstellingen bekeken er argumenten zijn om het wijkperspectief juist niet aan te scherpen.
- Voor betere samenwerking en afstemming tussen professionals is het wijkbudget niet perse nodig. Om beter samen te werken zou kunnen worden volstaan met overleg (in het wijkteam) en afstemming over doelstellingen en interventies (in het wijkperspectief).

In het vervolg van deze paragraaf wordt ingegaan op wat bewonersinitiatieven kunnen opleveren in het licht van de productgeoriënteerde en de procesgeoriënteerde doelstellingen.

Voor wat betreft de **productgeoriënteerde doelstelling** speelt een belangrijke rol dat de beoordeling of initiatieven in producttermen iets goeds opleveren, ten eerste afhangt van de doelstellingen van de deelnemende organisaties. Deze doelstellingen verschillen. Voor de ene deelnemende organisatie kan het organiseren van een concert in de wijk een geweldig initiatief zijn, terwijl dit voor een andere organisatie geen bijdrage levert aan doelstellingen. Ten tweede hangt de effectiviteit van een interventie sterk af van de context waarin deze wordt uitgevoerd³. Zo zal een buurtbarbecue vooral in gemengde achterstandswijken van nut zijn voor verbetering van onderling begrip tussen bevolkingsgroepen⁴. Het is derhalve lastig om in zijn algemeenheid iets te zeggen over de effectiviteit van concrete wijkinitiatieven. In een bepaalde context kan een initiatief in termen van de doelstelling van een organisatie erg nuttig zijn, terwijl dat in een andere context of vanuit andere doelstellingen bekeken niet zo hoeft te zijn. In dit onderzoek is niet gekeken wat de in Groningen gefinancierde initiatieven precies allemaal hebben opgeleverd en hoe zich dat verhoudt tot de doelstellingen van de organisaties. Dat valt buiten het bestek van dit onderzoek.

Voor wat betreft de **proces georiënteerde doelstellingen** gaat het erom dat bewoners worden betrokken en zich betrokken voelen bij de ontwikkeling van de leefbaarheid. Het gaat erom een beweging te creëren waarin bewoners zich meer betrokken voelen bij elkaar en de directe leefomgeving. Het is er op gericht om een klimaat te realiseren waarin bewoners elkaar weten te vinden en samen met elkaar zaken op gaan pakken teneinde hun direct leefomgeving te verbeteren. De vraag is of het stimuleren en ondersteunen van initiatieven vanuit de wijk daaraan iets toevoegt. In de wetenschap dat Nederland het land is met een hoog aantal, zo niet het hoogste, aantal vrijwilligers per hoofd van de bevolking ter wereld⁵, is een belangrijke

³ Zie bijvoorbeeld R Pawson, N. Tilley (1997), "Realist Evaluation" (Sage), London.

⁴ Zie bijvoorbeeld: Hetoghs, M. e.a. (2011). Zinnvolle initiatieven van een nieuwe voorhoede. Waarom een buurtbarbecue geen weggegooid geld is. Tijdschrift voor sociale vraagstukken, 11/12

⁵ Dit blijkt uit onderzoek van de John Hopkins University (in samenwerking met de Verenigde Naties). Nederlands vrijwilligers leveren een bijdrage van 4,7 % aan het bbp (bruto binnenlands product). Dit is het hoogste van alle onderzochte landen. 40% van de Nederlanders doet meer dan 4 uren per week vrijwilligerswerk.

SocioQuest

vraag of dergelijke initiatieven andere mensen bereiken dan de mensen die toch al actief zijn in de wijk. Uit veel onderzoek blijkt dat het veelvoorkomende profiel van actieve burgers kort door de bocht een hoog opgeleide autochtone man van boven de vijftig is. Het zijn mensen die in besturen zitten en hun stem maatschappelijk gezien op meerdere manieren laten horen. Uit onderzoek naar enkele buurtinitiatieven die vanuit gemeenten elders in het land werden gestimuleerd blijkt dat bij die initiatieven in belangrijke mate ook andere typen mensen betrokken waren⁶. Het blijkt dus dat er met buurtinitiatieven zoals in Groningen andere mensen kunnen worden aangesproken en betrokken kunnen worden om de leefomgeving te verbeteren.

Naast het bereiken van nieuwe mensen is het uiteraard ook van belang dat de juiste mensen worden bereikt. Wanneer het doel is om mensen te bereiken en te betrekken die vervolgens gezamenlijk bij kunnen dragen aan het verbeteren aan hun direct leefomgeving, is het van belang de eigen kracht in de wijk te bereiken en aan te spreken. Vanuit dat oogpunt zijn kanttekeningen te plaatsen bij het zoveel mogelijk en ongericht stimuleren van sociale binding en onderlinge netwerkvorming. Hoewel dergelijke initiatieven (zoals de hiervoor reeds genoemde buurtbarbecue) zeker hun waarde kunnen hebben (zie ook de opmerkingen hiervoor) en onderlinge verbondenheid van belang is om samen zaken samen op te pakken, is het niet minder van belang om gericht het organiserend vermogen, dat bij een deel van de bewoners aanwezig is, aan te boren. Het gaat er onder andere om die (groepen) mensen te bereiken die schakels tussen bewoners(groepen) en tussen bewoners(groepen) en formele organisaties kunnen vormen. In wijken met sterke onderlinge banden hoeft een dergelijk organiserend vermogen niet noodzakelijkerwijs aanwezig te zijn. Andersom kan in een wijk met weinig onderlinge verbanden veel organiserend vermogen aanwezig zijn⁷.

Een in het onderzoek naar voren gekomen kanttekening ten aanzien van (het proces van) betrokkenheid van bewoners in het wijkteam is dat de betrokken bewoners in het wijkteam niet representatief zijn voor de bewoners in de wijk. Hoewel de representativiteit van de betrokken bewoners in dit onderzoek niet is onderzocht, mag er van worden uitgegaan dat er inderdaad geen sprake zal zijn van representativiteit. De besluitvorming over het financieren van projecten vindt dus plaats door een deel van de bewoners die voor wat betreft achtergrondkenmerken niet representatief zijn voor alle bewoners in de wijk. De vraag is of dit erg is. Bewoners in het wijkteam hoeven namelijk niet voor wat betreft achtergrondkenmerken volledig representatief te zijn om representatief problemen in de wijk te kunnen benoemen en financiering te verlenen⁸. Dit neemt niet weg dat mensen over het algemeen gevoelig zijn voor een 'eerlijke' verdeling van publiek geld en. Er moet niet het beeld ontstaan dat geld wordt verdeeld door een elite groepje. De personen die het geld verdelen hebben een

⁶ Zie bijvoorbeeld Denters (2013), S.A.H. e.a. Burgers maken hun buurt. Platform 31.

⁷ Zie bijvoorbeeld: Lub, V. (2013). Schoon, heel en werkzaam? Boom Lemma uitgeverij.

⁸ Zie ook: Bakker, J. e.a. (2011) Welke burger telt mee(r) in de doe-democratie? Beleid en Maatschappij 38.

SocioQuest

legitimatiebasis nodig⁹. Bijvoorbeeld door heldere procedures en criteria voor het verdelen van geld of doordat degenen die het geld verdelen in als eerlijk ervaren procedures zijn gekozen. Er dient te worden voorkomen dat een dergelijke legitimatiebasis ontbreekt en dat er ophef ontstaat over het mechanisme van geld verdelen.

3.3 Wijze van inspelen op bewonersinitiatieven

Voor de wijze waarop door formele instanties zoals corporaties en de gemeente kan worden ingespeeld zijn grosso modo de volgende manieren te noemen¹⁰:

- Stimulerende benadering: professionals spelen een actieve rol in het aanjagen en soms ook in de realisatie van initiatieven van bewoners, onder ander via verdeling wijkbudgetten
- Faciliterende benadering: ideeën komen spontaan van onderop, instanties geven daar op verzoek en waar mogelijk en nodig wat ondersteuning aan. Bewoners voeren uit.
- Coproductie: het (deels) door bewoners uitvoeren van een taak van een formele instantie (die past binnen een beleidsagenda). Het initiatief komt van onderop. Er is sprake van een verregaande samenwerking tussen bewoners en instanties en er is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Denk aan de groenvoorziening die wordt uitgevoerd door burgers.

In het onderzoek komt naar voren dat de benaderingswijze in Groningen in de meeste gevallen een stimulerende en in andere gevallen een faciliterende benadering is. In de interviews met de externe deskundigen komt naar voren dat de ontwikkelingen in dit beleidsveld snel gaan. Een paar jaar geleden behoorde de aanpak in Groningen nog tot de koplopers, inmiddels wordt deze manier van werken al weer aangeduid als 'old school' (wet van de remmende voorsprong). In de toekomst wordt verwacht dat er een meer coproducerende houding van bewoners en instanties nodig is. De eigen kracht van burgers zal meer en meer moeten worden aangesproken om zo een voldoende niveau in het realiseren van maatschappelijke taken te kunnen waarborgen.

Het met en door burgers realiseren van taken van overheden en maatschappelijke organisaties is dus een beweging die meer gestimuleerd zou kunnen worden. Dit wil echter niet zeggen dat de werkwijze in Groningen een radicale slingerbeweging van stimuleren naar coproduceren moet maken. Voor lang niet alle wijken en bewonersgroepen is coproductie een realistische optie. Er moet voor worden gewaakt dat er een discrepantie ontstaat tussen de aanpak van de instanties en wat bewoners aankunnen¹¹. Het gaat erom die aanpak te kiezen die past bij wat er nodig is. Dit kan tussen én binnen wijken verschillen. Het kiezen van één benadering op stedelijk- of wijkniveau is dan ook niet aan te bevelen. Zo kan binnen één wijk voor een bepaalde doelgroep een stimulerende benadering nodig zijn, terwijl in die wijk ook een groep

⁹ Zie: Pitkin, H.F. (1967). *The Concept of Representation*, Berkeley. Los Angeles: University of California Press

¹⁰ Zie: Denters (2013), S.A.H. e.a. *Burgers maken hun buurt*. Platform 31.

¹¹ Zie: Tonkens, E. & Verhoeven, I. (2011). *Bewonersinitiatieven: proeftuin voor partnerschap tussen burgers en overheid*. Amsterdam: Pallas Publications.

SocioQuest

actief is van wie het initiatief baat heeft bij een meer coproducerende benadering. Het gaat erom maatwerk te leveren. Dit kan per initiatief verschillen.

Het verdient aanbeveling om in Groningen meer gericht te zijn op het realiseren van maatwerk in de benadering. Het gaat er kort gezegd om een beweging te realiseren die gaat van 'geld verdelen over projecten' naar 'aansluiten bij wat er gebeurt' en voor initiatieven de juiste benadering kiezen. Het aansluiten bij wat er gebeurt impliceert een bottom up beweging. Er dienen daarom niet top down al te strakke kaders vanuit de gemeente en de corporaties te zijn die aangeven wat van de burgerinitiatieven verwacht wordt. In de woorden van het essay 'Stedelijke vernieuwing op uitnodiging' is niet een programma voor de stad maar de stad zelf het uitgangspunt¹². Het gaat niet zozeer om het 'betrekken van burgers' bij het ontwikkelen van de leefbaarheid (zoals de formele instanties dat zien), maar om het versterken van bewegingen die reeds plaatsvinden.

Bij het geven van ruimte hoort aan de ene kant het tegemoet kunnen komen aan initiatieven en andere kant het managen van verwachtingen. Er dient op niet al te ingewikkelde manier op ingespeeld te kunnen worden, maar niet voor ieder initiatief zullen bij gemeente, corporaties of andere formele organisaties de handen op elkaar kunnen worden gekregen. Niet adequaat inspelen op initiatieven en/of te weinig duidelijkheid geven kan frustrerend werken voor initiatiefnemende burgers en zelfs leiden tot een afname van burgerbetrokkenheid¹³. Er dient duidelijk gemaakt te worden welke ruimte er wel en niet is.

¹² Zie Kei kenniscentrum stedelijke vernieuwing, maart 2012, "stedelijke vernieuwing op uitnodiging".

¹³ Zie bijvoorbeeld Skogan, W.G. (2006). Police and Community in Chicago. A tale of three cities. Oxford University Press.

SocioQuest

Hoofdstuk 4: conclusies

4.1 Inleiding

In dit onderzoek is de volgende vraag gesteld: in hoeverre zijn de wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven in de gegeven context het meest *geëigend* om de daarmee nagestreefde doelen te realiseren en welke alternatieven zijn daarvoor? Alvorens wordt overgegaan tot de beantwoording van deze vraag wordt eerst kort ingegaan op de doelen en de ontwikkelingen in de context van het NLA, waarna kort de onderzochte instrumenten worden besproken. Vervolgens zal in een korte analyse een richting voor de toekomst worden beschreven en wordt aangegeven wat praktisch nodig is om invulling te geven aan die richting. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt de onderzoeksvraag beantwoord. Aangegeven wordt of en hoe de onderzochte instrumenten een functie kunnen vervullen in de beschreven toekomstrichting en de praktische invulling daarvan.

4.2 Doelen en context

In het onderzoek komt naar voren dat de volgende problemen ten grondslag liggen aan het gebruik van de instrumenten wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven:

1. Burgers hebben te weinig het gevoel invloed te hebben op de eigen leefomgeving.
2. Er is een verandering van de 'verzorgingsstaat' nodig. Overheden / corporaties kunnen niet al hun huidige taken zonder actieve bijdragen van burgers oplossen. Er wordt meer een beroep gedaan op zelfredzaamheid van burgers (eigen kracht).
3. Gebrek aan afstemming tussen instanties (verkokering).

Deze problemen kunnen worden vertaald naar de volgende doelen:

1. Proces: burgerbetrokkenheid organiseren bij het verbeteren van de leefbaarheid,
2. Product: projecten realiseren die (vanuit de doelstellingen van de deelnemende organisaties) 'goed' zijn voor de wijk en
3. Interne organisatie: zorgen voor betere afstemming en samenwerking tussen professionals in de wijk.

In het onderzoek komt naar voren dat in de komende NLA periode (na 2014) het productdoel meer nadruk zal krijgen. Corporaties en gemeente moeten bezuinigen en de ingezette middelen zullen als gevolg daarvan meer moeten opleveren in producttermen. Daarnaast is voor het NLA van belang dat ontwikkelingen op het niveau van rijksbeleid maken dat corporaties zich meer zullen gaan bewegen richting hun kerntaken, terwijl het sociale domein van gemeenten zich uitbreidt. Er zal een minder groot gezamenlijk speelveld zijn waarop zowel de corporaties als de gemeente zich bewegen.

SocioQuest

4.3 De instrumenten in het kort

Voor wat betreft de onderzochte instrumenten geldt dat het verdelen van **wijkbudgetten** over initiatieven / projecten die vanuit de wijk komen, als belangrijkste taak van het **wijkteam** wordt gezien. Ondersteunde initiatieven moeten passen binnen het **wijkperspectief**. De manier van werken in Groningen is daarom in de meeste gevallen te bestempelen als een stimulerende benadering. Een dergelijke manier van werken komt overeen met een **stimulerende benadering**. Professionals spelen daarbij een actieve rol in het aanjagen en soms ook in de realisatie van initiatieven van bewoners, onder ander via de verdeling wijkbudgetten.

Naast een stimulerende benadering zijn nog een **faciliterende** benadering en een **coproducerende** benadering te onderscheiden. Bij een faciliterende benadering komen ideeën spontaan van onderop en geven instanties daar waar mogelijk en nodig wat ondersteuning aan. Bewoners voeren de uit. Een coproducerende benadering is erop gericht om bewoners (deels) taken uit te laten voeren van een formele instantie. Het initiatief komt van onderop en er is sprake van een verregaande samenwerking tussen bewoners en instanties.

4.4 Een richting voor de toekomst

De in Groningen toegepaste benaderingswijze van initiatieven van burgers (stimuleren en faciliteren) zijn voor sommige groepen bewoners prima benaderingen. Zij worden aangespoord om initiatief te nemen en kunnen daarbij een steuntje in de rug krijgen, bijvoorbeeld door financiering vanuit het wijkbudget en (het regelen van) de uitvoering van het project door gemeente en/of corporatie. Aangezien alleen initiatieven worden gefinancierd die buiten de reguliere taken van de gemeente en de corporaties vallen, kunnen bewoners zodoende dingen voor elkaar krijgen die regulier niet gebeuren. Beredeneerd vanuit de kerntaken van gemeente en corporaties kan gesteld worden dat het hier om zaken gaat die niet direct tot de 'need to do's' van de gemeente en de corporaties behoren. Deze focus staat enigszins haaks op de bezuinigingsdruk en het voornemen om met een beroep op eigen kracht samen met burgers projecten te realiseren die 'goed' zijn voor de wijk. Hiervoor zou de focus meer gericht moeten zijn op het inhaken op initiatieven van bewoners die taken van gemeente en corporaties (samen met hen) uit willen voeren. Dit vergt meer een benadering die gericht is op coproductie. Deze coproducerende benadering wordt binnen het NLA nog niet of nauwelijks toegepast.

Bovenstaande alinea moet niet worden opgevat als een pleidooi voor een eenzijdige of primaire focus op coproductie. Het is geen panacee voor het realiseren van de doelen van het NLA. Aanbevolen wordt om meer gericht te zijn op het realiseren van *maatwerk* in de benadering. Die kan zowel stimulerend, faciliterend als coproducerend zijn. Per initiatief kan een andere benadering nodig zijn. Zoals in paragraaf 3.3 reeds is genoemd gaat het erom een beweging te realiseren die gaat van 'geld verdelen over projecten' naar 'aansluiten bij wat er gebeurt' en

SocioQuest

voor initiatieven de juiste benadering kiezen. Uit paragraaf 3.3 kan tevens opgemaakt worden dat aansluiten bij wat er gebeurt een bottom up beweging impliceert. Het is daarvoor van belang dat er niet 'top down' al te strakke kaders vanuit de gemeente en de corporaties zijn die aangeven wat van de burgerinitiatieven verwacht wordt. Het geven van ruimte levert ook een spanningsveld op. Aan de ene kant moet tegemoet gekomen kunnen worden aan initiatieven, maar andere kant zal niet ieder initiatief ingang kunnen vinden bij de gemeente en de corporaties. Verwachtingen dienen gemanaged te worden en er dient duidelijk gemaakt te worden welke ruimte er wel en niet is.

4.5 Praktische invulling

Belangrijke vraag is uiteraard hoe praktisch invulling kan worden gegeven aan hetgeen hiervoor is beschreven. Deze vraag stellen veel beleidsmakers zich momenteel. Er zijn dan ook geen kant en klare evidence based interventies voorhanden die voorschrijven hoe dit gedaan moet worden. Een veelgehoorde suggestie is om zogenaamde frontlijnwerkers daarin een rol te laten vervullen. De term frontlijnwerker wordt echter in diverse betekenissen gebruikt. Zo zijn er in den lande frontlijnwerkers op het gebied van werk, wonen, welzijn, zorg, wijkontwikkeling etc.¹⁴ Wat echter een verbindende factor is voor de frontlijnwerkers op al deze terreinen is dat ze een schakel zijn tussen burgers en instanties. Voor de doelstellingen van de onderzochte instrumenten betekent dit dat frontlijnwerkers een schakel zijn tussen enerzijds energieke initiatiefrijke burgers en relevante netwerken in de wijken en anderzijds de relevante personen binnen gemeenten, corporaties en eventuele andere relevante formele instanties. Het zijn personen die:

- weten wat er speelt in de wijken,
- de kunst van de strategische herkenning verstaan,
- aanvoelen welke benadering (stimuleren, faciliteren, coproduceren) nodig is,
- weten in te schatten wat nodig is voor de realisatie van initiatieven,
- ruimte van instanties hebben (kan slechts beperkt) en ruimte kunnen maken en
- verwachtingen weten te managen en kunnen zorgen voor duidelijkheid.

Een frontlijnwerker is *niet* iemand die als primaire taak het verdelen van geld over projecten heeft. Ook is het geen intern beleidsregisseur die binnen organisaties voornamelijk shopt langs potjes. Deze laatste opmerkingen wordt geplaatst aangezien in het onderzoek naar voren komt dat er minder middelen voor instrumenten zoals het wijkbudget beschikbaar zullen zijn. Ook hebben sommige deelnemers in het NLA behoefte aan meer zeggenschap over de besteding van middelen in plaats van dit in zijn geheel over te laten aan de professionals. Aan de andere kant is ook het geluid te horen dat met minder middelen kan worden volstaan. Dit zorgt onder andere voor scherpere en betere keuzes. Van belang is echter dat frontlijnwerkers

¹⁴ Zie bijvoorbeeld: Baetens, T. De ambtenaar als 'frontlijnwerker'. Academie voor Overheidscommunicatie. Moors, H en Bervoets, E. Frontlijnwerkers in de veiligheidszorg. Boom Lemma uitgevers.

SocioQuest

wel een zekere ruimte nodig hebben om op initiatieven vanuit de wijk in te kunnen spelen. Voor wat betreft de financiële ruimte heeft de frontlijnwerker wel enig 'handgeld' nodig.

Tot slot wordt nog opgemerkt dat het wellicht beter is om te spreken van frontlijn*functie* in plaats van frontlijn*werker*. De functie kan namelijk worden vervuld door één persoon, maar ook door een groep personen zoals het wijkteam. Dat zou van wijk tot wijk kunnen verschillen. Zoals ook in hoofdstuk 2 reeds is benoemd, wordt de trekker van een wijkteam gezien als een kritische succesfactor voor de effectiviteit van een wijkteam. Wanneer de frontlijnfunctie in een wijk wordt vervuld door een groep is het wel van belang dat er stevige voorzitter/trekker is, met bovengenoemd profiel.

Om op de juiste wijze in te kunnen spelen op bewonersinitiatieven zijn ondersteunende methodieken voorhanden. Met name het door Platform 31 ontwikkelde ACTIE instrument kan genoemd worden. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat personen die de frontlijnfunctie vervullen dienen te voldoen aan bovengenoemd profiel. Methodieken vervullen daarbij een ondersteunende rol.

4.6 Functie en invulling instrumenten in de toekomst

Hiervoor is een richting aangegeven voor hoe in de toekomst vanuit het NLA kan worden ingespeeld op bewonersinitiatieven. De wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven kunnen binnen de aangegeven weliswaar een functie vervullen, maar niet (altijd) in de huidige vorm. Hierna zal voor ieder instrument worden aangegeven of en op welke wijze dit instrument binnen de hiervoor aangegeven richting een rol kan vervullen in het realiseren van de doelen die met de instrumenten worden nagestreefd.

Wijkteam

- Het wijkteam kan de rol vervullen van frontlijnfunctie, maar dit hoeft niet. Zo is het mogelijk dat de personele bezetting niet in staat is om deze functie te vervullen. Ook is het mogelijk dat het niveau van de wijk een te hoog schaalniveau is om adequaat in te kunnen haken op bewonersinitiatieven en dat een frontlijnfunctie op een lager niveau nodig is (buurt, straat). Dit laatste kan van wijk tot wijk verschillen. Indien het huidige wijkteam niet in staat is om de frontlijnfunctie te vervullen, wordt geadviseerd om opheffen te overwegen. Daarbij kan nog worden opgemerkt dat het druk is in het 'overleglandschap'. Denk aan het Heel de Buurt overleg, het leefbaarheidsoverleg, bewonersorganisaties etc.
- Mocht in de toekomst worden gekozen voor wijkteams dan moet de focus worden verplaatst van projecten oppikken en budget verdelen naar een effectieve invulling van de frontlijnfunctie.

Wijkbudget

- Geadviseerd wordt om de verdeling van het wijkbudget een minder voornaam doel te maken. Beschouw het budget niet als een budget 'van de wijk' (subsidiepot) maar handgeld

SocioQuest

voor een effectieve frontlijnfunctie. Het budget is één van de mogelijkheden om ruimte te geven aan ideeën.

- Zorg voor een duidelijke legitimatie bij de financiële ondersteuning van bewonersinitiatieven. Er moet sprake zijn van een transparant en een helder systeem van besluitvorming.

Wijkperspectieven

- Het wijkperspectief zou een meer dynamisch document kunnen zijn. In plaats van het formuleren van gewenste eindbeelden, zou het een beeld kunnen schetsen van:
 - wat er gebeurt dat mogelijk van nut is voor wijk,
 - welke relevante personen en netwerken er zijn en
 - wat er nodig is om ideeën ruimte te geven (eventueel op basis daarvan wijkbudget bepalen)

Tot slot: op weg naar verandering

Uit het onderzoek komt naar voren dat onder de bij de wijkteams betrokken professionals reeds een discussie gaande is over een mogelijk andere en betere invulling van de onderzochte instrumenten. Het veranderproces is daar min of meer al gaande. Bij bewoners zal dit mogelijk anders liggen. Bij een andere invulling van de instrumenten en vermindering van het wijkbudget zal er rekening mee moeten worden gehouden dat het veranderproces zich hier nog in priller stadium bevindt. Aandachtspunt daarbij is dat de wijkteams en budgetten enigszins geïnstitutionaliseerd zijn. De budgetten en teams worden door sommige burgers gezien als 'ons wijkbudget' en 'ons wijkteam'. In het veranderproces dient daarom rekening te worden gehouden met het gevoel dat 'ons geld en ons wijkteam wordt afgepakt'.

Bijlage I: geïnterviewde personen

In het onderzoek is gesproken met direct betrokkenen bij het NLA en externe deskundigen. Hieronder wordt weergegeven met wie is gesproken en op welke wijze.

Direct betrokkenen bij het NLA

Eén op één interviews met:

- Pieter Bregman, directeur-bestuurder Nijestee
- Peter Hillenga, directeur-bestuurder De Huismeesters
- Ruud van Erp, trekker wijkteam
- Marije Plantinga, trekker wijkteam
- Roeland van der Schaaf, wethouder gemeenten Groningen
- Jannie Visscher, wethouder gemeente Groningen
- Sake Tel, directeur Lefier Groningen

Groepsgesprekken / interactieve sessies met:

- de stuurgroep wijkvernieuwing (twee keer)
- het bestuurlijk overleg NLA

Overig:

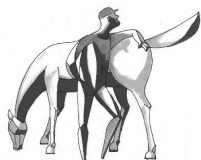
- Aanwezigheid trekkersoverleg
- Bezoek overleg wijkteam Oosterhoogebrug

Externe deskundigen

Eén op één interviews met:

- Dave van Oijen, Platform 31
- Jos van der Lans, publicist
- Joop Hofman, bureau Rode Wouw
- Annemarth Idenburg, WRR
- Vasco Lub, onderzoeker/wetenschapper

Ingekomen stukken - Brief burgerparticipatie 07102013

WMO platform
Groningen

Hoendiep 95
9718 TE Groningen
Telefoon: (050) 5713999
Fax: (050) 5773295
E-Mail: platform@wmo-groningen.nl

7 oktober 2013, Groningen

Geacht College en Raad,

Het bestuur van het WMO/platform heeft kennis genomen van zowel de initiatieven van de raadsfracties van D66 , de P. v.d.. A. en de uitvoerige Raadsbrief van B. & W. naar aanleiding van deze initiatieven.

In ieder geval blijkt hieruit dat de burgerparticipatie , de betrokkenheid van wijkbewoners bij hun woonomgeving in ruime zin en het door de gemeente faciliteren en honoreren hiervan merkbaar hoog in de prioriteitenlijst staat. Dit valt zeer te waarderen.

We zijn echter wel van mening , dat niet opnieuw geheel nieuwe overheidsinitiatieven op dit punt de allereerste weg is om verder te komen met de burgerparticipatie , maar om te beginnen het zo goed mogelijk uitvoeren van de bestaande beleidslijnen , toezeggingen , overeenkomsten e.d.
Het goed uitvoeren van bestaande afspraken schept het meeste vertrouwen in ook de oprechtheid en de zin van nieuwe initiatieven en maatregelen op dit terrein. We verwijzen hierbij o.a. naar de conclusies van de Paleisconferentie..

In dit kader vragen wij in eerste instantie om als wijkgericht gemeentebestuur zeer goed te inventariseren welke afspraken ,faciliteiten en vooral ook reeds bestaande burgerinitiatieven op dit moment in alle wijken functioneren. Het zorgvuldig aandacht besteden aan deze initiatieven lijkt ons een eerste vereiste.

Vervolgens roepen wij u op ,om m.b.t. nieuwe wijkinitiatieven vanuit het gemeentebestuur zelf zo veel mogelijk aan te sluiten bij die reeds bestaande initiatieven. En daarnaast in en met een wijk overleg te voeren alvorens tot nieuwe acties over te gaan. Niet het politiek scoren met nieuwe wijkinitiatieven ,maar het waar mogelijk ruimte geven aan burgers op dit punt zou de eerste prioriteit moeten zijn.

Bij dit alles is het van groot belang om vooral het in 2007 afgesloten Convenant Gemeenten -Wijken , dat in 2010 door de wijken met uw Raad en College uitvoerig geëvalueerd is ,waarbij de waarde ervan in hoofdzaak opnieuw werd bevestigd , volledig na te komen..

Tenslotte vragen we nog eens aandacht voor de enkele voorstellen ,die toen zijn gedaan om de werking van het Convenant nog verder te verbeteren.
Het gaat hier met name om het idee , het Convenant ook zoveel mogelijk te laten gelden in gevallen ,waarbij een derde partij bij een initiatief in de wijk betrokken is. De afgelopen jaren hebben zich juist in dit soort gevallen enkele incidenten voorgedaan ,die voor de gemeente , de wijkbewoners en ook de derde partij zelf zeer vervelend en pijnlijk waren

Wanneer het in dit kader om bouwplannen gaat , ligt er nog steeds het idee ,dat bv. de bouwvergunning alleen verleend wordt op voorwaarde dat de initiatiefnemer ook zelf contact en overleg met de omwonenden organiseert.

Tenslotte bepleiten we een soort voortzetting van het N.L.A. in een mogelijk wel financieel afgeslankte vorm. Daarbij zouden er in ieder geval in wijken zonder woningbouwcorporaties een faciliteit moeten bestaan ,waarop met Goed Idee achtige constructies snel bewonersinitiatieven gehonoreerd kunnen worden. Vaak zijn hiervoor bedragen tussen de 700,- en 1000,- euro voldoende .We blijven betreuren , dat juist deze , eenvoudige financieringsfaciliteit als eerste in de bezuinigingswoede gesneuveld is.

Met vriendelijke groeten,

R. J. Jonker, secretaris WMO Platform

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

MEMO

Griffie

Aan	Commissie cultuurverandering
Van	Wolbert Meijer (overlegd met voorzitter raad en voorzitter commissie)
Afdeling	Griffie
CC	
Datum	augustus 2013
Onderwerp	Evaluatie Cultuurverandering

Inhoudsopgave

0. Inleiding	2
1. Terugblik	3
1.1. Raadsperiode 2006 – 2010	3
1.1.1. Europaparkaffaire	3
1.1.2. Commissie Cultuurverandering	3
1.1.3. Veranderagenda College	4
1.1.4. Veranderagenda Raad	4
1.2. Raadsperiode 2010 – 2014	6
1.2.1. Commissie Cultuurverandering	6
1.2.2. Veranderagenda College	6
1.2.3. Veranderagenda Raad	8
2. Stand van zaken	11
2.1. Doelstellingen	11
2.2. Resultaten	12
2.3. (Nog) niet gerealiseerd en overgebleven zorgpunten	13
3. Hoe nu verder	14

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

0. Inleiding

Op 18 juli 2012 nam uw raad het volgende besluit:

- I. de tijdelijke commissie Cultuurverandering in ieder geval te laten voortbestaan tot het einde van de raadsperiode 2010-2014;
- II. de vergaderfrequentie te verlagen van vier naar drie keer per jaar;
- III. tegen het einde van deze raadsperiode het voortbestaan van de commissie Cultuurverandering te heroverwegen.

Hoewel het einde van de raadsperiode nog een half jaar op zich laat wachten, lijkt de vergadering van de commissie Cultuurverandering in oktober 2013 een goed moment om de balans op te gaan maken (of althans daarmee te starten). Bovenbedoeld besluit is nu meer dan een jaar oud, en toch is er sindsdien nog maar één vergadering van de commissie Cultuurverandering geweest. Ondertussen is er wel een nieuw college van B&W aangetreden dat cultuurverandering hoog in het vaandel heeft, en zijn er twee informele sessies geweest (resp. over burgerparticipatie en cultuurverandering) die op zijn minst de vraag oproepen of een aparte raadscommissie nog wel noodzakelijk is, dan wel of dat nog wel de meest geëigende vorm is om de cultuurverandering te monitoren.

Om het gesprek over deze vraagstelling te faciliteren is dit memo opgesteld. Het begint met een uitgebreide terugblik op wat er deze en de vorige raadsperiode op het gebied van cultuurverandering is gebeurd, vanaf de Europaparkaffaire in 2007 tot heden. Daarbij volgen we per raadsperiode drie thema's: het functioneren van de commissie Cultuurverandering zelf, de veranderagenda van het College, en de eigen veranderagenda van de Raad. In het tweede hoofdstuk wordt gepoogd de balans op te maken: wat waren de oorspronkelijke doelstellingen, wat zijn de na zes jaar bereikte resultaten, en wat zijn de nog overgebleven zorgpunten. In het derde hoofdstuk wordt tenslotte gezocht naar een antwoord op de vraag 'hoe nu verder?'.

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

1. Terugblik

1.1. Raadsperiode 2006 – 2010

1.1.1. Europaparkaffaire

Het begint allemaal in 2007 met de zgn. Europaparkaffaire. De raad is niet tijdig geïnformeerd over een kredietoverschrijding van 14,3 miljoen euro. Er is sprake van geschonden vertrouwen tussen raad en college. Onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van raad en college vindt er een extern onderzoek plaats in drie delen.

Postma onderzoekt de sturing en beheersing binnen de dienst RO/EZ en komt tot de conclusie dat de P&C binnen de dienst beter moet en dat de raad bij grote projecten het ritme van de kredietverstrekking zou moeten bepalen.

Klaassen onderzoekt de informatievoorziening aan de raad en de verhouding tussen raad en college en concludeert dat er onduidelijkheid is over rollen, dat de (te nauwe) verbinding tussen de wethouder RO en de top van RO/EZ moet worden herijkt, dat de raad meer aan de voorkant betrokken moet worden bij beleidskeuzes en dat het college moet werken aan een adequatere informatievoorziening t.b.v. de kaderstellende en controlerende rol van de raad.

Anderson onderzoekt de cultuur binnen de dienst RO/EZ en constateert een dominante, kwaliteitsinhoudelijke cultuur; hij adviseert tot het aantrekken van een verandermanager en het ontwikkelen van een bedrijfsstrategie voor de toekomst van RO/EZ.

Op basis van deze rapporten draagt de raad het college op om binnen drie maanden een veranderagenda voor de cultuurverandering bij RO/EZ te ontwikkelen en daar vervolgens elke drie maanden over te rapporteren aan een nog in te stellen tijdelijke raadscommissie, vooralsnog voor de duur van twee jaar. Verder draagt de raad het college op concrete maatregelen te nemen om te komen tot een vorm van collegiaal bestuur, en moet er met het oog op 'bouwen aan vertrouwen' een werkgroep informatievoorziening komen.

1.1.2. Commissie Cultuurverandering

De tijdelijke raadscommissie Cultuurverandering, waarin alle fractievoorzitters zitting nemen, wordt begin 2008 ingesteld.. Deze commissie moet de voorgenomen cultuurverandering bij de dienst RO/EZ, maar ook de gemeentebrede cultuurverandering controleren, bijv. m.b.t. de herijking van de positie van de wethouders t.o.v. de diensten, de informatievoorziening aan de raad en de collegialiteit van bestuur binnen het college.

De commissie komt in deze raadsperiode gemiddeld vier keer per jaar samen, een enkele keer ook in besloten setting.

Aan het eind van de raadsperiode wordt geconstateerd dat er ook in de nieuwe raadsperiode nog genoeg werk voor de commissie te doen valt. Zowel de veranderagenda van het college als die van de raad (zie de hierna volgende paragrafen) vragen nog om een vervolg in de nieuwe periode.

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

1.1.3. Veranderagenda College

Ter ondersteuning van de door Postma/Klaassen/Anderson geadviseerde en door de raad gewenste veranderagenda voor het domein van het college wordt bureau Berenschot ingehuurd. Zij leveren enerzijds een verandermanager bij RO/EZ, en richten zich anderzijds op de bredere context, de samenhang in het veranderproces tussen raad, college en ambtelijke dienst.

Dit blijkt aanvankelijk een moeizaam proces. Bij RO/EZ ontbreekt soms nog politieke sensitiviteit, bestuurders en ambtelijk apparaat vormen nog teveel twee werelden, en de driehoek raad, college en dienst krijgt nog te weinig vorm. Er zijn diverse uitdagingen waaraan verder moet worden gewerkt: van sectoraal naar integraal, van dichtgetimmerd naar *open minded*, meer dialoog en draagvlak zoekend.

In 2009 wordt (in het eindrapport van Berenschot) geconstateerd dat er forse winst is geboekt. De veranderingen bij RO/EZ zijn onomkeerbaar geworden, een status aparte voor deze dienst is niet meer nodig. Ook de veranderingen tussen college en AMT gaan in de goede richting, al is het nog te vroeg om ook daar van onomkeerbaarheid te spreken. Versterking van de driehoek raad, college en organisatie blijft nodig. Het college concludeert dat de inzet van Berenschot niet meer nodig is, maar dat een interne stuurgroep de cultuurverandering zal blijven monitoren. Nog voor de verkiezingen zal er een externe audit plaatsvinden. De raad spreekt bij motie uit dat de veranderagenda nog onverminderd van belang is en vraagt het college nog voor de verkiezingen met uitgewerkte plannen voor een vervolg te komen.

Begin 2010 voert bureau Berenschot een Quick Scan uit, en constateert dat de veranderactiviteiten goed op gang zijn, maar dat de doorwerking van de top naar de rest van de organisatie te wensen over laat, met name bij andere diensten dan RO/EZ. Het structureel effect van het veranderproces valt tegen. Met enige teleurstelling wordt door de cie. CV hiervan kennis genomen. Er is werk aan de winkel voor een nieuw college.

1.1.4. Veranderagenda Raad

In het voorjaar van 2008 besluit de raad op initiatief van de PvdA om naast de gewenste veranderagenda voor het domein van het college ook met een eigen veranderagenda Raad te komen n.a.v. het rapport van Klaassen. In het najaar van 2008 wordt een plan van aanpak hiervoor vastgesteld, waarin vier pijlers worden beschreven: Raad aan de voorkant, kwaliteit van het debat, informatievraag van de raad, en contact met de burgers. Aan het eind van de raadsperiode wordt de stand van zaken beschreven en middels een raadsbesluit met aanbevelingen meegegeven aan de nieuwe raad. Over de inhoud van de vier pijlers het volgende:

Raad aan de voorkant: De raad moet voorafgaand aan definitieve plan- en besluitvorming op hoofdlijnen beleidskeuzes kunnen vormgeven; daartoe moeten onderwerpen vroegtijdig voor oriënterende of opiniërende bespreking worden geagendeerd. Gezocht wordt naar een manier om agendering te gebruiken als politiek instrument; hoe kan beter gebruik gemaakt worden van B&W-notulen en LTA om zaken vroegtijdig op de agenda te krijgen?

Kwaliteit van het debat: De debatvaardigheden van raadsleden moeten worden vergroot, er moet meer helderheid komen in het debat; heldere informatie vanuit het college moet leiden tot heldere

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

stellingname in de raad. De burgemeester en de griffier geven samen debattrainingen, die worden als nuttig ervaren; toch moet deelname vrijwillig blijven. Verder wordt het college gevraagd te werken aan een vast format voor raadsvoorstellen. De werkgroep die dit moet voorbereiden komt echter door agendaproblemen niet van de grond

Informatievraag van de raad: De raad moet helder aangeven welke informatie op welk moment nodig is en het college moet zijn informatievoorziening daar geleidelijk op afstemmen. Het blijkt echter erg lastig om de informatievraag helder te krijgen. De werkgroep informatievoorziening heeft collegebrieven geanalyseerd en komt met aanbevelingen (zo kort en duidelijk mogelijk, geen overbodige info, type info moet meteen duidelijk, raad in staat stellen politiek te bedrijven, etc.). Na enige tijd wordt duidelijk verbetering geconstateerd. Verder moeten de spelregels rond vertrouwelijkheid nog beter worden gehandhaafd (m.n. aangeven: waarom vertrouwelijk?).

Contact met de burgers: Het is van belang te werken aan betrouwbare lokale politiek door middel van communicatie, kwaliteit en transparantie. Ook burgers moeten eerder worden betrokken bij besluitvormingsprocessen. Er worden twee hoorzittingen burgerparticipatie georganiseerd en raadsleden kunnen een masterclass bij RO/EZ volgen; geconstateerd wordt echter dat hier nog een wereld te winnen valt. Het zou goed zijn om een checklist burgerparticipatie te ontwikkelen en om de inspraakverordening tegen het licht te houden.

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

1.2. Raadsperiode 2010 – 2014

1.2.1. Commissie Cultuurverandering

Na de raadswisseling komt de voorlopig geprolongeerde commissie Cultuurverandering rustig op gang. De raad kent veel nieuwe gezichten, en dat betekent dat men eerst bijgepraat moet worden over het cultuurveranderingsproces. Dat gebeurt in mei 2010 door middel van presentaties door griffier en gemeentesecretaris. In september vindt er vervolgens een informele brainstorm plaats ter voorbereiding op de eerste echte commissievergadering van oktober.

In 2011 komt de commissie maar liefst zes keer bij elkaar. Dit is het jaar waarin de interim-griffier komt met zijn rapport van bevindingen, en van de werkconferentie van raad en college die daarop volgt. In 2012 neemt de vergaderfrequentie flink af. Aan het begin van het jaar wordt tot twee maal toe een vergadering geannuleerd vanwege gebrek aan stukken. Uiteindelijk komt de commissie drie keer bij elkaar. In 2013 is de commissie nog in het geheel niet in officiële setting bijeen geweest. Twee belegde vergaderingen zijn geannuleerd. Wel hebben er twee informele bijeenkomsten plaatsgevonden, nl. een werkconferentie burgerparticipatie en een heisessie cultuurverandering.

Over nut en noodzaak van een aparte commissie Cultuurverandering is meer dan eens gesproken. Eind 2011 vindt een eerste evaluatie plaats. Naar aanleiding van de discussie belooft de voorzitter met een gespreksnotitie te komen. In het voorjaar 2012 staat dit memo, waaraan een belronde langs de leden van de commissie ten grondslag ligt, ter discussie. Een meerderheid van de commissie vindt het zinvol om voorlopig met de commissie door te gaan. Het proces van cultuurverandering vraagt volgens hen nog steeds om begeleiding door en reflectie binnen een aparte commissie. Dit wordt in juli 2012 bekrachtigd met een raadsbesluit om: de cie. CV in ieder geval te laten voortbestaan tot het einde van de raadsperiode, de frequentie te verlagen van vier naar drie keer per jaar, en tegen het einde van de raadsperiode het voortbestaan van de commissie te heroverwegen.

1.2.2. Veranderagenda College

Wat betreft de veranderagenda van het college vraagt de (nieuwe) voorzitter van de commissie Cultuurverandering in augustus 2010 per brief aan het college om ten behoeve van elke commissievergadering een schriftelijke update te leveren met beantwoording van een vaste rij vragen. Deze betreffen de collegialiteit van bestuur, de rollen van en acties door burgemeester en gemeentesecretaris, de centrale aansturing van de organisatie, de doorontwikkeling van de cultuurverandering naar middenkader en basis, de trekkracht bestuurlijk en ambtelijk, en de communicatie van de cultuurverandering. Dit verzoek heeft geleid tot acht collegebrieven met de titel 'Stand van zaken organisatieontwikkeling en cultuurverandering' (sept 10, mrt 11, jun 11, sept 11, jan 12, mrt 12, jun 12, nov 12).

Het nieuwe college wil voor de voortgang van de cultuurverandering de (bestuurlijke, publieke en interne) dienstverlening als hefboom gebruiken. Voor het verbeteren van de *bestuurlijke* dienstverlening wordt het bureau Boer & Croon ingeschakeld. Er wordt hard gewerkt aan het stroomlijnen en vereenvoudigen van proces, waarbij o.a. de steller meer verantwoordelijkheid krijgt. Ondertussen wordt gezocht naar een nieuwe gemeentesecretaris die een expliciete veranderopdracht krijgt. Wat betreft de *interne* dienstverlening wordt gewerkt aan het samenvoegen

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

van de middelenfuncties. Ten aanzien van de *publieke* dienstverlening wordt geëxperimenteerd met nieuwe vormen van burgerparticipatie.

Als de nieuwe gemeentesecretaris is aangesteld, wordt het werk van Boer & Croon als aanjager van het proces *bestuurlijke* dienstverlening afgerond; e.e.a. moet nu concreet handen en voeten krijgen, en dat neemt de gemeentesecretaris zelf voor zijn rekening, ondersteund door een interne implementatiemanager. Langzaam maar zeker verandert de manier van werken. De dienstverlening aan de raad verbetert aanzienlijk door de invoering van een nieuw format voor raadsvoorstellen. Met betrekking tot de *interne* dienstverlening wordt de ontwikkeling van een Shared Service Center (SSC) in gang gezet, waarin alle middelenfuncties van de verschillende diensten worden samengebracht, en voor verbetering van de *publieke* dienstverlening wordt gewerkt aan een Klant Contact Centrum (KCC), ter vervanging van de verschillende publieksbalies. T.a.v. burgerparticipatie wordt meegedaan aan een benchmark, en er wordt gewerkt aan een handboek burgerparticipatie en een nieuwe verordening. Bespreking van de casus Moesstraat in de commissie CV zet wat dit betreft weer even de zaak op scherp.

Het motto wordt: Eén gemeente, één organisatie. Het denken in kolommen en diensten moet worden doorbroken, in plaats daarvan moet meer worden gestuurd op programma's. Integraliteit moet voorop staan. Concreet betekent dit het einde van het aloude AMT, waarin de acht dienstdirecteuren met elkaar overlegden. In plaats daarvan komt er een GMT, met vijf directeuren die samen de hele organisatie aansturen: elke directeur heeft aan de ene kant lijnverantwoordelijkheid voor één of meer diensten en aan de andere kant inhoudelijke verantwoordelijkheid voor één of meer programma's die binnen andere diensten vallen. De Bestuursdienst, die een beetje de schakel was tussen de andere diensten en het college, wordt opgeheven. In plaats daarvan komt er een veel kleinere Concernstaf die zowel college als GMT moet ondersteunen op bestuurlijk-strategisch niveau.

Geleidelijk is de aandacht wel wat verschoven van cultuurverandering naar organisatieontwikkeling. Nu is het nadrukkelijk de bedoeling om door die organisatieontwikkeling de cultuurverandering een *boost* te geven, maar toch benadrukt de commissie het belang van ook de 'zachte kant' van CV.

In september 2012 valt het college. Volgens het zgn. Prinsenhofakkoord, het programma van de nieuwe coalitie, waren de politieke problemen "mede het resultaat van een vastgelopen politieke cultuur. Steeds meer werd over elkaar in plaats van met elkaar gesproken.". Het proces van cultuurverandering moet daarom een nieuwe impuls krijgen. En dan gaat het nu in de eerste plaats juist om de 'zachte kant', om houding en gedrag ("open, transparant en eerlijk"), zowel op het stadhuis als in de stad. *Op het stadhuis* vraagt dat om een dienstbare opstelling van het college naar de raad, en om een collegiale omgang, zowel in de raad als in het college. Opvallende beleidswijziging is dat alle raadsleden op hetzelfde moment dezelfde informatie ontvangen, omdat het college er voor de hele raad moet zijn. *In de stad* moet meer de verbinding gezocht worden met de burger, in een open houding jegens ideeën van buitenaf. Samen met de stad op zoek naar oplossingen van problemen. In de laatste 'stand-van-zaken-brief' kondigt het nieuwe college aan de ambities in de pijlers Cultuurverandering ('stadhuis') en Burgerparticipatie ('stad') scherper te gaan formuleren en uitwerken.

Wat de 'harde kant' betreft: de organisatie moet deze 'andere overheid' ondersteunen. Dat betekent dat de organisatieverandering moet worden versneld, met een verdere hervorming van het

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

dienstenmodel. Verder moet er gewerkt worden aan meer efficiency, waarbij ook nagedacht moet worden aan andere vormen van samenwerking of zelfs aan uitbesteding van taken. Dit houdt ook nauw verband met een grote bezuinigingsopgave.

Parallel aan deze ontwikkeling vindt het raadsonderzoek plaats naar de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs. Het onderzoeksrapport, dat in december 2012 wordt besproken, geeft aan dat de beoogde cultuurverandering nog niet is voltooid. Er was sprake van gebrek aan samenspel tussen college, raad en organisatie, de verschillende partijen hebben hun onderscheiden verantwoordelijkheden onvoldoende ingevuld. In een motie van spijt neemt de raad deze conclusies over en onderstreept het belang van cultuurverandering bij de gemeente. Het college wordt opgeroepen om binnen enkele maanden met concrete maatregelen te komen. In een andere motie wordt het belang van het organiseren van tegenkracht benoemd. In een brief d.d. 25 juni jl. doet het college een aantal suggesties die kunnen worden opgenomen in een leidraad bij fusies en verzelfstandiging van organisatie onderdelen.

In vervolg op deze beide ontwikkeling verzoekt het presidium op voorstel van de griffie in januari 2013 om in het voorjaar met en voor de raad een heisessie over cultuurverandering en een werkconferentie burgerparticipatie te organiseren. Deze zijn er zoals al eerder vermeld ook gekomen. Tijdens de werkconferentie burgerparticipatie in maart staat de participatieve democratie centraal, mede naar aanleiding van het rapport van de Raad voor het openbaar bestuur (Rob) 'Loslaten in vertrouwen', dat een paradigmashift introduceert van een overheid die burgers betreft bij haar initiatieven naar een overheid die initiatieven van burgers de volle ruimte geeft en waar nodig ondersteunt. Van burgerparticipatie gaat het naar overheidsparticipatie, en de participatieladder maakt plaats voor de loslaatladder. Tijdens de conferentie werkt hoofdspreker Jim Diers, participatie-expert uit Seattle, deze gedachten heel enthousiasmerend uit. De heisessie cultuur in april is een besloten bijeenkomst van raad en college, waarbij de leden worden uitgedaagd voor zichzelf handen en voeten te geven aan het begrip cultuurverandering. In het presidium blijkt dat er heel wisselend over deze laatste bijeenkomst wordt gedacht, en dat er wisselende beelden blijven bestaan bij het begrip cultuur. Aan een vervolgsessie zoals aanvankelijk de bedoeling was bestaat geen behoefte meer.

1.2.3. Veranderagenda Raad

Met betrekking tot de eigen veranderagenda van de raad wordt in deze raadsperiode gewerkt aan de uitwerking van de aanbevelingen uit de vorige periode. Daarnaast is het vertrek van de griffier voor de raad aanleiding eerst een interim-griffier aan te stellen die moet bezien hoe het functioneren van raad en griffie kan worden verbeterd.

Raad aan de voorkant:

Een belangrijk item is het *herzien van de LTA*. Men acht het van belang daarin meer prioritering aan te brengen, en de procedure bij grote dossiers aan te geven. Dit leidt tot de zgn. notitie Gijsbertsen over het ontwikkelen van een strategische agenda, die als bijlage bij het rapport van bevindingen van de interim-griffier, Leo Aarden, wordt gevoegd. Vervolgens is het een zoektocht naar de goede vorm, en naar wie waarvoor verantwoordelijk is: wat moet het college doen en wat is toch echt iets voor de raad zelf? Het proces komt nog een tijdje stil te liggen door de politieke ontwikkelingen rond de val van het college. Uiteindelijk wordt besloten tot een flexibel model, waarbij de LTA-overleggen tussen

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

commissievoorzitter en portefeuillehouder een grote rol spelen: daar worden afspraken gemaakt over welke onderwerpen zich lenen voor een zgn. raadsbehandelplan¹ en daarmee een plek op de strategisch-politieke agenda (die geïntegreerd wordt in de gewone LTA). De raadsbehandelplannen worden door de commissie besproken bij het agendapunt A3 'afspraken en planning'.

Ondertussen wordt gewerkt aan vernieuwing van de 'gewone' LTA, met nieuwe kolommen, meer reliëf, nieuwe nummering, verschil tussen korte en lange termijn, verwerking van de toezeggingen uit de TIM-lijst en integratie van de geplande herziening van kadernota's. Dit loopt verder via het presidium en krijgt uiteindelijk begin 2013 zijn definitieve beslag.

Het *rapport van de interim-griffier* legt veel nadruk op het pakken van de te onderscheiden rollen die raad en college hebben bij de totstandkoming en uitvoering van gemeentelijk beleid. Hij hanteert daarbij de term *governance*, daarbij gaat het om de inrichting van het proces van sturen, beheersen, verantwoording afleggen en toezicht houden bij de realisatie van beleid). Ook benadrukt het rapport de pregnante rol van de raad als het gaat om het bepalen van de beleidsprioriteringen per jaar gedurende de raadsperiode.

Verder doet hij de aanbeveling om de rol van het presidium als agendacommissie verder uit te werken. Dit leidt eind 2011 tot een notitie van de griffie over agendavorming raad en commissies waarbij vier scenario's worden geschetst. Uiteindelijk kiezen presidium en commissievoorzitters voor handhaving van de huidige werkwijze, waarbij de belangrijkste rol is weggelegd voor commissievoorzitter en –griffier. Wel moet er meer aandacht komen voor het overdragen van het 'stokje' van commissie naar raad (niet alleen conform of discussie, maar ook evt. overgebleven bespreekpunten). Verder moet het instrument van de LTA meer worden ingezet: geregeld overleg tussen commissievoorzitter en portefeuillehouder, aandacht voor tijdige aanlevering van stukken, en overleg tussen voorzitters en presidium over de LTA.

Een ander item dat de nodige aandacht krijgt, is het voorstel van de interim-griffier om te gaan werken aan een *strategische visie* 'Groningen 2035'. Hierover is veel verschil van mening. Een kleine meerderheid van de raad ziet hierin een goed middel om als raad de hoofdlijnen van beleid voor de komende tijd uit te zetten, een grote minderheid ziet er weinig heil in gezien de steeds wisselende omstandigheden en het gegeven van de politieke verdeeldheid. Het idee wordt verder uitgewerkt, op voorstel van D66 leveren alle fracties een A4-tje waarin zij hun primaire gedachten voor de lange termijn op een rijtje zetten, en de griffie werkt aan een plan van aanpak. Het draagvlak voor een dergelijke visie brokkelt echter af, er wordt nog gepoogd dan maar een 'light versie' te ontwikkelen, maar uiteindelijk concludeert het presidium begin 2013 dat er geen behoefte meer bestaat aan een strategische visie.

Kwaliteit van het debat:

Het blijft een discussieonderwerp of debattraining iets is wat raadsbreed moet worden aangeboden, of dat het een zaak is voor de fracties zelf. Raadslid Krüders komt nog met een notitie over dit onderwerp. Dit leidt tot de conclusie dat er geen behoefte is aan debattraining.

¹ Een document waarin college en raad afspreken wanneer en hoe de raad (m.n. aan de voorkant van een proces) wordt betrokken bij en geïnformeerd over een groot, veelomvattend onderwerp, en op welke momenten de raad nog invloed kan uitoefenen.

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

Ten behoeve van de kwaliteit van het debat wordt gewerkt aan een format voor raadsvoorstellen. Uiteindelijk wordt het zgn. *Gronings A4-tje* als model ingevoerd, waarbij door vooropstelling van dictum en (publieks-)samenvatting meteen duidelijk is waar het voorstel over gaat en welk besluit van de raad wordt gevraagd. Ook dwingt het format tot kernachtige formulering van de argumentatie en de financiële consequenties.

Informatievraag van de raad:

De interim-griffier bepleit in zijn rapport o.a. het verbeteren van de beleids(voorbereidende) instrumenten en van de informatie voor de sturende en controlerende rol van de raad, aandacht voor de samenhang van planning en rapportage van de P&C-documenten, het bepalen van evaluatieprioriteiten en het verbeteren van de meetbaarheid van beleid. Verder wijst hij op de agendadruk voor de raad die ontstaat door de ruime mate van agendering en verwerking in voorstellen van uitvoeringsinformatie en –aangelegenheden.

Naar aanleiding van een notitie van raadslid Seton ('Zagen aan stoelpoten') wordt gediscussieerd over de *actieve informatieplicht van het college*. Dit blijft een spanningsveld, een gezamenlijke zoektocht naar transparantie, waarbij de raad niet op achterstand wordt gezet en waarbij tegelijk het college ook niet alles maar over de schutting werpt.

Tenslotte is ook aandacht voor het onderwerp '*vertrouwelijkheid*'. In een notitie van het college wordt gemeld dat er meer aandacht zal komen voor de relatie met de WOB en de Gemeentewet, en het nadrukkelijk opleggen van geheimhouding. De term '*vertrouwelijk*' zal minder worden gebruikt. Hetzelfde geldt voor besloten vergaderingen. Uiteindelijk is op instigatie van de nieuwe griffier de term '*vertrouwelijk*' helemaal uitgebannen. Alles is openbaar, tenzij het college nadrukkelijk en onderbouwd geheimhouding oplegt. Deze moet dan vervolgens ook door de raad worden bekrachtigd.

Contact met de burgers:

De interim-griffier laat in zijn rapport zien dat de raad wettelijk gezien zorgplicht heeft m.b.t. burgerparticipatie (art. 150 GW), en hij roept de raad op zijn sturende rol in dezen op te pakken. In dit kader wordt i.s.m. een raadswerkgroep gewerkt aan een kadernota burgerparticipatie (vastgesteld januari 2011) en een nieuwe inspraakverordening (gewacht wordt op het VNG-model). De fractie van D66 biedt het college een checklist burgerparticipatie aan die in dank wordt aanvaard en gebruikt, en verder passeren twee initiatiefvoorstellen op dit terrein, van resp. D66 ('Burgerinitiatief in Groningen') en de Stadspartij ('190.000 deskundigen'), waarvan uiteindelijk alleen het eerste is aangenomen.

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

2. Stand van zaken

2.1. Doelstellingen

Om de balans te kunnen opmaken is het noodzakelijk terug te gaan naar de oorspronkelijke doelstellingen. Wat wilde de raad bereiken, en wat is daarvan uiteindelijk terecht gekomen?

Het proces van cultuurverandering is ingezet met de aanbevelingen van Postma, Klaassen en Anderson n.a.v. de Europaparkaffaire. Deze kunnen als de begindoelstellingen van het traject worden beschouwd. We zetten ze nog even op een rijtje:

- De planning en control binnen de dienst RO/EZ moet beter georganiseerd worden
- De raad moet bij grote projecten het ritme van kredietverstrekking bepalen
- De rollen van raad en college moeten beter in beeld komen
- De verbinding tussen de wethouder RO en de top van RO/EZ moet worden herijkt
- De raad moet meer aan de voorkant worden betrokken bij beleidskeuzes
- Het college moet werken aan een adequatere informatievoorziening t.b.v. de kaderstellende en controlerende rol van de raad
- De dominante, kwaliteitsinhoudelijke cultuur bij RO/EZ moet worden bijgesteld
- Er moet een bedrijfsstrategie worden ontwikkeld voor de toekomst van RO/EZ

In vervolg daarop heeft de raad zelf nog aantal min of meer aanvullende doelstellingen geformuleerd:

- Verbetering van de collegialiteit van bestuur door het college
- Gemeentebrede cultuurverandering, dus niet alleen bij RO/EZ
- Herziening van de positie van wethouders t.o.v. diensten (college – AMT)
- Een eigen veranderagenda van de raad, met de volgende speerpunten:
 - o De raad moet zich meer aan de voorkant van het proces positioneren d.m.v. betere agendering
 - o Er moet meer helderheid in het debat komen d.m.v. debattraining en een vast format voor raadsvoorstellen
 - o Er moet meer scherpheid komen in de informatievraag van de raad, zodat het college de informatievoorziening daarop kan afstemmen
 - o Burgers moeten meer, beter en eerder worden betrokken bij besluitvormingsprocessen

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

2.2. Resultaten

Wie de terugblik over de afgelopen zes jaar op zich laat inwerken, kan haast niet anders dan tot de conclusie komen dat er heel wat is bereikt. We proberen op een rijtje te zetten wat in onze ogen de geboekte resultaten zijn (uiteraard is het oordeel daarover uiteindelijk aan uw raad²):

- Al in 2009 is geconcludeerd dat de veranderingen bij de dienst RO/EZ (waar het allemaal begon) onomkeerbaar zijn geworden, en dat een status aparte m.b.t. cultuurverandering voor deze dienst niet meer nodig is.
- Het knippen van kredieten is geregeld in het raadsbesluit over de notitie 'De gemeenteraad aan het stuur. Sturing en verantwoording van projecten' uit 2008. E.e.a. is geëvalueerd in 2012.
- Het AMT is vervangen door een GMT dat werkt met meervoudige aansturing, waardoor er meer eenheid komt in de ambtelijke cultuur ('ontkokering')
- De doorbreking van de dienstenstructuur is onomkeerbaar geworden.
- Het proces van bestuurlijke dienstverlening is verbeterd, met meer verantwoordelijkheid voor de steller van een stuk, en meer aandacht voor politieke sensitiviteit en gerichtheid op college en raad.
- De facilitering van het politieke debat is verbeterd door de invoering van het zgn. Groninger A4-tje als format voor raadsvoorstellen.
- De interne dienstverlening wordt verbeterd door het samenvoegen van de middelenfuncties; het SSC staat in de steigers.
- De publieke dienstverlening wordt verbeterd door het samenvoegen van de publieksbalies in een KCC
- De bestuursdienst is vervangen door een concernstaf die zowel college als GMT ondersteunt.
- Er is een kadernota burgerparticipatie vastgesteld, een checklist burgerparticipatie aangeboden en over de hele linie veel aandacht voor het betrekken van burgers. Er wordt intensief nagedacht over een paradigmashift waarbij het minder gaat over graden van burgerparticipatie bij overheidsprojecten en meer over graden van overheidsparticipatie bij burgerprojecten.
- Er is een LTA nieuwe stijl ingevoerd met meer reliëf, verwerking van toezeggingen en moties, en integratie van de herziening van kadernota's en raadsbehandelplannen
- Het beheer van de LTA is beter geborgd door een frequenter contact tussen commissievoorzitter en portefeuillehouder, en nadrukkelijke bespreking in de commissies tijdens agendapunt A3
- De raad wordt veel vaker aan de voorkant van een beleidsproces geconsulteerd, waarbij vaak meerdere alternatieven worden voorgelegd.
- Alle raadsleden krijgen inmiddels op hetzelfde moment dezelfde informatie
- Er is nadrukkelijk aandacht voor openheid en collegialiteit tussen college- en raadsleden
- Het omgaan met vertrouwelijkheid is inmiddels goed geregeld, en de spelregels m.b.t. geheimhouding worden over het algemeen goed gehandhaafd.

² Wat in deze en de volgende paragraaf als al dan niet bereikt wordt genoteerd berust voor een groot deel op indrukken bij de griffie. Hoe raadsleden dit zelf inschatten zal hopelijk blijken uit de enquête evaluatie werkwijze raad die gehouden wordt/is onder (oud-)raadsleden en waarvan de resultaten ook geagendeerd zullen worden in de commissie Cultuurverandering.

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

2.3. (Nog) niet gerealiseerd en overgebleven zorgpunten

Hoeveel er dus ook bereikt is de afgelopen zes jaar, de cultuurverandering kan nog niet in zijn totaliteit als een afgesloten proces worden beschouwd – als dat ooit al het geval zal zijn. Er blijven open einden, zaken die nog niet zijn gerealiseerd, en zorgpunten die aandacht verdienen. We proberen wat punten op een rijtje te zetten.

Met betrekking tot twee aandachtspunten uit uitgebrachte adviezen heeft de raad uiteindelijk aangegeven daar geen behoefte aan te hebben. Het betreft het ontwikkelen van een strategische langetermijnvisie en de structurele invoering van debattraining voor raadsleden. Het punt van de strategische visie wordt op geheel andere wijze opgevangen door het nu van collegewege georganiseerde inspiratiefestival *Let's Gro*, dat vorm moet geven aan de toekomstagenda voor de stad. Debattraining zoeken fracties toch liever bij hun eigen partij. Daarmee wordt echter nog niet voorzien in de behoefte om het debat als zodanig in commissie en raad op een hoger plan te krijgen en daarover met elkaar over fractiegrenzen heen in gesprek te zijn. Regelmatig wordt gesignaleerd dat de vergaderstijl in commissies en raad nog wel erg het karakter heeft van vragen stellen (raad) en antwoorden geven (college) in plaats van dat fracties ook daadwerkelijk met elkaar in debat gaan. Ook de klacht dat er teveel technische vragen worden gesteld is nog niet uit de wereld.

Een punt dat de hele periode van zes jaar veel aandacht heeft gehad, maar naar onze indruk nog altijd niet volledig en naar tevredenheid is 'opgelost', is dat van informatievraag en informatievoorziening. De gewenste scherpte in de informatievraag van de raad (welke informatie wil de raad nu wel en welke niet ontvangen) lijkt er eigenlijk niet te zijn gekomen, en daardoor is het ook niet gelukt om de informatievoorziening vanuit het college adequater te organiseren. Eigenlijk wil de raad nog steeds alles weten, waardoor het college het gevoel krijgt nooit genoeg informatie te geven. Gevolg: een overdosis informatie die niet meer te overzien is, en gemakkelijk leidt tot het bekende bomen-en-bos-gevoel.

Bovenstaand punt heeft alles te maken met het feit dat er nog steeds geen heldere rolverdeling lijkt te zijn tussen raad en college. Officieel is het bij de dualisering van het gemeentebestuur goed geregeld: de raad heeft als volksvertegenwoordiging een kaderstellende en controlerende rol, terwijl het college belast is met het voorbereiden en uitvoeren van beleid, en daarnaast functioneert als dagelijks bestuur van de gemeente. Oftewel: de raad aan het begin en eind van het proces, en het college daar tussenin. Praktijk is echter vaak, dat de raad graag gedurende heel het proces betrokken wil blijven, de vinger aan de pols wil houden, en in voorkomende gevallen wil bijsturen en corrigeren, en dat het college de raad daar maar al te graag in faciliteert, de raad daar zelfs geregeld toe uitnodigt. Met als risico (naast het enorm toenemen van de werkdruk voor raadsleden) dat de raad zo in de uitvoering wordt meegezogen dat het lastig wordt om achteraf nog goed te kunnen controleren. Dit punt is destijds nadrukkelijk gemaakt door de interim-griffier maar dat heeft naar onze indruk nog niet wezenlijk tot veranderingen geleid.

Aan deze constatering willen we nog twee zorgpunten toevoegen. Allereerst signaleren wij dat er maar weinig tijd is (dan wel: genomen wordt) voor reflectie. Raadsvergaderingen worden in het presidium altijd wel even kort geëvalueerd, de gang van zaken tijdens commissievergaderingen worden heel in het algemeen een paar keer per jaar tijdens het voorzittersoverleg doorgenomen, maar daar blijft het bij. Tijdens de wekelijkse presidiumvergaderingen moeten erg veel punten in

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

hoog tempo afgehandeld worden. Tijd om elkaar eens wat dieper in de ogen te kijken is er niet. Een ander zorgpunt is wat ons betreft de borging van de wel bereikte resultaten.

Niet zozeer een zorgpunt als wel een punt van aandacht: een gevolg van de verbetering van de relatie tussen college en raad is een toename van het aantal informele, besloten bijeenkomsten, waarin alvast ongedwongen van gedachten kan worden gewisseld over bepaalde thema's. Deze bijeenkomsten worden over het algemeen gewaardeerd, maar kunnen vragen oproepen bij burgers. Wellicht moet nog eens nader worden doorgedacht over dit fenomeen en hoe hiermee om te gaan. Een apart punt daarbij is de geheime informatie die in zulke informele bijeenkomsten (in goed vertrouwen) soms over tafel gaat. Omdat de bijeenkomst geen formele status heeft, is het lastig om geheimhouding op te leggen. Hoe hiermee om te gaan?

3. Hoe nu verder

Uit het hoofdstuk over de stand van zaken kan vrijmoedig geconcludeerd worden dat (tenminste naar het oordeel van de griffie) het glas m.b.t. cultuurverandering meer dan halfvol is. De in 2007/2008 gestelde doelen zijn voor een groot deel gerealiseerd. Met betrekking tot de nog openstaande punten kan de vraag gesteld worden of voortzetting van de commissie Cultuurverandering na de raadswisseling de geëigende manier is om hier verder aan te werken.

Bij eerdere evaluaties van de commissie is meer dan eens gesteld dat veel zaken ook via het presidium zouden kunnen worden geregeld, of via incidentele agendering in de reguliere raadscommissie F&V. Tot nu toe achtte de meerderheid de cultuurverandering nog niet ver genoeg doorgezet om de tijdelijke commissie op te kunnen heffen. De balans zou op basis van de nu voorliggende evaluatie wel eens anders kunnen uitvallen. Bovendien heeft de praktijk de theorie ingehaald. Het afgelopen jaar bleken informele bijeenkomsten meer geschikt dan een formele politieke discussie. Dat roept op z'n minst de vraag op of dat in dit stadium van het cultuurveranderingsproces niet sowieso een geëigender vorm is.

Uit de vorige paragraaf mag duidelijk zijn dat het onderwerp cultuurverandering nog niet van de agenda kan. De geboekte resultaten zullen op één of andere manier geborgd moeten worden, en aan de nog niet gerealiseerde punten zal verder moeten worden gewerkt. Wij zien de volgende mogelijkheden en horen graag hoe u daar over denkt.

1. Op basis van (o.m.) deze evaluatie en de daarop volgende bespreking wordt een A4 opgesteld met de belangrijkste resultaten die geboekt zijn m.b.t. de veranderagenda van college en raad. Deze wordt i.c.m. de hierna voorgestelde afspraken (zie m.n. punt 7) officieel door de raad vastgesteld en kan in de toekomst gebruikt worden als referentiepunt (zijn we teruggezaakt, verder gekomen of is de status quo gehandhaafd?)
2. Jaarlijks wordt een heisessie belegd voor raad en college over thema's die gelieerd zijn aan cultuurverandering. Tijdens deze heisessies zal bovenstaand borgingsdocument altijd op de één of andere manier een rol spelen. Een verdere bezinning op de onderscheiden rollen van raad en college zou hier op zijn plek zijn.
3. Jaarlijks vindt er een aparte raadscommissie plaats over zaken m.b.t. P&O. De raad vraagt het college dan nadrukkelijk ook te rapporteren over de stand van zaken met betrekking tot bestuurlijke en ambtelijke cultuur, al dan niet in relatie tot de organisatieontwikkeling. Zo

Bijlage - Evaluatie commissie Cultuurverandering

blijft er in elk geval 1x per jaar een publiek en politiek verantwoordingsmoment m.b.t. cultuur.

4. Het presidium maakt op structurele basis (bijv. één keer per twee maanden) nadrukkelijk ruimte voor reflectie en bezinning wat betreft het functioneren van raad en commissies – al dan niet samen met de commissievoorzitters.
5. De griffie krijgt de opdracht zich nader te bezinnen op het nog openstaande punt van de informatievraag van de raad en de informatievoorziening door het college, en hierover aan het presidium te rapporteren; m.b.t. de P&C-documenten is hier een taak weggelegd voor het auditcomité. Ook wordt de griffie gevraagd de ontwikkelingen met betrekking tot burgerparticipatie en de veranderende positie van het gemeentebestuur t.o.v. de samenleving te volgen en daarover geregeld te rapporteren aan het presidium. Voor beide thema's kan het instellen van een raads werkgroep overwogen worden.
6. Om de kwaliteit van de vergaderingen op een hoger plan te brengen gaan de benoemde commissievoorzitters samen met de raadsvoorzitter, de raadsgriffier en de commissiegriffiers op training. De tijdens of naar aanleiding van deze training gemaakte collectieve afspraken over de wijze van vergaderen en de invulling van de verschillende rollen worden vervolgens met de hele raad gedeeld en besproken.
7. De griffie concipieert (eventueel in samenwerking met een klankbordgroep uit de raad) een testament van de oude voor de nieuwe raad. Daarin worden tenminste de hierboven genoemde punten opgenomen. Dit testament wordt in januari geagendeerd voor de commissie CV en uiteindelijk al dan niet geamendeerd vastgesteld in de daaropvolgende raad. De griffie zal het document vervolgens in de nieuwe raadsperiode z.s.m. voorleggen aan het presidium.

Bijlage - Integriteit op de politieke agenda

MEMO

Griffie

Aan	Commissie Cultuurverandering
Van	Wolbert Meijer
Afdeling	Griffie
CC	
Datum	september 2013
Onderwerp	Integriteit op de politieke agenda

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1. Integriteit van ambtenaren	2
1.1. Ambtenarenwet	2
1.2. Modelaanpak	2
1.3. Rapport BIOS	2
1.4. Situatie gemeente Groningen	2
1.5. Advies griffie	3
2. Integriteit van politiek ambtsdragers	4
2.1. Modelaanpak	4
2.2. Handreiking VNG	4
2.3. Situatie gemeente Groningen	4
2.4. Advies griffie	4
Bijlage 1: Vergelijking gedragscodes	6
Bijlage 2: Concept Plan van aanpak	9

Samenvatting advies griffie

1. Verzoek het college om de raad te informeren over het integriteitsbeleid van de gemeente Groningen aan de hand van de Ambtenarenwet en de zgn. Modelaanpak
2. Agendeer deze informatie in de eerstvolgende P&O-commissie (april 2014)
3. Leg tijdens of na deze bespreking (desnoods bij motie) vast welke punten de jaarlijkse rapportage integriteit in de gemeenterekening dient te bevatten.
4. Agendeer voortaan dit onderdeel van de rekening voor de jaarlijkse P&O-commissie.¹
5. Beleg jaarlijks een bijeenkomst voor raads- en collegeleden over integriteit van politieke ambtsdragers
6. Ga tijdens deze sessies het gesprek aan over waarden en normen m.b.t. integriteit, en zoom vervolgens in op items uit de gedragscode, zo mogelijk a.d.h.v. casuïstiek.
7. Laat de eerste van deze sessies mede gericht zijn op het herzien van de bestaande gedragscodes

¹ Dit onderdeel van de rekening moet dan dus iets eerder beschikbaar zijn dan de rest van de rekening, óf de P&O-commissie moet niet in april, maar later in het jaar worden gepland.

Bijlage - Integriteit op de politieke agenda

Volgvel: 1

Inleiding

Dit memo is in concept voorgelegd aan het presidium van 4 september jl. Het presidium heeft ermee ingestemd dit memo ter bespreking aan uw commissie voor te leggen.

Het onderwerp 'integriteit' krijgt de laatste jaren veel aandacht. Er zijn diverse 'kwesties' in het nieuws geweest en er is ook het nodige over gepubliceerd. BING² en BIOS³ timmeren aan de weg om het thema op de agenda's te krijgen en hun ondersteuning aan te bieden.

Een goede aanleiding om hier ook in Groningen aandacht aan te gaan besteden is de in 2014 voorziene raadswisseling. Er moet nagedacht worden over een testament van de oude raad en een introductieprogramma voor de nieuwe. Daarin kan 'integriteit' een belangrijk thema vormen, zeker gezien de aandacht die besteed is en nog steeds besteed wordt aan cultuur(-verandering). Daar komt bij dat de Groninger gedragscodes voor raadsleden en collegeleden o.i. aanpassing verdienen op basis van de in 2011 verschenen handreiking annex modelgedragscode van de VNG⁴.

Als het over integriteit gaat, moet onderscheid worden gemaakt tussen integriteit van politieke ambtsdragers (raads- en collegeleden) en integriteit van ambtenaren. Voor de eerste vorm van integriteit is de raad verantwoordelijk, de tweede valt onder de verantwoordelijkheid van college (bestuurlijk) en gemeentesecretaris (ambtelijk). Toch willen wij eerst iets over dat laatste zeggen.

² Bureau Integriteit Nederlandse Gemeenten, www.bureauintegriteit.nl

³ Bureau Integriteitsbevordering Openbare Sector, www.integriteitoverheid.nl

⁴ <http://www.vng.nl/onderwerpenindex/recht/gemeentewet/publicaties/handreiking-integriteit-van-politieke-ambtsdragers>

Bijlage - Integriteit op de politieke agenda

Volgvel: 2

1. Integriteit van ambtenaren

1.1. Ambtenarenwet

Sinds 2006 is in de Ambtenarenwet vastgelegd dat het bevoegd gezag van ambtenaren verplicht is een integriteitsbeleid te voeren, waarbij in ieder geval aandacht is voor het bevorderen van het integriteitsbewustzijn en het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie. Het moet een vast onderdeel zijn van het personeelsbeleid: het moet aan de orde komen in functioneringsgesprekken en werkoverleggen, en er moet scholing en vorming op het gebied van integriteit worden aangeboden. Ook moet er een gedragscode worden opgesteld. Tenslotte – en daar gaat het nu om – moet er jaarlijks aan (in ons geval) de raad verantwoording worden afgelegd over het gevoerde integriteitsbeleid en de naleving van de gedragscode⁵.

1.2. Modelaanpak

In de 'Modelaanpak basisnormen integriteit openbaar bestuur en politie' wordt aangegeven hoe genoemd integriteitsbeleid vorm zou moeten krijgen⁶. Zo wordt aanbevolen het beleid in een schriftelijk document vast te leggen, periodiek onderzoek te doen naar kwetsbare handelingen, functies en processen, voorschriften en maatregelen te nemen in het kader van informatiebescherming en een vertrouwenspersoon of –instantie integriteit te benoemen. En ook hier weer de aanbeveling om het politiek verantwoordelijk of vertegenwoordigend orgaan te betrekken bij de ontwikkeling en de evaluatie/verantwoording van het integriteitsbeleid.

1.3. Rapport BIOS

Dit jaar kwam BIOS met het rapport 'Integriteit verankeren', waarin de kwaliteit van het integriteitsbeleid in de publieke sector tegen het licht wordt gehouden⁷. Het richt zich speciaal op ministeries, provincies en waterschappen, maar geeft aan dat eerdere onderzoeken uitwijzen dat de situatie bij de gemeenten vrijwel gelijk is. En die situatie is dat het integriteitsbeleid kampt met achterstallig onderhoud: teveel organisaties beschikken nog niet over een overkoepelend integriteitsbeleidsplan, benoemen geen concrete doelstelling en activiteiten en hebben nog geen integriteitsfunctionaris aangewezen. Het komt voor dat wat organisaties beschouwen als een integriteitsbeleidsplan alleen een gedragscode is of een aantal onsamenhangende stukken.

1.4. Situatie gemeente Groningen

De vraag is nu hoe de situatie bij de gemeente Groningen is. Rond de invoering van de nieuwe ambtenarenwet was er aandacht voor integriteitsbeleid. Op een vraag van de rekenkamercommissie (september 2004) bleek dat er geen systematische inventarisatie en monitoring van risicovolle posities plaatsvond. Het college beloofde toen een plan van aanpak en kwam zowel eind 2005 als begin 2006 met een rapportage integriteitsbeleid naar de raad. In februari 2006 besloot de raad dat er jaarlijks over het gevoerde integriteitsbeleid moest worden gerapporteerd in de paragraafbedrijfsvoering van de gemeenterekening. Ten behoeve van die rapportage moesten de volgende gegevens worden geregistreerd: het aantal afgelegde ambtseden, een lijst van gemelde nevenfuncties, een overzicht van het aantal en de aard van incidenten die tot disciplinaire maatregelen hadden geleid, en een overzicht van kwetsbare functies. Sindsdien wordt

⁵ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0001947>, artikel 125quater

⁶ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2005/09/26/modelaanpak-basisnormen-integriteit.html>

⁷ http://www.integriteitoverheid.nl/fileadmin/BIOS/data/Nieuws/2013/Integriteit_Verankerd.pdf

Bijlage - Integriteit op de politieke agenda

Volgvel: 3

hier een alinea aan gewijd in de gemeenterekening, waarin wordt gemeld het onder de aandacht brengen van het integriteitsbeleid bij nieuwe medewerkers, het aantal ambtseden, het aantal gemelde nevenwerkzaamheden (+ toegestaan of afgewezen), en het aantal integriteitsincidenten die tot disciplinaire maatregelen hebben geleid.

1.5. Advies griffie

Hoewel het personeelsbeleid (en dus ook het integriteitsbeleid) valt onder de verantwoordelijkheid van het college, is het volgens de griffie aan te bevelen hier conform de ambtenarenwet en de modelaanpak in het politieke gesprek tussen college en raad meer aandacht aan te besteden. Dat kan via een wat meer inhoudelijke subparagraaf in de gemeenterekening, ter bespreking in de jaarlijkse P&O-commissie. In eerste instantie zou de raad, gelet op de landelijke publiciteit rond dit onderwerp de afgelopen jaren, aan het college kunnen vragen haar aan de hand van de punten uit de ambtenarenwet (verplicht) en de modelaanpak (aanbevolen) te informeren over het integriteitsbeleid van de gemeente Groningen (waarbij dus geldt dat integriteitsbeleid meer is dan het hebben van een gedragscode en een klokkenluidersregeling en het doen aan bewustwording). Deze informatie zou vervolgens besproken kunnen worden in de eerstvolgende P&O-commissie (april 2014). Naar aanleiding van die bespreking zou de raad vervolgens kunnen aangeven welke punten de jaarlijkse rapportage integriteit in de gemeenterekening voortaan tenminste moet bevatten. Dit onderdeel van de gemeenterekening kan dan vervolgens vast agendapunt worden tijdens de jaarlijkse P&O-commissie.

Bijlage - Integriteit op de politieke agenda

Volgvel: 4

2. Integriteit van politieke ambtsdragers

2.1. Modelaanpak

Over het integriteitsbeleid t.a.v. politieke ambtsdragers is bij wet minder vastgelegd. De Gemeentewet regelt echter wel nadrukkelijk dat nevenfuncties openbaar gemaakt moeten worden, dat sommige functies onverenigbaar zijn met de desbetreffende politieke functie, dat er een zuiveringseed moet worden afgelegd en dat verschillende handelingen voor de politiek ambtsdrager verboden zijn⁸. Daarnaast bepaalt de Algemene Wet Bestuursrecht dat een bestuursorgaan ertegen moet waken dat leden van dat bestuursorgaan die een persoonlijk belang bij een besluit hebben de besluitvorming beïnvloeden⁹. De al eerder genoemde Modelaanpak uit 2006¹⁰ adviseert verder het opstellen en goed kenbaar maken van een gedragscode, het melden van financiële belangen, het nemen van maatregelen gericht op informatiebescherming en het treffen van een regeling voor het aannemen van geschenken of uitnodigingen.

2.2. Handreiking VNG

In 2011 komt de VNG met een handreiking integriteit die veel verder gaat¹¹. M.b.t. belangenverstrengeling wordt bijv. niet alleen gesproken over het melden van nevenfuncties en financiële belangen, maar ook over het maken van afspraken hoe te handelen in situaties dat persoonlijke belangen de onafhankelijke oordeelsvorming in de weg kunnen staan en situaties die de schijn van onzuivere oordeelsvorming kunnen oproepen. In het kader van informatiebescherming zouden er afspraken moeten worden gemaakt over zorgvuldige omgang met informatie waarover men uit hoofde van het politiek ambt beschikt. Er wordt gesproken over hoe om te gaan met onkostendeclaraties, het gebruik van voorzieningen van de gemeente en buitenlandse reizen, en over risico's t.a.v. inkopen en aanbesteden. Tenslotte wordt geadviseerd om het onderwerp integriteit regelmatig te laten terugkeren op de politieke agenda; het integriteitsbeleid voor politieke ambtsdragers zou één keer per jaar moeten worden geëvalueerd, beoordeeld en evt. worden bijgesteld. De handreiking gaat gepaard met een model gedragscode.

2.3. Situatie gemeente Groningen

In de Gemeente Groningen komt het onderwerp integriteit van politieke ambtsdragers ad hoc wel eens ter sprake. Verder zijn er gedragscodes en uiteraard worden eden afgelegd en geheimhoudingsverklaringen getekend.

2.4. Advies griffie

De griffie adviseert om hierin conform de handreiking van de VNG meer aandacht aan te besteden. Het is beter als er een cultuur heerst waarin – als er nog niets aan de hand is – hierover open en eerlijk het gesprek met elkaar wordt aangegaan, dan dat gewacht wordt op de eerste 'kwestie'. Ook naar de inwoners van de Stad is het belangrijk om uit te stralen dat de lokale politiek integriteit hoog in het vaandel heeft en er op regelmatige basis het gesprek over aangaat. Dat kan het vertrouwen in de politiek vergroten.

⁸ Voor raadsleden GW art. 12-15, voor wethouders GW art. 36b, 41a, 41b, 41c, en voor de burgemeester GW art. 64-69

⁹ AWB art. 2:4

¹⁰ Zie noot 5

¹¹ Zie noot 3

Bijlage - Integriteit op de politieke agenda

Volgvel: 5

Een goed aanknopingspunt voor het gesprek is de gedragscode. Wie de beide gedragscodes van de gemeente Groningen (voor raads- resp. collegeleden) vergelijkt met het model van de VNG (voor raads- en collegeleden samen) – zie bijlage – komt tot de conclusie dat Groningen m.n. op het gebied van belangenverstrengeling en informatiebescherming wel erg weinig heeft geregeld. Dit kan een goede aanleiding zijn om juist hierover met elkaar in gesprek te gaan. Dat is beter dan ‘gewoon’ te besluiten de VNG gedragscode over te nemen. Een gedragscode gaat pas leven als die van onderop vorm krijgt. Zoals geconcludeerd wordt n.a.v. een minisymposium over integriteit in Maastricht in 2008: “Integriteit, inclusief belangenverstrengeling, is niet in regels te vatten en heeft een permanent karakter. Het moet “tussen de oren zitten”. Een gedragscode, die in een interactief proces mét en vóór de raad tot stand is gekomen, kan aan dit bewustwordingsproces sterk bijdragen.”¹²

De griffie adviseert daarom jaarlijks een bijeenkomst over integriteit te organiseren voor raads- en collegeleden. Deze sessie kan deels het karakter dragen van een zogenaamd ‘socratisch gesprek’, waarin de deelnemers elkaar bevragen op waarden en normen die samenhangen met integriteit. De modelgedragscode van de VNG wordt bijvoorbeeld voorafgegaan door vijf kernbegrippen die leidend zouden moeten zijn bij integriteitsbeleid: dienstbaarheid, functionaliteit, onafhankelijkheid, openheid, betrouwbaarheid en zorgvuldigheid. Deze begrippen lenen zich heel goed voor zo’n gesprek. Vervolgens zou verder ingezoomd kunnen worden op items als belangenverstrengeling en informatiebescherming, zo mogelijk aan de hand van casuïstiek. Tenslotte kan dan worden gesproken over het vastleggen of herijken van afspraken in de gedragscode. Desgewenst kan voor deze sessies gebruik gemaakt worden van bijv. BING of BIOS. Om tot een open en veilig gesprek te komen dienen deze bijeenkomsten een besloten karakter te krijgen. Wel is het goed om achteraf via een kort verslag bekendheid aan de bijeenkomst te geven.

Gezien het feit dat er in het komende seizoen een raadswisseling zal plaatsvinden, is het niet zo zinvol is om nog met de oude raad een dergelijke sessie te organiseren. Het lijkt ons beter om dit memo te agenderen voor de eerstkomende vergadering van de commissie Cultuurverandering, aangevuld met een ‘plan van aanpak’ voor de nieuwe raadsperiode. De commissie kan dan aan de griffie de opdracht geven zorg te dragen voor verdere uitwerking en e.e.a. na de raadswisseling z.s.m. te agenderen.

¹² Balanceren met belangen. Integriteit in het openbaar bestuur. Verslag van een minisymposium in Maastricht, 2008, p. 45
(http://www.vng.nl/files/vng/Documenten/Extranet/Marz/CVA/Integriteit/Minisymposium_integriteit_de_f.pdf)

Bijlage - Integriteit op de politieke agenda

Volgvel: 6

Bijlage 1: Vergelijking gedragscodes

Algemeen

- o Groningen heeft twee aparte gedragscodes: een korte voor raadsleden en een uitgebreide voor collegeleden
- o VNG komt met één algemene gedragscode voor alle politieke ambtsdragers

Belangenverstrengeling

- o Raadsleden Groningen:
 - Niet geregeld
- o Collegeleden Groningen:
 - Nevenfuncties: bespreken in college (incl. vergoedingen etc)
 - Voorkomen schijn bevoordeling in PPS-relaties
 - Na aftreden twee jaar uitgesloten van beloonde werkzaamheden gemeente
 - Geen diensten / faciliteiten aannemen die onafhankelijke positie beïnvloeden
- o Politieke ambtsdragers VNG
 - Opgave financiële belangen
 - 1 jaar na aftreden uitgesloten van betaalde werkzaamheden
 - Melden als onafhankelijke oordeelsvorming in geding kan zijn
 - Onthouding van deelname aan besluitvorming over opdrachten indien persoonlijke relatie met aanbieder
 - Geen nevenfunctie die structureel risico vormen voor integriteit
 - Opgave nevenfuncties t.b.v. openbaarmaking
 - Geen behoud inkomsten uit q.q. nevenfuncties en bij voltijd bestuurder verrekening van andere inkomsten uit nevenfuncties

Informatie

- o Raadsleden Groningen
 - Niet geregeld
- o Collegeleden Groningen
 - Geen misbruik t.g.v. zichzelf of relaties
- o Politieke ambtsdragers VNG
 - Zorgvuldige en correcte omgang; vertrouwelijke gegevens veilig opbergen, computerbestanden beveiligd
 - Geen informatie achterhouden
 - Geen vertrouwelijke of geheime informatie verstrekken
 - Geen misbruik tbv zichzelf / relaties
 - Verantwoorde omgang met mail/internet-faciliteiten en gemeentelijke social media

Bijlage - Integriteit op de politieke agenda

Volgvel: 7

Geschenken, diensten en uitnodigingen

- o Raadsleden Groningen
 - Melden in fractievoorzittersoverleg wanneer vermoeden van opzet van beïnvloeding bestaat
 - Niet op huisadres, indien toch: melden in fractievoorzittersoverleg
 - Waarde boven 50 euro: terugsturen
- o Collegeleden Groningen
 - Geschenken boven 50 euro > melden en tbs gemeente
 - Niet op huisadres, indien toch: melden in college
- o Politieke ambtsdragers VNG
 - Niet accepteren als onafhankelijke positie kan worden beïnvloed, weigeren in onderhandelingsituaties
 - Melden en registreren
 - Boven de 50 euro > eigendom gemeente
 - Niet op huisadres: melden
 - Aanbiedingen privéwerkzaamheden / -goederen niet accepteren
 - Uitnodigingen op kosten van derden bespreken

Voorzieningen, bestuurlijke uitgaven, onkostenvergoedingen en buitenlandse dienstreizen

- o Raadsleden Groningen
 - Gebruik gemeentelijke voorzieningen oor privé-doeleinden: in beginsel niet toegestaan
 - Meereizen derden t.l.v. gemeente: alleen op uitnodiging ontvangende partij en in belang gemeente; op eigen kosten: melden in fractievoorzittersoverleg
 - Verlengen voor privé-doeleinden: op eigen kosten en melden in fractievoorzittersoverleg
- o Collegeleden Groningen
 - Vergoeding alleen als hoogte en functionaliteit aannemelijk kunnen worden gemaakt
 - Niet declareren wat anderszins al wordt vergoed
 - Afwikkeling via vastgestelde adm procedure
 - Vast formulier, betalingsbewijs bijvoegen, functionaliteit vermelden
 - Binnen een maand declareren, voorschotten binnen een maand afrekenen
 - Creditcards: gemeentesecretaris zorgdrager; vastgelegd waarvoor te gebruiken
 - Vast formulier, betalingsbewijs, functionaliteit (zie decl.)
 - Alleen gebruiken voor te vergoeden uitgaven
 - Bij twijfel: GS > BGM > College
 - Evt terugbetalen
 - Gebruik gemeentelijke voorzieningen oor privé-doeleinden: in principe niet toegestaan
 - Evt. bruikleenovereenkomst fax, mobiel, compu

Bijlage - Integriteit op de politieke agenda

Volgvel: 8

- Dienstauto met chauffeur: indien in belang van gemeente; gebruik centraal registreren; college kan besluiten: ook voor woon-werk of uitoefening q.q. nevenfuncties
- Reizen buitenland: toestemming college nodig
 - Vooraf info over m.n. doel, gezelschap en kosten
 - Uitnodigingen van en op kosten van derden: bespreken in college, toetsen op risico belangenverstrengeling
 - Altijd verslag; idem vermelding in jaarrekening
 - Meereizen partner tlv gemeente: alleen op uitnodiging en in belang gemeente; betrekken in besluitvorming
 - Meereizen anderen tlv gemeente niet toegestaan; op eigen kosten: betrekken in besluitvorming
 - Verlengen voor privé-doeleinden: betrekken in besluitvorming, op eigen kosten
 - Uitgaven ivm reis vergoed indien functioneel geacht
- o Politieke ambtsdragers VNG
 - Vergoed als hoogte en functionaliteit kunnen worden aangetoond; terughoudendheid bij declareren uitgaven op grens privé-publiek
 - Geen declaratie indien anderszins vergoed
 - Bij twijfel over declaratie of gebruik creditcard > BGM > evt. raad cq college
 - Reizen: vooraf toestemming, gemeentelijk belang doorslaggevend, raad op de hoogte stellen
 - Meereizen partner tlv gemeente: alleen op uitnodiging en in belang gemeente, bij besluitvorming betrekken
 - Verlengen voor privé: slechts beperkt toegestaan, betrekken bij besluitvorming, op eigen kosten

Bijlage - Integriteit op de politieke agenda

Volgvel: 9

Bijlage 2: Concept Plan van aanpak

I. Ambtenaren

Oktober 2013

De commissie Cultuurverandering (dan wel de raad bij motie) verzoekt het college van B&W om t.b.v. de eerstvolgende P&O commissie informatie aan te leveren over het integriteitsbeleid van de gemeente aan de hand van de Ambtenarenwet en de zgn. Modelaanpak.

April 2014

De P&O commissie bespreekt de opgevraagde informatie. De commissie (dan wel de raad bij motie) legt vast welke punten de jaarlijkse rapportage over integriteit in de gemeenterekening moet bevatten en bepaalt dat deze rapportage tijdig voor de jaarlijkse P&O commissie in april beschikbaar moet zijn.

April 2015 evi.

Bespreking van de jaarlijkse rapportage integriteit in de P&O commissie

II. Politieke ambtsdragers

Najaar 2013

De griffie bereidt als onderdeel van het testament van de oude voor de nieuwe raad een uitgewerkt voorstel voor t.b.v. een bijeenkomst voor raads- en collegeleden over integriteit in 2014. In dit voorstel wordt tenminste voorzien in een zgn. socratisch gesprek over waarden en normen m.b.t. integriteit en een eerste gedachtewisseling over herziening van de bestaande gedragscodes.

Januari 2014

De commissie Cultuurverandering (en evt. de raad) bespreekt bovenstaand voorstel en neemt daarover een besluit. Dit besluit behelst uiteraard niet meer dan een advies aan de nieuwe raad.

April 2014

Het presidium van de nieuwe raad besluit over bovenstaand advies van de oude raad en draagt desgewenst de griffie op e.e.a. verder uit te werken

Augustus 2014

Informeel bijeenkomst raad en college over integriteit, mede gericht op herziening van bestaande gedragscodes.

Najaar 2014

De griffie werkt (in samenwerking met de ambtelijke organisatie) de gewisselde gedachten t.a.v. de gedragscodes uit tot een voorstel herziening gedragscodes.

Winter 2014 / 2015

Vaststelling herziening gedragscodes in de raad.

Augustus 2015 evi

Informeel bijeenkomst raad en college over integriteit, mede in reflectie op de gedragscode(s).

Collegebrief - Uitwerking motie tegenkracht

Bestuursdienst

Onderwerp Uitwerking motie tegenkracht

Steller R. Mathijssen/H. Wassink

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 6141 Bijlage(n) 1

Ons kenmerk BD13.3691041

Datum 23 MEI 2013 Uw brief van

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Op 19 januari heeft uw gemeenteraad de motie tegenkracht aangenomen. Hierin verzoekt u ons college "binnen een half jaar ideeën te ontwikkelen over hoe in voorkomende gevallen vormen van tegenkracht zouden kunnen worden georganiseerd". In deze brief presenteren wij u onze ideeën. Uitgangspunt is hierbij het organiseren van tegenkracht in de situatie waarin onderdelen van deze gemeente (via verzelfstandiging) buiten de deur worden geplaatst. We kunnen ons echter voorstellen dat onderdelen van de in deze brief beschreven werkwijze kunnen worden toegepast bij grote projecten.

In uw raadsmotie wordt geconstateerd dat het ontbreken van tegenkracht of tegenmacht negatief heeft gewerkt op het traject van de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs. Het effect hiervan is onder andere geweest dat gedurende het proces het gemeentelijk perspectief dominant is geweest. In onze brief van 04-12-2012 kenmerk OS.12.3402333 onderschrijven wij de noodzaak voor het tijdig organiseren van de noodzakelijke tegenkracht. Daarbij hebben wij gewezen op de specifieke rol en positie van het GMT, de wijzigingen in de gemeentelijke organisatie en het bewerkstelligen van een fundamentele verandering in de bestuurscultuur.

De raadsmotie geeft een bredere dimensie aan het organiseren van tegenkracht. De verbreding bestaat er uit dat naast de maatregelen uit onze brief uit 2012 er uitdrukkelijk behoefte is aan het organiseren van tegenkracht bij verzelfstandigingen en fusies. Uw overwegingen uit de motie waren de volgende:

- Wanneer een proces van verzelfstandiging of fusie eenmaal is gestart, het ontbreken van tegenkracht niet meer wordt gesignaleerd of niet meer kan worden georganiseerd; van het GMT kan en mag niet worden verwacht dat het de rol op zich neemt zoals het college in de brief van 04-12-2012 suggereert.

Collegebrief - Uitwerking motie tegenkracht

Bladzijde

2

Kader

In uw motie heeft u specifiek aangegeven dat het gaat om het organiseren van tegenkracht in de situaties van verzelfstandiging of fusie. Deze situaties hebben we daarom ook als vertrekpunt genomen bij de verdere uitwerking. Bij andere vormen van verzelfstandigen zoals de verkoop aan derden is tegenkracht zoals in de motie is geformuleerd als van zelf georganiseerd bij de koper.

We gaan daarom uit van twee mogelijke situaties van verzelfstandiging te weten verzelfstandiging van een gemeentelijk onderdeel of een fusie met een andere partij. Voor deze beide situaties geven wij concrete suggesties aan.

Drie hoofdlijnen voor organiseren tegenkracht

Een belangrijke overweging om tegenkracht te organiseren is dat naast het gemeentelijke perspectief ook het perspectief van de verzelfstandigde organisatie of de fusieorganisatie onderdeel is van de besluitvorming binnen de gemeentelijke context. Dat betekent dat de tegenkracht de belangen van de verzelfstandigde organisatie of van de fusieorganisatie in beeld moet hebben. Daarnaast moet de tegenkracht een onafhankelijke positie hebben en moet de tegenkracht vroeg in het proces georganiseerd worden.

Bij het organiseren van tegenkracht kunnen we onderscheid maken in drie niveaus, te weten:

- Interne tegenkracht
- "Externe" tegenkracht
- Onafhankelijke toets door derden

Interne tegenkracht:

In onze organisatie is uiteraard een aantal mechanismen werkzaam dat automatisch tegenkracht moet organiseren en zorgt dat een fusie c.q. verzelfstandigingsvoorstel niet alleen vanuit gemeentelijke blik bekeken wordt. Zowel het GMT als concerncontrol heeft een rol waarin een brede blik gevraagd wordt. Daarnaast kan het een optie zijn om een rol inzake tegenkracht afzonderlijk te beleggen bij een organisatieonderdeel of groep medewerkers die niet reeds betrokken is bij de besluitvorming. De onafhankelijkheid moet wel gewaarborgd zijn en daarom kan een directe lijn naar een niet betrokken GMT-lid of rechtsreeks naar het college noodzakelijk zijn.

"Externe" tegenkracht:

Van de tegenkracht wordt verwacht dat die de belangen behartigt van de verzelfstandigde of de fusieorganisatie. Dit is gewaarborgd als de tegenkracht wordt gevormd door diegenen die na de verzelfstandiging verantwoordelijk worden voor de verzelfstandigde of de fusieorganisatie. Deze tegenkracht moet dan ook kunnen beschikken over voldoende expertise om gefundeerd tegenwicht te kunnen bieden aan het gemeentelijk perspectief.

Dat vraagt om een onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeentelijke organisatie. Bij fusies waarbij een externe partij betrokken is, is die onafhankelijke positie in het algemeen gewaarborgd. Immers, de externe fusiepartner zal er voor waken dat de fusie plaatsvindt met een gezonde organisatie en dat eventuele risico's voldoende zijn afgedekt. In het geval van een fusiepartner die financieel afhankelijk is van de gemeente, bijvoorbeeld door subsidies, is dit niet per definitie het geval.

Collegebrief - Uitwerking motie tegenkracht

Bladzijde

3

Bij verzelfstandigingen maakt het management van het betreffende organisatieonderdeel deel uit van de bestaande gemeentelijke hiërarchie. Het risico is, dat de inbreng vastloopt in diezelfde gemeentelijke hiërarchie en buiten de besluitvorming blijft. Die onafhankelijkheid wordt vergroot als het huidige management bij de start van de verzelfstandiging wordt aangewezen als management van het te verzelfstandigen organisatieonderdeel en daarbij voldoende armslag krijgt zich te laten ondersteunen, bijvoorbeeld door externe expertise in te huren.

Een andere optie is om vooruitlopend op de verzelfstandiging al een nieuwe rechtspersoon op te richten. Die rechtspersoon staat los van de gemeente en vervult de rol van tegenkracht.

Onafhankelijke toets door derden:

Ten slotte is het uiteraard mogelijk om de tegenkracht geheel extern te organiseren en een derde in te schakelen om een onafhankelijke toets te doen. Dit kan uiteraard ook plaatsvinden in combinatie met beide andere vormen van tegenkracht.

Tijdstip van tegenkracht

Om voldoende invloed en betrokkenheid te realiseren moet de tegenkracht gerealiseerd zijn op het moment dat invloed nog mogelijk is. Dat betekent in ieder geval dat de tegenkracht moet zijn gerealiseerd als gesproken wordt over de definitieve kaders voor een verzelfstandiging of fusie. Is dit niet geregeld dan is er in feite sprake van een no-go-moment. Deze kaders vormen de basis voor de verdere uitwerking van een verzelfstandiging of fusie. Onduidelijkheid over de inhoud en definities van deze kaders heeft gevolgen voor het gehele verdere traject van verzelfstandiging of fusie. Het is niet uitgesloten dat onduidelijkheid over de kaders ook na de feitelijke verzelfstandiging nog pijnpunten oplevert. Het is daarom belangrijk dat bij het vaststellen van de kaders overwegingen en argumenten van een tegenkracht worden ingebracht en onderdeel zijn van het besluitvormingstraject.

Maatwerk

De beschreven werkwijze hoeft niet in alle gevallen van fusie en verzelfstandiging onverkort toegepast te worden. Financiële en personele belangen en risico's kunnen erg verschillen. Daarom moet vooraf bepaald worden welk scenario voor tegenkracht gewenst is.

Suggesties leidraad

Op basis van het bovenstaande komen we tot een aantal suggesties dat opgenomen kan worden in een leidraad bij fusies en verzelfstandiging van organisatie onderdelen.

Suggesties

1. Bepaal als onderdeel van een principebesluit tot verzelfstandiging of fusie, hoe de tegenkracht wordt ingericht, vanaf welk moment die tegenkracht beschikbaar moet zijn en welke faciliteiten daarvoor beschikbaar zijn. En geef aan of de tegenkracht een zelfstandig adviesrecht naar het college heeft.
2. Stel de kaders voor verzelfstandiging of fusie pas vast nadat de tegenkracht daarvan kennis heeft kunnen nemen en daar een onafhankelijk advies over heeft gegeven.

Collegebrief - Uitwerking motie tegenkracht

Bladzijde

4

3. Interne tegenkracht: Beleg de tegenkracht bij een niet in het proces reeds betrokken afdeling/vakdirectie of groep medewerkers die expliciet de opdracht krijgt om als meekijkers voor tegenkracht te functioneren. En laat deze groep direct naar een ander GMT-lid en college rapporteren.
4. Externe tegenkracht: Realiseer bij verzelfstandigingen en fusies een tegenkracht die bestaat uit personen of besturen die verantwoordelijk worden voor de verzelfstandigde of fusieorganisatie. Wijs bij verzelfstandiging van een organisatieonderdeel in een vroeg stadium indien gewenst het huidige management van het te verzelfstandigen organisatieonderdeel aan als management/bestuurder van de verzelfstandigde organisatie. Als het huidige management niet het beoogd management/bestuurder is, realiseer dan vooruitlopend op de verzelfstandiging, een rechtspersoon aan wie bij verzelfstandiging het organisatieonderdeel wordt overgedragen.
5. Zorg er voor dat de tegenkracht bestaat uit personen met voldoende expertise op de verschillende gebieden (governance, financieel, juridisch, personeel) om voldoende tegenwicht te kunnen bieden aan het gemeentelijk perspectief. Vergroot de onafhankelijke positie van het management door ondersteuning en advisering te organiseren buiten de gemeentelijke organisatie. Stel aan de tegenkracht, indien nodig, een budget beschikbaar om eventueel ontbrekende expertise in te huren.
6. Laat (samen met de ontvangende partij) een due diligence onderzoek naar levensvatbaarheid, risico's etc uitvoeren door een onafhankelijke derde of organiseer dat onderzoek intern en laat een onafhankelijke derde dit toetsen.

Wij willen onze overwegingen en suggesties graag bespreken in een eerstvolgende raadscommissie.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

Collegebrief - Uitwerking motie tegenkracht

GRIFFIE	
reg.nr.	6R/2.3429379
ingek.	20 DEC 2012
class.	-2.07.51
te beh. door:	GR
kopie gez. aan:	

BIJLAGE

M
7

Motie organiseren tegenkracht

De raad van de gemeente Groningen, in vergadering bijeen op woensdag 19 december 2012, besprekende het rapport van de onderzoekscommissie verzelfstandiging openbaar onderwijs

constaterende

- dat het ontbreken van tegenkracht of tegenmacht negatief heeft gewerkt op het traject van de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs;

overwegende

- dat wanneer een proces van verzelfstandiging of fusie eenmaal gestart is, het ontbreken van tegenkracht niet meer gesignaleerd wordt of niet meer te organiseren valt;
- dat niet van het GMT verwacht kan en mag worden dat die die rol volledig op zich nemen, zoals het college suggereert in zijn brief van 4 december 2012;

verzoekt het college

- binnen nu en een half jaar ideeën te ontwikkelen over hoe in voorkomende gevallen vormen van tegenkracht zouden kunnen worden georganiseerd;

en gaat over tot de orde van de dag

Annie Postma

GroenLinks

aangenomen

Collegebrief - Stand van zaken cultuurverandering

•
•
•
Bestuursdienst

Afdeling Bestuursdienst
Onderwerp stand van zaken cultuurverandering

Bezoekadres
Waagstraat 1

Postadres
Postbus 20001
9700 PB Groningen

leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

E-mailadres

Website
www.groningen.nl

Telefoon (050) 367 76 26 Bijlage(n) -

Ons kenmerk BD 13.3905850

Datum **26 SEP 2013** Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte heer, mevrouw,

Als voorzitter van zowel uw raad als het college, ga ik in deze brief graag in op de voortgang die we met elkaar hebben geboekt ten aanzien van het thema cultuurverandering.

Ondanks de grote bezuinigingen die zijn doorgevoerd en het feit dat het werk inmiddels daadwerkelijk met minder capaciteit moet worden uitgevoerd, zijn er vele resultaten te melden. Ik heb niet de intentie om uitputtend te zijn in deze brief, maar ik schets graag een aantal belangrijke ontwikkelingen.

Het college is in deze samenstelling een jaar aan het werk en heeft nog een klein half jaar voor de boeg. Destijds, bij zijn aantreden in oktober 2012 vond dit college 'een nieuwe impuls hard nodig'¹. Het college dacht daarbij vooral aan 'open, transparant en eerlijk besturen', een 'dienstbare opstelling in de samenwerking met de raad' en een 'open houding voor ideeën van buitenaf'. Het college is van mening dat het in de dagelijkse praktijk veel heeft geïnvesteerd in deze thema's, waardoor in deze betrekkelijk korte periode enkele mooie resultaten zijn geboekt. Concrete voorbeelden waarbij het college heeft laten zien open te staan voor ideeën uit de raad en de samenleving zijn de zaak van de Kastanjeman in het Noorderplantsoen, de busbaan voor verloskundigen, aanpassingen in het project Aanpak Ring Zuid. Een andere blijk van openheid van dit college is het per kwartaal openbaar maken van de eigen declaraties.

¹ Prinsenhofakkoord op de rails... / Coalitieakkoord 2013 – 2014 / PvdA, VVD, D66, SP, CDA / 25 oktober 2012

Collegebrief - Stand van zaken cultuurverandering

Bladzijde
Onderwerp

2 van 3
stand van zaken cultuurverandering

Het nog te organiseren Stadsdebat 'Let's Gro' is een voorbeeld van hoe het college de stad wil betrekken bij de ontwikkeling van een toekomstvisie. Participatie van burgers is een belangrijk thema van dit college, waarbij een verandering van perspectief in het verschiet ligt, zoals blijkt uit de brief die u binnenkort van het college ontvangt over StadDoetMee. Ik bedoel daarmee dat we toewerken, o.a. met de aanpassing van de organisatie, naar de visie dat de ambtelijke organisatie gaat aanhaken bij de ideeën in het maatschappelijk veld.

De afgelopen periode zijn burgers bij allerlei onderwerpen betrokken zoals bij het groen in Lewenborg, het proces van de WMO, maar ook bij het riool in Bruilweering, de heerden in Beijum, de begraafplaats Noorddijk en de Zuidelijke Ringweg. De ontwikkeling van het wijkperspectief Rivierenbuurt is ten slotte een heel mooi voorbeeld van burgerinitiatief.

Voorbeelden van een andere benadering van inwoners van de stad zijn de fietstochten van de burgemeester en de rondleidingen van de wethouder op het Forumterrein.

Het college heeft ook flink geïnvesteerd in de relaties met het werkveld zoals blijkt uit het Onderwijspact en de oprichting van het College van onderwijs Groningen, uit de versterking van de relatie met de evenementenorganisatoren, de Groninger City Club en de ondernemers in de binnenstad. Zeer belangrijk vindt het college dat de relatie met de provincie sterk is verbeterd.

Het college heeft de lijn voortgezet om de raad meer aan de voorkant te betrekken en heeft ook goed geluisterd naar de wensen van de raad. Zo is de ICT-nota interactief met de raad opgesteld, zijn er in nauwe samenwerking met de raad oplossingen gezocht voor het Parkeerbedrijf en is een aantal raadsleden betrokken bij de voorbereiding van de manifestatie Let's Gro.

Halverwege dit eerste jaar hebben college en raad een gezamenlijke heisessie gehouden over cultuurverandering. De belangrijkste conclusies zijn samengevat in onderstaand pamflet en destijds gedeeld in het Presidium, maar nog niet met uw volledige raad.

Zo doen wij dat in bestuurlijk Groningen

Wij verplaatsen ons in de positie van mensen, die wat van ons willen.
Wij zijn transparant, en zijn eerlijk in het scheppen van verwachtingen.
Wij antwoorden adequaat op mails van anderen, zowel intern als extern.
Wij vinden de raad in zijn geheel als instituut belangrijk, zijn ons er echter van bewust dat het om politiek gaat en dus om het maken van verschil en accepteren dat iedere partij zijn eigen taal spreekt en zijn eigen kijk heeft op hoe het moet.
Wij doen wat we zeggen en spreken elkaar aan op nakomen van afspraken.

Collegebrief - Stand van zaken cultuurverandering

Bladzijde
Onderwerp

3 van 3
stand van zaken cultuurverandering

Wij praten over zaken die er toe doen, luisteren naar de burger en naar elkaar en proberen er achter te komen waarom mensen vinden wat ze vinden.
Wij gaan respectvol met elkaar om en spreken elkaar (scherp) aan op verschillen in de inhoud.
We praten met elkaar en niet over elkaar.

De griffie heeft een evaluatie gemaakt van wat er de afgelopen zes jaar is gedaan en bereikt onder de noemer 'cultuurverandering'. Uit deze evaluatie², die ik in hoofdlijnen onderschrijf, komt eveneens naar voren dat er veel is veranderd. Zowel aan de afsprakenkant, zoals het beheer van de LTA als qua houding en gedrag. Het belangrijkste voorbeeld daarvan noemde ik al eerder en dat is dat de raad veel vaker aan de voorkant van beleidsprocessen wordt geconsulteerd. Een andere belangrijke gedragsregel is dat alle raadsleden tegelijk dezelfde informatie krijgen. Ik verwijs u voor het overige graag naar de evaluatie van de griffie. In deze evaluatie wordt ook geconstateerd dat er nog zorgpunten zijn overgebleven.

Al met al kan ik concluderen dat zowel door uw raad als door het college als in de gezamenlijkheid vele slagen zijn gemaakt. Het college gaf in het Prinsenhofakkoord aan te willen 'verbinden en vernieuwen'. Ik ben van mening dat we zijn geslaagd in het leggen van vele goede verbindingen. Voor de noodzakelijke vernieuwing is een basis gelegd, waarop het volgende college en de volgende raad kunnen voortbouwen. In de commissie Financiën en Veiligheid zou dan eens per jaar gelegenheid kunnen worden ingeruimd voor reflectie op de voortgang daarvan.

Cultuurverandering moet je doen, en bestaat zoals een van de collegeleden opmerkte, 'niet uit meeslepende vergezichten'. Ik stel u voor dat ik samen met u de aanbevelingen van de griffie oppak en verder uitwerk.

Met vriendelijke groet,
burgemeester van Groningen,

dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

² "Evaluatie cultuurverandering" aug. 2013

Lijst ingekomen stukken

Lijst ingekomen stukken

Raadscommissie Cultuurverandering 9 oktober

COLLEGE BRIEVEN (te vinden in het Raads Informatie Systeem)

Nr.	Datum	Onderwerp	Advies	Opmerking
1.	23-05-2013	Uitwerking motie tegenkracht	v.k.a.	
2.	25-06-2013	Preadvies initiatiefvoorstel D66	Op agenda	
3.	05-09-2013	Preadvies initiatiefvoorstel PvdA	Op agenda	
4.	26-09-2013	Stand van zaken cultuurverandering	Op agenda	

OVERIGE INGEKOMEN STUKKEN (Op RIS achter inlog ‘geheime en privacygevoelige stukken’ (en in visiekast))

Deze stukken gaan voortaan via de raadsagenda

Op CV hebben betrekken de ingekomen stukken nr. 13 en 49 van de raad van 25/9